

Studerende:

Brian Søe

Vejleder:

Frank Thinggaard

Nye regnskabsregler for pengeinstitutter

**Speciale ved Revisorkandidatuddannelsen
Aalborg Universitet
November 2005**

Forord	1
Summary in english	2
Anvendte forkortelser	4
1. Indledning	5
1.1 Introduktion	5
1.2 Problemformulering	6
1.3 Afgrænsning	6
1.4 Struktur	7
2. Baggrund for de nye regnskabsregler	9
2.1 Lov om banker og sparekasser	9
2.2 EU-forordning	10
2.3 Lov om finansiel virksomhed	11
2.4 Den fremtidige struktur	13
3. Generelle regnskabsregler i lov om finansiel virksomhed	15
3.1 Indhold og ansvar	15
3.2 Retvisende billede	15
3.3 Begrebsramme	19
3.3.1 Brugernes informationsbehov	21
3.3.2 Kvalitetskrav	23
3.3.3 Definition af elementer	25
3.3.4 Indregning og måling	28
3.3.5 Klassifikation	31
3.3.6 Grundlæggende forudsætninger	32
3.4 Delkonklusion	35
4. Ny regnskabsbekendtgørelse	38
4.1 Grunde og bygninger	39
4.1.1 Opdeling og klassifikation	39
4.1.2 Indregning og måling	40
4.1.3 Sammenligning med IAS/IFRS	49
4.2 Finansielle instrumenter	52
4.2.1 Definition og opdeling	52
4.2.2 Indregning og måling	53
4.2.2.1 Finansielle instrumenter til dagsværdi	56
4.2.2.2 Hold-til-udløb	64
4.2.2.3 Udlån og tilgodehavender	67
4.2.2.4 Finansielle forpligtelser	83
4.2.3 Sammenligning med IAS/IFRS	84
4.3 Garantier	92
4.3.1 Definition og klassifikation	92
4.3.2 Indregning og måling	92
4.3.3 Sammenligning med IAS/IFRS	95
4.4 Delkonklusion	96

5. Kapitalkrav.....	100
5.1 Solvensprocent.....	100
5.2 De nye regnskabsreglers indflydelse	101
5.3 Individuelle solvensbehov	105
5.4 Basel II regler.....	107
5.5 Delkonklusion	109
6. Konklusion	111
Litteraturliste.....	116
Bilag 1 – Indberetningsskemaer	121
Bilag 2 – Klassifikation af ejendomme	122
Bilag 3 – Måling af finansielle instrumenter	123
Bilag 4 – Nedskrivning af udlån.....	125
Bilag 5 – Statistik vedrørende solvensprocent.....	126
Bilag 6 – Effekt ved overgang til nye regnskabsregler	128
Bilag 7 – Model til opgørelse af individuel solvensbehov.....	131
Bilag 8 – Basel II regler	132
Bilag 9 – Tabel- og figuroversigt.....	133

FORORD

Denne kandidatafhandling er skrevet i perioden oktober 2004 til november 2005 som led i cand. merc. aud. studiet på Aalborg Universitet.

Kandidatafhandlingen er skrevet ud fra en selvvalgt problemstilling indenfor faget eksternt regnskab og behandler de nye danske regnskabsregler for pengeinstitutter.

Redaktionen er afsluttet den 1. november 2005. Der er ikke taget hensyn til materiale offentliggjort efter dette tidspunkt.

Kandidatafhandlingen indstilles hermed til eksamination.

Århus, den 7. november 2005

Brian Søe

SUMMARY IN ENGLISH

The new accounting regulations of Danish banks enter into force on 1 January 2005. The new regulations consist of new general regulations in Financial Business Act and a new accounting standard issued by the Danish Financial Supervisory Authority. The aim of this thesis is to illustrate the effect of the new accounting regulations on the financial reporting in banks, differences compared with the international accounting standards and the effect of the new accounting regulations on solvency ratio in banks.

The new general accounting regulations in Financial Business Act are introducing many new precepts and definitions as a result of the incorporation of a conceptual framework based on the property oriented accounting theory. It has involved a change in the primary measurement basic from historical cost to fair value just as the prudence principle has been replaced by neutrality. At the same time the new regulations lead to larger focus on recognition and measurement of assets and liabilities, which are turned into the central elements in the annual rapport. The consequences are that the financial reporting in banks is based on fair values.

The changes in the general regulations are reflected in the new accounting standard issued by the Danish FSA as it contains many new rules of recognition and measurement of assets and liabilities. The measurement basic of property is changed, so that fixed asset property shall be measured at fair value and domicile property shall be measured at revalued amount.

RESUME PÅ DANSK

Den 1. januar 2005 træder nye regnskabsregler for danske pengeinstitutter i kraft, der består af nye generelle regnskabsregler i lov om finansiel virksomhed samt en ny regnskabsbekendtgørelse udfærdiget af Finanstilsynet. Formålet med denne kandidatafhandling er at belyse, hvilke ændringer de nye regnskabsregler vil medføre for pengeinstitutternes regnskabsaflæggelse, hvilke forskelle der er i forhold til de internationale regnskabsregler samt hvilken indflydelse de nye regnskabsregler vil få på pengeinstitutternes solvensopgørelse.

De nye generelle regnskabsregler i lov om finansiel virksomhed introducerer mange nye begreber og definitioner, der hænger sammen med, at der er indarbejdet en begrebsramme i de nye regler, der bygger på den formueorienterede regnskabsteori. Det betyder, at det primære målegrundlag ændres fra kostpris til dagsværdi ligesom forsigtighedsprincippet erstattes af et neutralitetsprincip. Samtidig kommer der større fokus på indregning og måling af aktiver og forpligtelser, der bliver de centrale elementer i årsrapporten. Konsekvenserne er, at pengeinstitutternes regnskabsaflæggelse bliver mere dagsværdibaseret.

Ændringerne i de generelle regnskabsregler bliver afspejlet i den nye regnskabsbekendtgørelse, der indeholder mange nye regler for indregning og måling af aktiver og forpligtelser. For grunde og bygninger ændres målegrundlaget, så investeringsejendomme fremover skal måles til dagsværdi og domicilejendomme skal måles til omvurderet værdi.

The new regulations have also great effect on measurement of loans and receivables. The original cost shall include transaction costs, as well as fees and provisions, which are related to the specific loan. At the same time writing down of the book value of loans and receivables shall only be made, when there are objective indication on, that there exist a decrease in value.

The new accounting regulations are to a wide extent inspired by the regulations in IAS/IFRS, for which reason there are many similarities between the provisions of the regulations. However a few differences have been noted. Some of the options in connection with measurement of property are excluded from the new accounting standard just as investment in subsidiaries shall be measured at equity, even though it is in conflict with IAS/IFRS.

The transition to the new accounting regulations have directly effect on the solvency ratio in banks, as both factors, which are a part of the calculation, will be effected. The review of the opening balance sheet for selected banks shows however, that the expected positive effect in connection with the transition to the new accounting regulations has not appeared. Five out of six banks have realized negative value adjustment because they have carried back fewer provisions as expected.

One of the reasons is the correlation with the regulations of individual solvency need. The Banks are interested in small value adjustment in connection with transition to the new rules, to avoid an increase of the individual solvency need to the detriment of the competitiveness of the banks.

De nye regler får ligeledes stor betydning for måling af udlån og tilgodehavender. Kostprisen skal opgøres med tillæg af transaktionsomkostninger og med fradrag af gebyrer og provisioner, der kan henføres til det enkelte udlån. Samtidig skal der kun ske nedskrivning af udlån og tilgodehavender, når der foreligger objektive indikationer på værdiforringelse.

De nye regnskabsregler for pengeinstitutter er i høj grad inspireret af de internationale regnskabsregler i IAS/IFRS, hvorfor der er mange ligheder mellem de to regelsæt. Der er dog konstateret enkelte forskelle, idet regnskabsbekendtgørelsen har fravalgt nogle valgmuligheder i forbindelse med måling af grunde og bygninger ligesom måling af kapitalandele i tilknyttede virksomheder til indre værdi er fastholdt, selvom dette er i strid med IAS/IFRS.

Overgangen til de nye regnskabsregler får direkte betydning for pengeinstitutternes solvensopgørelse, da begge faktorer, der indgår i beregning, vil blive påvirket. Gennemgangen af åbningsbalancen for udvalgte pengeinstitutter viser imidlertid, at den forventede positive effekt ved overgangen til de nye regnskabsregler er udeblevet. Fem af seks pengeinstitutter har opgjort negative værdireguleringer, hvilket især skyldes, at de har tilbageført færre hensættelser end forventet.

En del af forklaringen på dette skal findes i sammenspillet med reglerne for individuelle solvensbehov. Pengeinstitutterne er interesseret i små, værdireguleringer ved overgangen til de nye regler for at undgå et stort tillæg til det individuelle solvensbehov til skade for konkurrenceevne.

ANVENDTE FORKORTELSER

BSL	Lov om banker og sparekasser.
FiL	Lov om finansiel virksomhed.
Gl. bek.	Bekendtgørelse om regnskabsaflæggelse m.v. for pengeinstitutter, sparevirksomheder og visse kreditinstitutter. (Regnskabsbekendtgørelse til BSL)
IAS	International Accounting Standards.
IFRS	International Financial Reporting Standards.
Ny bek.	Bekendtgørelse om finansielle rapporter for kreditinstitutter og fondsmæglerselskaber m.fl. (Regnskabsbekendtgørelse til FiL)
ÅRL	Årsregnskabsloven.

1. INDLEDNING

1.1 Introduktion

Udviklingen indenfor dansk regnskabsaflæggelse har i de seneste år været præget af årsregnskabsloven fra 2001, der har medført store ændringer i regnskabsaflæggelsen. Virksomhederne har fået større fokus på balanceposterne i regnskaberne, hvorved regnskabspraksis har bevæget sig imod mere værdibaserede regnskaber. En udvikling, der er i overensstemmelse med den internationale udvikling.

Regnskabsaflæggelsen indenfor den finansielle sektor har imidlertid ikke været præget af denne udvikling. Det hænger sammen med, at finansielle virksomheder på mange områder er underlagt en skærpet kontrol fra Finanstilsynet. På regnskabsområdet betyder det, at de finansielle virksomheder ikke skal følge reglerne i ÅRL, men er underlagt branchespecifikke regnskabsregler, der udstedes af Finanstilsynet. For pengeinstitutter har de branchespecifikke regler i mange år været fastsat i BSL og i den tilhørende bekendtgørelse om regnskabsaflæggelse m.v. for pengeinstitutter og sparevirksomheder.¹ Til trods for at bekendtgørelsens regler er ændret hyppigt i de seneste år, har der alene været tale om mindre tilpasninger, således at regnskabsreglerne for pengeinstitutter fortsat ikke er ajourført i forhold til den danske og internationale udvikling på regnskabsområdet.

Med virkning fra 1. januar 2005 træder en ny EU forordning i kraft, der stiller krav om, at alle børsnoterede selskaber, herunder også børsnotede pengeinstitutter, skal aflægge koncernregnskab efter IAS/IFRS.² Selvom denne forordning kun umiddelbart berører de børsnoterede pengeinstitutter, så får den også betydning for alle øvrige pengeinstitutter, da den hidtidige struktur, hvor alle pengeinstitutters regnskaber var underlagt samme branchespecifikke regelsæt ophæves. Dermed gør EU forordningen en tilpasning af de danske regnskabsregler for pengeinstitutter endnu mere påkrævet, hvis det fortsat skal være muligt at sammenligne regnskaber for børsnoterede og ikke-børsnoterede pengeinstitutter.

Finanstilsynet har som følge heraf besluttet, at der skal udarbejdes et nyt regelsæt, der er mere sammenligneligt med de internationale regnskabsregler. Det første skridt i tilpasning af de danske regnskabsregler for pengeinstitutter blev allerede taget i 2001, hvor der i FiL blev

¹ Bekendtgørelse nr. 12504 af 23.10.2001 senest ændret ved bekendtgørelse nr. 9764 af 29.10.2003

² EU forordning nr. 1606/2002 vedtaget af Europarådet den 7. juni 2002

indført nye overordnede regler for udarbejdelse af årsrapporter i finansielle virksomheder.³ I forlængelse heraf har Finanstilsynet i juli 2004 udsendt høringsudkast til en ny regnskabsbekendtgørelse, der fastsætter de nærmere regler for indhold og krav til de fremtidige årsrapporter for pengeinstitutter. Regnskabsbekendtgørelsen blev i sin endelige form vedtaget den 14. december 2004 med ikrafttrædelse pr. 1. januar 2005, hvorfor pengeinstitutterne står overfor en stor udfordring med at få de nye regnskabsregler implementeret indenfor en kort tidsperiode.⁴

1.2 Problemformulering

Formålet med denne kandidatafhandling er at belyse, hvilke ændringer de nye regnskabsregler for pengeinstitutter vil medføre for pengeinstitutternes regnskabsaflæggelse, hvilke forskelle der er i forhold til de internationale regnskabsregler samt hvilken indflydelse de nye regnskabsregler vil få på pengeinstitutternes solvensopgørelse.

1.3 Afgrænsning

Med udgangspunkt i ovenstående problemformulering følger herunder en præcisering og afgrænsning af handlingens omfang.

"De nye regnskabsregler for pengeinstitutter" afgrænses til de overordnede regnskabsregler i FiL kapitel 13 samt de tilhørende specifikke regnskabsregler i Ny bek. Afhandlingen vil således ikke gennemgå og vurdere, hvilke konsekvenser det vil få for pengeinstitutter at aflægge regnskab efter de internationale regnskabsregler i IAS/IFRS. Dette regelsæt vil dog indgå i forbindelse med vurdering af de nye danske reglers forenelighed med de internationale regnskabsregler.

Regnskabsreglerne i Ny bek. gælder for såvel pengeinstitutter som øvrige finansielle virksomheder herunder realkreditinstitutter, fondsmæglerselskaber, og investeringsforvaltningsselskaber.⁵ Denne afhandling vil kun beskæftige sig med regnskabsaflæggelsen for pengeinstitutter, hvorfor specielle regler der udelukkende gælder for øvrige finansielle virksomheder ikke behandles.

³ Lov om finansiell virksomhed, R&R 7/2001, side 6

⁴ Bek. nr. 1407 af 14/12/2004 om finansielle rapporter for kreditinstitutter og fondsmæglerselskaber m.fl.

⁵ Ny bek. § 1 stk. 1

Der foretages ikke en udtømmende beskrivelse af samtlige ændringer ved anvendelse af de nye regnskabsregler, da det ikke kan lade sig gøre indenfor afhandlingens omfang. Afhandlingen vil derfor koncentrere sig om områder, hvor de nye regler medfører væsentlige ændringer for regnskabsaflæggelsen. Udvalgelse af områderne er sket ud fra en konkret vurdering af, hvor de nye regnskabsregler får størst betydning for indregning og måling i årsrapporten. På den baggrund er nedenstående tre områder udvalgt, da de alle tre er vigtige områder i pengeinstitutternes regnskaber samtidig med, at de nye regnskabsregler medfører væsentlige ændringer i den regnskabsmæssige behandling af disse områder:

Grunde og bygninger

Finansielle instrumenter

Garantier

Ved gennemgang af de nye regnskabsregler på ovenstående områder, vil afhandlingen ikke behandle eventuelle ændringer i note- og oplysningskrav til de enkelte regnskabsposter. Dette begrundes med, at ændringer i disse krav anses for mindre væsentlige i forhold til de mere centrale problemstillinger omkring indregning og måling af regnskabsposterne.

Afhandlingen vil alene behandle de regnskabsmæssige problemstillinger de nye regnskabsregler giver anledning til. Eventuelle skatteretlige og selskabsretlige problemer, der kan opstå i forbindelse med de nye regnskabsregler, behandles ikke.

1.4 Struktur

Kandidatafhandlingen indledes i kapitel 2 med en beskrivelse af baggrunden for de nye regnskabsregler samt en skitsering af den fremtidige struktur for pengeinstitutternes regnskabsregler. Formålet er at give et overblik over den hidtidige regnskabsregulering samt en forståelse for opbygningen af de nye regler, der skaber et godt grundlag for vurderingen af de nye regler.

I kapitel 3 foretages en gennemgang af de nye generelle regnskabsregler i FiL, herunder beskrives den begrebsramme, der ligger til grund for de nye regnskabsregler. Fremstillingen vil fokusere på ændringer og nyskabelser i forhold til regnskabsreglerne i BSL samt på forskelle i forhold til reglerne i IAS/IFRS.

I kapitel 4 foretages en gennemgang af de nye krav til indregning og måling af regnskabsposterne, grunde og bygninger, finansielle instrumenter samt garantier.

Fremstillingen vil fokusere på ændringer og nyskabelser i forhold til de hidtidige regnskabsregler samt på forskelle i forhold til reglerne i IAS/IFRS. Beskrivelsen på de enkelte områder suppleres med eksempler, der illustrerer betydningen af de nye regnskabsregler.

I kapitel 5 undersøges det, hvilken effekt de nye regnskabsregler vil få for pengeinstitutternes solvensopgørelse. Herunder vil regnskabsrapporteringen for seks udvalgt pengeinstitutter blive inddraget for at undersøge, hvilken indflydelse overgangen til de nye regnskabsregler har haft for pengeinstitutternes egenkapital og solvensprocent. De seks pengeinstitutter er udvalgt tilfældigt blandt de pengeinstitutter, der har offentliggjort en åbningsbalance pr. 01.01.05.

2. BAGGRUND FOR DE NYE REGNSKABSREGLER

2.1 Lov om banker og sparekasser

I mange år har regnskabsaflæggelsen i pengeinstitutter været reguleret af reglerne i BSL. Loven opstod i 1974 som led i en gennemgribende revision af bank- og sparekasselovgivningen, der for første gang resulterede i en fælles lovgivning for både banker, sparekasser og andelskasser.

BSL indeholder i kapitel 7 bestemmelser om regnskab og revision, der gælder for alle banker, sparekasser og andelskasser frem til 1. januar 2005. Langt de fleste af disse regnskabsregler er indsat tilbage i 1990 ved lov nr. 306 af 16. maj 1990, så de har efterhånden fungeret i mange år.⁶ På trods af at der er tale om et branchespecifikt regelsæt, er der alligevel en høj grad af overensstemmelse med reglerne i den gamle ÅRL, der i samme periode var gældende for øvrige virksomheders regnskabsaflæggelse. Forklaringen er, at regnskabsreglerne i BSL i lighed med reglerne i den gamle ÅRL bygger på EU's 4. og 7. selskabsdirektiv.⁷

Omfanget af regnskabsreglerne i BSL har altid været meget begrænset i forhold til, at reglerne bygger på to EU selskabsdirektiver. I den seneste lovebekendtgørelse nr. 1265 af 19.12.2003 består regnskabsreglerne eksempelvis kun af 9 paragraffer, der hovedsageligt beskriver de overordnede krav til årsregnskabet indhold samt definerer de grundlæggende principper for regnskabsudarbejdelsen. Forklaringen skal findes i BSL § 37, hvor Finanstilsynet bemyndiges til at fastsætte nærmere regler om pengeinstitutters regnskabsaflæggelse, herunder regler om årsregnskabet opstilling, indhold af resultatopgørelsens og balancens poster samt værdiansættelse af de enkelte poster.

Finanstilsynet har i forlængelse af bemyndigelsen udstedt en bekendtgørelse om regnskabsaflæggelse m.v. for pengeinstitutter, sparevirksomheder og visse kreditinstitutter. Den valgte struktur i lovgivningen betyder, at alle specifikke regnskabsregler for pengeinstitutter har været samlet i denne bekendtgørelse, hvorfor den har været et vigtigt redskab ved udarbejdelse af årsregnskaber for pengeinstitutter.

Som nævnt i introduktionen er denne regnskabsbekendtgørelse ændret hyppigt i de seneste år. Den seneste regnskabsbekendtgørelse af 23.10.2001 er således ajourført med ændringer

⁶ Bank- og sparekasseloven med kommentarer, side 242-285

⁷ Bank- og sparekasseloven med kommentarer, side 241

både den 18.12.2002 og den 29.10.2003. Der har imidlertid alene været tale om mindre ajourføringer og tilpasninger, hvorfor pengeinstitutterne i stor udstrækning fortsat skal efterleve reglerne i regnskabsbekendtgørelsen af 23.10.2001 ved udarbejdelse af årsregnskabet for 2004. Reglerne i regnskabsbekendtgørelsen bygger i høj grad på værdiansættelse til historiske kostpriser, medens udviklingen både nationalt og internationalt har bevæget sig mod mere værdibaserede regnskaber. Der har således i længere tid været enighed om, at branchens regnskabsregler har haft behov for en grundlæggende modernisering, for at blive tilpasset den nationale og internationale udvikling.

2.2 EU-forordning

På regnskabsområdet er der i disse år meget fokus på anvendelsen af internationale regnskabsstandarder. Det skyldes primært, at Europarådet har vedtaget EU-forordning nr. 1606/2002 om anvendelse af internationale regnskabsstandarder. Forordningen er vedtaget som led i EU's ønske om at harmonisere de europæiske regnskabsregler, for at opnå en høj grad af gennemsigtighed og sammenlignelighed for regnskaber indenfor EU-fællesskabet.⁸

Harmoniseringen består i, at alle børsnoterede virksomheder med virkning fra 1. januar 2005 skal aflægge koncernregnskab efter IAS/IFRS. Fordelen ved at harmonisere regnskabsreglerne er, at det giver mulighed for direkte at sammenligne årsrapporter på tværs af landegrænser. Samtidig giver det en god investorbeskyttelse, da det kan forhindre at der udarbejdes årsrapporter med vildledende regnskabsprincipper, hvorved kapitalens frie bevægelighed i EU sikres.⁹ Ens regnskabsregler giver også en fordel i relationen til sammenholdet i EU-fællesskabet, da de enkelte medlemslande ikke har mulighed for at indføre lempeligere regnskabsregler for på den måde at tiltrække øvrige europæiske virksomheder. Dermed er forordningen med til at sikre, at fællesskabets kapitalmarked og det indre marked fungerer effektivt.¹⁰

Retsvirkningen af den nye EU-forordning er, at den er bindende i alle enkeltheder og gælder umiddelbart for alle børsnoterede selskabers koncernregnskaber i alle EU-medlemslande.¹¹ Det betyder for det første, at Finanstilsynet er tvunget til at tilpasse de danske regnskabsregler, så det bliver muligt for børsnoterede pengeinstitutter at aflægge koncernregnskab efter reglerne i IAS/IFRS. For det andet medfører EU-forordningen, at der bliver et stort behov for at få

⁸ EU-forordning nr. 1606/2002 artikel 1

⁹ Årsregnskabsteori i analytisk perspektiv, side 57

¹⁰ EU-forordning nr. 1606/2002 artikel 1

ajourført indholdet af de danske regnskabsregler, hvis det fortsat skal være muligt at sammenligne regnskaber for børsnoterede og ikke-børsnoterede pengeinstitutter. Ellers vil der opstå en situation, hvor pengeinstitutternes regnskaber vil være meget påvirket af, hvilket af de to regelsæt der anvendes ved regnskabsaflæggelsen, da de har vidt forskellige grundlæggende principper. EU kommer således til at blive temposætter for tilpasningen af den danske regnskabslovgivning for pengeinstitutter.

2.3 Lov om finansiel virksomhed

Den første lov om finansiel virksomhed blev vedtaget tilbage i 2001, hvor den blev oprettet som en forholdsvis kortfattet paraplylov for den finansielle sektor. Lovens indhold bestod i første omgang af en række fællesbestemmelser om bl.a. forretningskik, ejerforhold, årsrapport og tilsyn. Samtidig var hver branche fortsat underlagt et branchespecifikt regelsæt. I 2003 blev FiL væsentligt udvidet med vedtagelsen af lov nr. 1268 af 19.12.2003, der indførte omfattende ændringer i FiL.¹² Denne udvidelse medførte, at FiL blev en af Danmarks mest omfattende love, der i fremtiden skal være grundlag for regulering af hele den finansielle sektor. Set fra pengeinstitutternes side, var der med den nye lov tale om den største reform siden den fælles bank- og sparkasselov tilbage i 1974.¹³ Det hænger sammen med, at den udvidede udgave af FiL netop har til formål at erstatte den hidtidige bank- og sparekasselov.

Vedtagelsen af FiL i 2001 var første skridt i retning mod en modernisering af de danske regnskabsregler for pengeinstitutter, da loven indførte nye overordnede regler for regnskabsaflæggelse indenfor den finansielle sektor. Et karakteristisk træk for de nye regnskabsregler i FiL er, at de er meget inspireret af reglerne i ÅRL, der blev vedtaget næsten samtidig. Reglerne vil derfor, ligesom det var tilfældet med ÅRL, medføre en udvikling væk fra transaktionsbaserede regnskaber og mod mere værdibaserede regnskaber i overensstemmelse med den internationale udvikling.¹⁴ Loven fastsætter imidlertid intet ikrafttrædelsestidspunkt for de nye regnskabsregler. Selv ved udvidelsen af FiL i 2003, hvor langt de fleste af reglerne havde virkning fra 01.01.2004, så forblev ikrafttrædelsestidspunktet for de nye regnskabsregler fortsat udskudt på ubestemt tid. Det fremgår af FiL § 375 stk. 3, at det er Økonomi- og Erhvervsministeren der fastsætter tidspunkt for ikrafttrædelse af regnskabsreglerne i § 183 - 198.

¹¹ Retskilderne, side 61

¹² Den finansielle paraplylov vokser, Finans/Invest 3/2003

¹³ Når de finansielle love bliver til én, Finans & Samfund 3/2003, side 12

Udskyldelsen af reglernes ikrafttrædelse skyldes, at FiL ligesom BSL kun indeholder paragraffer med de grundlæggende forudsætninger og overordnede krav til regnskabsaflæggelsen. FiL indeholder derudover en bemyndigelse til Finanstilsynet til at fastsætte de nærmere regler for årsrapporten, herunder regler om indregning og måling m.v.¹⁵ Det er derfor naturligt, at de grundlæggende regler i FiL først skal anvendes samtidig med, at en ny regnskabsbekendtgørelse er klar til brug.

Det andet skridt mod en modernisering af regnskabsreglerne for pengeinstitutter er derfor, at der bliver udarbejdet en ny regnskabsbekendtgørelse. Finanstilsynet påbegyndte i starten af 2004 arbejdet med de regler, der i fremtiden skal regulere regnskabsaflæggelsen. I arbejdet med at udforme de nye regler har Finanstilsynet gjort op med mange af de hidtidige regler og besluttet, at det nye regelsæt skal være foreneligt med IAS/IFRS.¹⁶ Denne beslutning er ikke et ønske om direkte at implementere alle regler i IAS/IFRS, men en hensigt om at skabe et dansk regelsæt, hvor ingen regel må være i modstrid med de gældende regler i IAS/IFRS.¹⁷

Ifølge kontorchef hos Finanstilsynet, Lars Østergaard, blev beslutningen om at indføre et IAS/IFRS foreneligt regelsæt truffet, for at sikre sammenlignelighed. I fremtiden skal det fortsat være muligt at sammenligne danske regnskaber indenfor den finansielle sektor uafhængig af, om regnskabet er aflagt efter de danske IAS/IFRS forenelige regler eller om det skal aflægges efter IAS/IFRS som følge af kravene i EU-forordning nr. 1606/2002.¹⁸

Et andet formål med at indføre et IAS/IFRS foreneligt regelsæt frem for direkte at implementere alle IAS/IFRS standarder er, at skabe et mindre omfattende og dermed mere overskueligt regelsæt. Ifølge Lars Østergaard er det Finanstilsynets hensigt at fjerne nogle af valgmulighederne, der findes i de internationale standarder, for dermed at forenkle regelsættet. Herudover giver et IAS/IFRS foreneligt regelsæt også Finanstilsynet mulighed for på enkelte områder at stille yderligere krav til regnskabernes indhold, medens der kan dispenseres fra oplysningskrav på andre områder.¹⁹

¹⁴ Lov om finansiel virksomhed, R&R 7/2001, side 6

¹⁵ FiL § 196

¹⁶ Følgrebrev til høringsudkast, side 2

¹⁷ Generelle bemærkninger til regnskabsbekendtgørelse, side 2

¹⁸ IAS og pengeinstitutterne – nye regnskabsregler, Finans & Samfund 1/2004, side 23

¹⁹ IAS og pengeinstitutterne – nye regnskabsregler, Finans & Samfund 1/2004, side 23

I juli 2004 var Finanstilsynet så langt i arbejdet med at udarbejde det nye IAS/IFRS forenelige regelsæt, at der blev udsendt høringsudkast til Ny bek. Høringsudkastet gav anledning til en del kritik fra forskellige interesseorganisationer, hvorfor en del af regnskabsbestemmelserne blev tilrettet i løbet af efteråret 2004. Den endelige regnskabsbekendtgørelse blev derfor først vedtaget den 14. december 2004 med ikrafttrædelse pr. 1. januar 2005.

2.4 Den fremtidige struktur

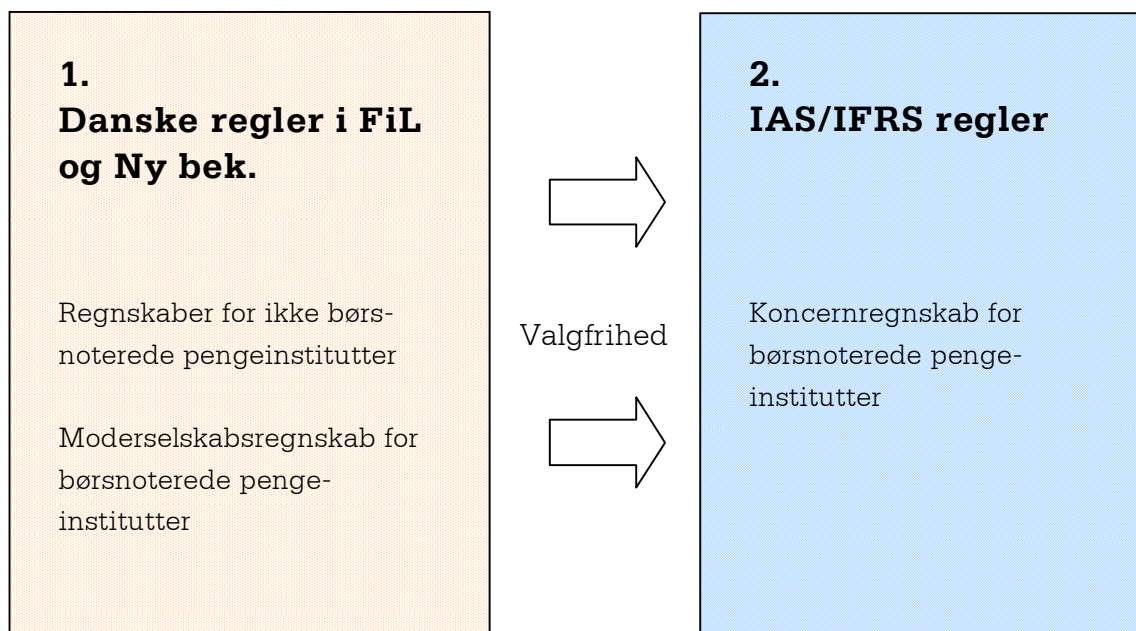
Vedtagelse af Ny bek. og den samtidige ikrafttrædelse af EU-forordningen ændrer den hidtidige struktur, hvor der kun var et regelsæt, der regulerede regnskabsaflæggelsen for alle pengeinstitutter. I fremtiden findes der to parallelle regelsæt, hvor de børsnoterede koncernregnskaber skal aflægges efter IAS/IFRS medens alle øvrige regnskaber som udgangspunkt skal følge reglerne i FiL og Ny bek.

Umiddelbart virker denne opbygning ikke særlig fleksibel for de børsnoterede pengeinstitutter, da de skal aflægge koncernregnskab efter et internationalt regelsæt medens moderselskabets årsregnskab skal aflægges efter de danske regler. Det fremgår imidlertid af de generelle bemærkninger til udkast til regnskabsbekendtgørelsen, at Finanstilsynet oprindeligt ikke havde planlagt at ændre på denne struktur.²⁰

I løbet af processen er det imidlertid blevet besluttet, at der skal indføres en vis valgfrihed for pengeinstitutterne med hensyn til, hvilke regnskabsregler de ønsker at anvende. I forlængelse af denne beslutning blev der den 20.12.2004 vedtaget en lovændring til FiL. Denne ændring betyder, at de børsnoterede pengeinstitutter får valgfrihed med hensyn til, hvilket regelsæt de vil aflægge moderselskabets regnskab efter. Ligeledes får de ikke-børsnoterede pengeinstitutter mulighed for at vælge, hvorvidt de ønsker at udarbejde deres regnskaber efter reglerne i IAS/IFRS eller FiL og Ny bek. Den fremtidige struktur kan herefter illustreres således:²¹

²⁰ Generelle bemærkninger til udkast til regnskabsbekendtgørelse, side 1

²¹ FiL § 183 stk. 4 og 5, indsat ved lov nr. 1383 af 20/12/2004

Figur 1: Struktur for fremtidige regnskabsregler for pengeinstitutter.

Kilde: Egen tilvirkning

Strukturen i lovgivningen bliver hermed mere fleksibel, så det bliver op til de enkelte pengeinstitutter at beslutte, hvorvidt de vil aflægge regnskab efter IAS/IFRS eller de danske regler i FiL og Ny bek. Som det fremgår af illustrationen er det dog fortsat et krav, at koncernregnskaber for børsnoterede pengeinstitutter skal følge IAS/IFRS. Den indførte valgfrihed mellem de to regelsæt indebærer imidlertid, at Finanstilsynet til stadighed skal vedligeholde de danske regler i FiL og Ny bek., så de følger udviklingen i de internationale regler. Ellers vil der på sigt kunne opstå så store forskelle mellem de danske og internationale regler, at der ikke længere vil være tale om et IAS-foreneligt regelsæt.

3. GENERELLE REGNSKABSREGLER I LOV OM FINANSIEL VIRKSOMHED

3.1 Indhold og ansvar

De generelle regnskabsregler for pengeinstitutter, der findes i FiL § 183-198, træder som nævnt i kraft samtidig med bestemmelserne i Ny bek. den 1. januar 2005. Dermed introduceres en række nye begreber og definitioner som pengeinstitutterne skal anvende ved udarbejdelse af de fremtidige regnskaber. Mange af de nye begreber hænger sammen med, at der er indarbejdet en egentlig begrebsramme i loven, der er inspireret af indholdet og terminologien i begrebsrammen i IAS/IFRS.

Som betegnelse for den samlede rapportering indføres begrebet årsrapport, der erstatter den hidtidige betegnelse årsregnskab. En årsrapport er defineret som et dokument, der som minimum skal indeholde ledelsespåtegning, ledelsesberetning, revisionspåtegning, redegørelse for anvendt regnskabspraksis, resultatopgørelse, balance, noter samt oversigt over bevægelserne på egenkapitalen.²² Herudover kan ledelsen vælge at tilføje en eller flere supplerende beretninger til årsrapporten i form af videnregnskaber, sociale regnskaber eller etiske regnskaber. Sammenholdes kravene til årsrapportens indhold med de nuværende årsregnskaber skal indholdet udvides med en ledelsespåtegning samt en oversigt over bevægelserne på egenkapitalen.

Den nye ledelsespåtegning præciserer, at det er ledelsen, der har ansvaret for aflæggelse af årsrapporten. Alle medlemmer af pengeinstituttets bestyrelse og direktion skal underskrive ledelsespåtegningen, hvori de erklærer, at årsrapporten er aflagt i overensstemmelse med lovgivningens krav og at den giver et retvisende billede af pengeinstituttets aktiver, passiver, finansielle stilling samt resultat. Såfremt et medlem af ledelsen har indvendinger mod godkendelse af årsrapporten, kan disse angives i tilknytning til underskriften.²³

3.2 Retvisende billede

FiL indeholder i § 186 stk. 1 en generalklausul, der fastslår den overordnede målsætning for pengeinstitutternes årsrapporter:

²² FiL § 183 stk. 1

²³ FiL § 185

" Årsrapporten skal give et retvisende billede af virksomhedens og, hvis der er udarbejdet koncernregnskab, koncernens aktiver og passiver, finansielle stilling samt resultatet."

Begrebet "et retvisende billede" stammer oprindeligt fra den engelske regnskabslovgivning, hvor det kendes med formuleringen "true and fair view". Udtrykket blev første gang implementeret i dansk lovgivning tilbage i 1981, og har således efterhånden været et kendt begreb i mange år.²⁴ Formålet med at have en generalklausul i den nye regnskabslovgivning er at gøre reglerne mere brugerorienterede. Det skal sikre, at regnskabet giver et realistisk helhedsindtryk af den økonomiske situation, som brugerne af regnskabet kan forholde sig til. Samtidig er generalklausulen med til at gøre regelsættet mere komplet, da den går forud for de konkrete regler i lovgivningen. Det betyder, at generalklausulens bestemmelser om "et retvisende billede" forsat skal overholdes i situationer, hvor der konstateres uforudsete huller og mangler i lovgivningen.²⁵

Indholdet af ovennævnte generalklausul er i store træk en videreførelse af den hidtidige generalklausul i BSL § 31 stk. 2. Der er altså ikke tale om en kæmpe nyskabelse, når FiL indeholder en generalklausul, men omfanget er alligevel udvidet i forhold til de hidtidige regler. I fremtiden omfatter "et retvisende billede" hele pengeinstituttets årsrapport inklusiv ledelsesberetningen og eventuelle supplerende beretninger.²⁶ Det betyder, at pengeinstitutterne i forhold til tidligere skal sikre sig, at f.eks. ledelsesberetningens beskrivelser af videnressourcer, udviklingsretning og udviklingshastighed giver et retvisende billede.

Generalklausulens fortrinsret frem for de øvrige regler synliggøres i FiL § 186 stk. 2, hvorefter pengeinstitutterne har pligt til at supplere årsrapporten med yderlige oplysninger, såfremt overholdelse af lovens bestemmelser ikke er tilstrækkelige til at give et retvisende billede. Denne suppleringspligt fungerer som en slags sikkerhedsventil, der kræver at pengeinstitutterne skal oplyse om forhold af betydning for det retvisende billede, selvom de ikke er forpligtet til det ifølge de konkrete regler i lovgivningen. I praksis kan disse oplysninger gives i noterne, hvis de knytter sig til enkelte regnskabsposter, eller i ledelsesberetningen såfremt der er tale om mere generelle oplysninger.²⁷

²⁴ Kommentarer til årsregnskabsloven, side 153

²⁵ Generalklausulen "et retvisende billede", R&R 3/2000, side 8

²⁶ Generalklausulen "et retvisende billede", R&R 3/2000, side 6

²⁷ Kommentarer til årsregnskabsloven, side 157

Supplering af årsrapporten med yderlige oplysninger vil i særlige tilfælde ikke være tilstrækkeligt til, at årsrapporten giver "et retvisende billede". I disse situationer indeholder FiL § 186 stk. 3 et krav om, at pengeinstitutterne skal fravige regnskabsbestemmelserne i loven eller bekendtgørelsen for at opfylde kravet om "et retvisende billede". Herved bliver begrebet "et retvisende billede" et helt overordnet kvalitetskrav for årsrapporten.

Den pligt, der pålægges pengeinstitutterne, til at fravige regnskabsreglerne indeholder to væsentlige begrænsninger. For det første må regnskabsreglerne kun fraviges, hvis de resulterer i en årsrapport, der er i direkte strid med et retvisende billede. Giver årsrapporten i forvejen "et retvisende billede" må fravigelsesbestemmelsen således ikke anvendes til at tilsidesætte udvalgte regler for at opnå "et andet retvisende billede". For det andet er pengeinstitutterne forpligtet til først at supplere årsrapporten med yderlige oplysninger jf. suppleringskravet i FiL § 186 stk. 2, inden regnskabsreglerne må fraviges. Såfremt årsrapporten herefter giver "et retvisende billede", bortfalder pligten til at fravige regnskabsreglerne.²⁸

I de særlige situationer, hvor en fravigelse af regnskabsbestemmelserne alligevel kommer på tale, er der knyttet meget restriktive oplysningskrav til fravigelsen. Pengeinstituttet skal hvert år konkret begrunde, hvorfor de enkelte bestemmelser fraviges samt oplyse, hvilken beløbsmæssig indvirkning fravigelsen har på pengeinstituttets aktiver og passiver, finansielle stilling samt resultat. Hermed får regnskabsbrugerne mulighed for at forholde sig til de konkrete fravigelser af regnskabsreglerne.

Sammenholdes generalklausulen i FiL med den hidtidige generalklausul i BSL, så er fravigelsespligten en nyskabelse medens suppleringspligten allerede eksisterede i den hidtidige generalklausul i BSL, hvorfor indholdet af denne bestemmelse allerede vil være kendt af pengeinstitutterne. Fordelen ved den nye fravigelsespligt er, at den tilfører det nye regelsæt en større fleksibilitet, idet pengeinstitutterne i fremtiden altid vil kunne aflægge en årsrapport, der giver et retvisende billede, selvom det kræver fravigelse af konkrete bestemmelser i regnskabslovgivningen. Men den større fleksibilitet giver selvfølgelig også en risiko for misbrug. Den nye fravigelsespligt kan udnyttes til at fravige enkelte regnskabsregler med henvisning til et retvisende billede, selvom fravigelsen reelt skyldes et ønske om at omgå en besværlig regel. Jeg tror dog ikke, at risikoen for misbrug er særlig stor, da der som nævnt er knyttet meget restriktive oplysningskrav til en eventuel fravigelse.

²⁸ Kommentarer til årsregnskabsloven, side 159

Jeg tror derimod, at der ligger en stor udfordring i at få pengeinstitutterne til at vurdere, hvorvidt det er aktuelt at fravige regnskabsreglerne. Den lange tradition med specifikke regnskabsregler og omfattende skemakrav har ikke krævet selvstændige vurderinger af, hvorvidt de enkelte regnskabsregler giver et retvisende billede. For mange pengeinstitutter bliver fravigelseskravet derfor en hel ny tankegang, de skal iagttage ved regnskabsudarbejdelsen i de kommende år. Jeg forventer således ikke, at vi i den nærmeste fremtid vil se ret mange fravigelser efter FiL § 186 stk. 3. Det skyldes for det første, at der formentlig går et stykke tid, inden den nye regel bliver en naturlig del af pengeinstitutterns regnskabsmæssige overvejelser. For det andet er fravigelseskravet som beskrevet sidste udvej for at sikre et retvisende billede, hvorfor den kun skal benyttes i sjældne tilfælde.

For regnskaber, der i fremtiden aflægges efter reglerne i IAS/IFRS, findes der også en generalklausul, der indholdsmæssigt svarer meget til den, der findes i FiL. Den overordnede målsætning for regnskaber aflagt efter IAS/IFRS er, at de skal give en "fair presentation", der svarer til udtrykket "et retvisende billede".²⁹ Derudover findes der i lighed med FiL en pligt til at supplere og i sjældne tilfælde at fravige bestemmelserne i IAS/IFRS.³⁰ I forhold til fravigelsespligten er der dog opstillet skrappe betingelser for at fravige reglerne i IAS/IFRS, da det kun skal ske i situationer, hvor reglerne i IAS/IFRS vil føre til misvisende regnskaber. Fravigelse vil derfor kun blive aktuel i yderst sjældne tilfælde, hvilket er et bevidst valg. Udgangspunktet for IAS/IFRS er nemlig, at er et omfangsrigt og detaljeret regelsæt, der i stort set alle situationer vil medføre, at regnskabet giver et retvisende billede, når reglerne overholdes.

Der bliver altså ingen forskel på den overordnede målsætning med årsrapporten, lige meget om årsrapporten aflægges efter reglerne i IAS/IFRS eller FiL vil begrebet "et retvisende billede" være det centrale mål. Der er imidlertid tale om et meget ukonkret og undefinerbart mål, da begrebet "et retvisende billede" løbende vil ændres i takt med udviklingen i den national og international regnskabspraksis. Det har den fordel, at begrebet vil sikre en glidende og positiv udvikling af regnskabsaflæggelsen indenfor lovens bogstaver, hvorved det er med til at fremtidssikre indholdet af regnskabsreglerne.³¹ For at give udtrykket "et retvisende billede" et mere konkret indhold, er der indarbejdet en begrebsramme i FiL, der skal være med til at udfylde begrebet "et retvisende billede".

²⁹ IAS 1 afsnit 10

³⁰ IAS 1 afsnit 15 og 16

3.3 Begrebsramme

Regnskabsreglerne i FiL indeholder en teoretisk overbygning, også kaldet begrebsramme, der skal være med til at udfylde begrebet "et retvisende billede". Begrebsrammen består af to overordnede forhold. For det første består begrebsrammen af målsætninger, der præciserer de informationsbehov og samfundsmæssige interesser, som lovgiver ønsker, at pengeinstitutterne skal tilgodese ved udarbejdelse af årsrapporter. For det andet består begrebsrammen af en teoretisk struktur, der definerer de grundlæggende begreber og målesystemer som skal anvendes, for at opfylde målsætningerne bedst muligt.³²

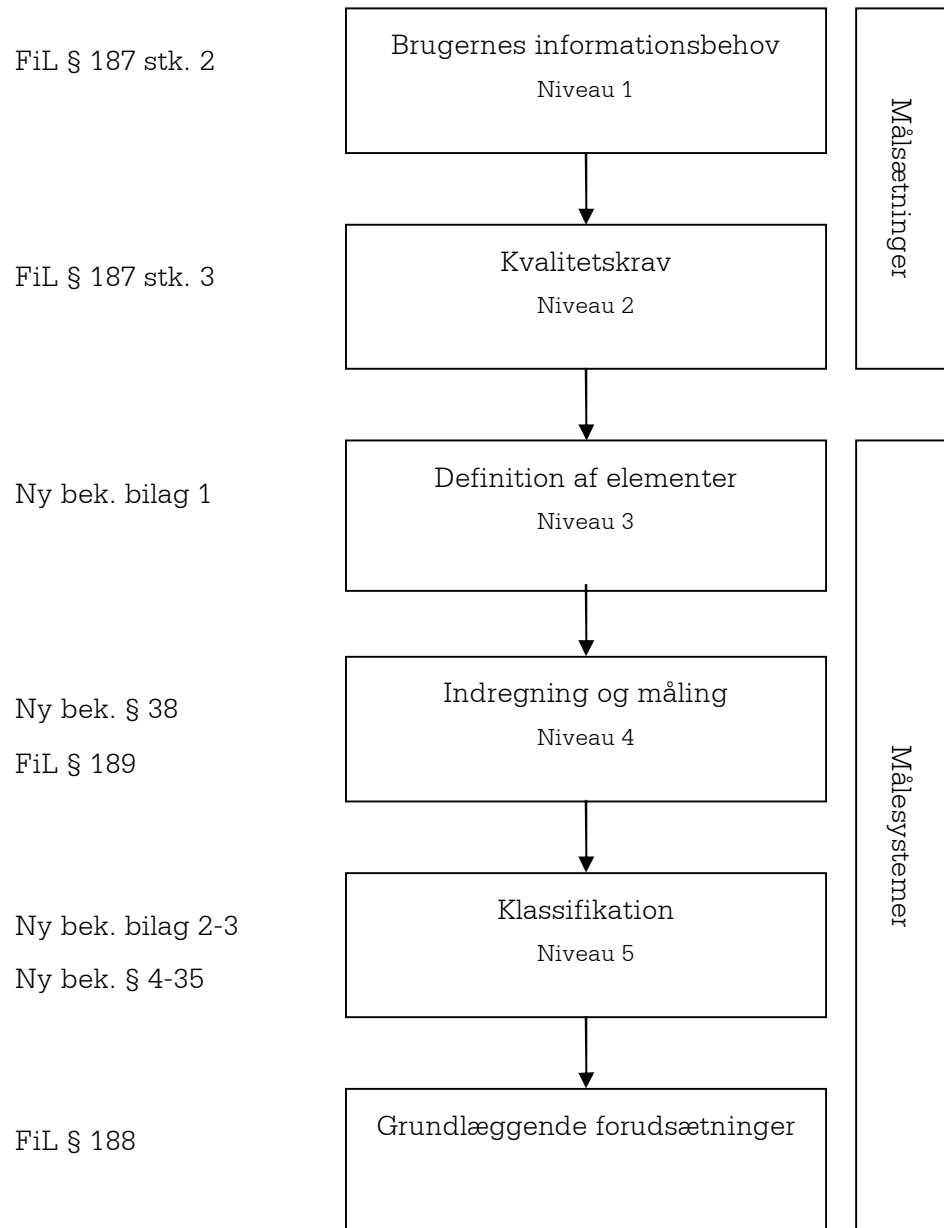
Inspirationen til den nye begrebsramme i FiL er i høj grad hentet fra IASB's begrebsramme, hvorfor indholdet er væsentligt anderledes i forhold til den hidtidige begrebsramme i BSL, der var præget af tysk regnskabstradition og EU's 4. direktiv fra 1978. Selvom de to begrebsrammer begge arbejder med samme målsætning om "et retvisende billede", så er de så fundamentalt forskellige, at der er tale om et paradigmeskift.³³ Forskellen består blandt andet i, at den nye begrebsramme som illustreret nedenfor arbejder med fem niveauer i en logisk opbygget struktur, der tilsammen indeholder de generelle retningslinier for, hvordan årsrapporterne skal udformes for at give størst mulig nytteværdi for regnskabsbrugere. Sammenlignet hermed indeholder begrebsrammen i BSL ingen konkrete målsætninger eller teoretisk struktur, der kan hjælpe til at udfylde begrebet "et retvisende billede".

Indarbejdelse af nedenstående begrebsramme i de nye regnskabsregler betyder, at vi i fremtiden vil få en mere sammenhængende regnskabsregulering, der vil forhøje kvaliteten af regnskaberne. Det skyldes, at begrebsrammen for det første giver lovgiver nogle grundlæggende retningslinier og krav, der skal respekteres ved udarbejdelse af detaljerede regnskabsregler. Herved kan enkeltpersoners særinteresser og politiske kompromiser ikke i samme grad medføre, at regnskabsreglerne bevæger sig i vidt forskellige retninger i løbet af en årrække.

³¹ Generalklausulen "et retvisende billede", side 8

³² Teoretiske refleksioner over forslag til ny årsregnskabslov, side 31

³³ Årsrapporten teori og regulering, side 70

Figur 2: Begrebsrammens struktur

Kilde: Årsrapporten – teori og regulering, side 161 samt egen tilpasning.

For det andet kan den nye begrebsramme fungere som referenceramme i situationer, hvor aktuelle regnskabsmæssige problemstillinger ikke er løst i lovgivningen. I sådanne tilfælde kan de grundlæggende principper og definitioner i begrebsrammen vejlede pengeinstitutterne til at løse problemet. Løsningerne vil i højere grad blive ens, da de formes ud fra samme teoretiske fundament, hvilket betyder en forøgelse af kvaliteten og sammenligneligheden af regnskaberne.

Sammenlignes begrebsrammen i FiL med den begrebsramme, der er udarbejdet af IASB, og som fungerer som teoretisk fundament for regnskaber aflagt efter IAS/IFRS, så er der rigtig mange ligheder. Det skyldes, at begrebsrammen i FiL som nævnt er inspireret af IASB's begrebsramme, der bl.a. indeholder beskrivelse af regnskabet's målsætninger, grundlæggende forudsætninger, kvalitative egenskaber samt definition, indregning og måling af årsregnskabet's elementer.³⁴ Alle disse punkter indgår også i begrebsrammen i FiL, hvorfor opbygningen og indholdet af de to begrebsrammer er ens.

Til forskel fra IASB's begrebsramme så er begrebsrammen i FiL indarbejdet i selve loven og den tilhørende regnskabsbekendtgørelse, hvorved indholdet af begrebsrammen får samme status som de øvrige regnskabsbestemmelser. IASB's begrebsramme fungerer derimod som en teoretisk overbygning for de internationale standarder, hvorfor regnskabsreglerne i standarderne går forud for begrebsrammens indhold. Denne forskel vil efter min vurdering ikke få ret stor betydning, idet indholdet af en begrebsramme og formålet med en begrebsramme ikke påvirkes af, hvorvidt den er indarbejdet i lovgivning eller angivet separat. Således udfylder både begrebsrammen i FiL og begrebsrammen udarbejdet af IASB funktionen som teoretisk overbygning for reglerne i henholdsvis FiL og IAS/IFRS. Forskellen betyder dog, at begrebsrammen i FiL bliver mere synlig, da den fremgår direkte af lovbestemmelserne. Samtidig vil forskellen også få betydning i den situation, hvor der opstår uoverensstemmelser mellem begrebsrammens indhold og reglerne i henholdsvis FiL og IAS/IFRS. I den situation vil det være muligt at fravige en lovbestemmelse i FiL til fordel for indholdet i begrebsrammen, medens en bestemmelse i IAS/IFRS altid går forud for begrebsrammen.

3.3.1 Brugernes informationsbehov

Første led i begrebsrammen findes i FiL § 187 stk. 2, der fastsætter en målsætning om, at årsrapporten skal udarbejdes, så den støtter regnskabsbrugerne i deres økonomiske beslutninger. Som regnskabsbruger definerer loven de personer, virksomheder, organisationer og offentlige myndigheder m.v. hvis økonomiske beslutninger med hensyn til placering, forvaltning eller fordeling af ressourcer er påvirket af årsrapporten. Denne synliggørelse af regnskabsbrugerne og deres informationsbehov er en vigtig del af begrebsrammen, da det hermed konkretiseres, hvilke informationsbehov årsrapporten skal indfri for at give et retvisende billede. Pengeinstitutterne får herved større fokus på at udvælge de informationer, der kan tilgodese disse informationsbehov.

³⁴ IASB's begrebsramme afsnit 5

I lovparagraffen gives der eksempler på typiske regnskabsbrugere, hvis økonomiske beslutninger normalt er påvirket af informationerne i en årsrapport. Det drejer sig om virksomhedsdeltagere, kreditorer, medarbejdere, kunder, alliancepartnere, lokalsamfund og myndigheder m.v., hvilket må betegnes som en meget bred kreds af brugere. Det er selvfølgelig umuligt for pengeinstitutterne at kende de præcise behov hos den enkelte bruger indenfor disse grupper, hvorfor årsrapportens informationer skal tilgodesee de enkelte gruppers typiske informationsbehov.

Definitionen af regnskabsbrugerne direkte i lovgivningen er nyt i forhold til de nuværende regler i BSL, der ikke indeholder bestemmelser om, hvem regnskabet henvender sig til. Det betyder, at de enkelte pengeinstitutter ved overgangen til de nye regler skal tage stilling til, hvorvidt de tilgodeser det typiske informationsbehov hos deres regnskabsbrugere. Her er det vigtigt, at det enkelte pengeinstitut overvejer, om de har en særlig gruppe af regnskabsbrugere, der har behov for yderlige oplysninger til støtte for deres økonomiske beslutninger. Mindre pengeinstitutter, der er tilknyttet et lokalt område, kan f.eks. have en særlig gruppe af regnskabsbrugere i lokalsamfundet, der har et særligt informationsbehov. Ligeledes kan store børsnoterede pengeinstitutter have en gruppe af regnskabsbrugere i form af investorer eller udenlandske myndigheder, der har et særligt informationsbehov. Opfyldes disse regnskabsbrugeres særlige informationsbehov ikke umiddelbart ved at følge regnskabsbestemmelserne, skal årsrapporten suppleres med yderlige oplysninger jf. FiL § 186 stk. 2, for at tilgodesee de konkrete informationsbehov.³⁵

Den kreds af regnskabsbrugere, som defineres i FiL, er identisk med de regnskabsbrugere som IASB nævner i begrebsrammen for IAS/IFRS.³⁶ Der er imidlertid stor forskel på, hvilke af regnskabsbrugerne som begrebsrammerne fokuserer på. Medens FiL ikke fremhæver nogle regnskabsbrugere frem for andre, så udpeger IASB investorerne som primære regnskabsbrugere, hvis informationsbehov regnskabet især skal støtte. Denne snævre afgrænsning af de primære brugere skal ses i lyset af, at reglerne i IAS/IFRS i højere grad er rettet mod børsnoterede selskaber, hvor investorerne udgør en vigtig interessegruppe. Samtidig er investorerne den gruppe af regnskabsbrugere, der har mest på spil i form af deres risikovillige kapital, hvorfor informationsbehovet hos dem normalt vil være større end hos de øvrige regnskabsbrugere. IASB forudsætter derfor, at et regnskab, der kan støtte investorerne i

³⁵ Kommentarer til årsregnskabsloven, side 166

³⁶ IASB's begrebsramme afsnit 9

deres økonomiske beslutninger, normalt også kan opfylde informationsbehovet hos øvrige regnskabsbrugere.³⁷

Forskellen mellem den snævre definition af regnskabsbrugere i IASB's begrebsramme og den brede definition i FiL vil efter min mening kun yderst sjældent få betydning for regnskabet indhold eller oplysninger. Det skyldes, at et regnskab der støtter investorerne i deres økonomiske beslutninger, normalt også kan opfylde informationsbehovet hos øvrige regnskabsbrugere. Men især i forhold til mindre pengeinstitutter, kan det efter min mening give et problem, da investorerne ikke altid vil være de vigtigste regnskabsbrugere i disse pengeinstitutter. Det kan bl.a. skyldes ejerforholdene i pengeinstituttet eller en særlig interesse fra lokalsamfundet eller offentligheden. Det er derfor efter min mening godt, når reglerne i FiL indeholder en bred definition af regnskabsbrugere, uden at fremhæve bestemte grupper. Dermed bliver det pengeinstitutterne, der selv skal identificere regnskabsbrugere og de informationsbehov, som årsrapporten skal opfylde for at give et retvisende billede.

3.3.2 Kvalitetskrav

Det andet led i begrebsrammen er indarbejdet i FiL § 187 stk. 3, der bestemmer, at årsrapporten skal oplyse om forhold, der normalt er relevante for regnskabsbrugere, samt at oplysningerne skal være pålidelige i forhold til, hvad regnskabsbrugere normalt forventer. Dermed identificeres to overordnede kvalitetskrav, relevans og pålidelighed, der er vigtige egenskaber for årsrapportens indhold. Begge disse kvalitetskrav må opfyldes til et vist minimumsniveau, for at årsrapportens informationer kan opfylde regnskabsbrugernes informationsbehov, idet komplet irrelevante eller upålidelige informationer ikke vil have nogen nytteværdi for regnskabsbrugere.³⁸

Det første kvalitetskrav vedrører informationernes relevans. Kravet indebærer, at alle relevante informationer skal medtages i årsrapporten samt at alle de medtagne informationer skal være relevante. Som målestok for om informationerne er relevante, kan det antages, at der foreligger relevante oplysninger, hvis regnskabsbrugere ville have disponeret anderledes, såfremt en udeladt information havde været indarbejdet i årsrapporten.³⁹

³⁷ IASB's begrebsramme afsnit 10

³⁸ Årsregnskabsteori i analytisk perspektiv, side 152

³⁹ Den nye årsregnskabslov, KPMG august 2001, side 37

Det andet kvalitetskrav om oplysningernes pålidelighed betyder, at årsrapporten ikke må indeholde urealistiske og usandsynlige forhold, som kan give regnskabsbrugerne et forkert indtryk af den finansielle stilling.⁴⁰ For at årsrapportens oplysninger kan anses for pålidelige, skal de både give en troværdig præsentation af den finansielle stilling samtidig med at oplysningerne skal kunne verificeres. Disse to forhold vil ofte være modstridende, da en troværdig præsentation forudsætter at så meget information som muligt videregives til regnskabsbrugerne, medens verificeringen vil afgrænse informationsmængden, da den stiller krav, om at medtagne oplysninger skal kunne efterprøves og dokumenteres.⁴¹

Pålidelighedskarvet gælder for hele årsrapporten, men på grund af forskelligheden i de enkelte poster i årsrapporten, vil det ikke være muligt for pengeinstitutterne at opgøre alle forhold med samme grad af pålidelighed. For en regnskabspost som "kassebeholdning og anfordringstilgodehavender hos centralbanker" kan der gives en mere troværdig og verificerbar information end det er muligt for poster som "immaterielle anlægsaktiver" og "udlån og andre tilgodehavender". Hvorvidt de mindre pålidelige oplysninger skal indgå i årsrapporten afhænger af, i hvor høj grad de kan verificeres og hvor relevante oplysningerne er.

Formålet med kvalitetskravene er, at de skal give regnskabsbrugerne en beskyttelse mod vildledende oplysninger, der ikke er relevante eller pålidelige. Samtidig skal kvalitetskravene sikre, at der gives tilstrækkelige relevante og pålidelige oplysninger til regnskabsbrugerne, der kan opfylde deres informationsbehov. Kvalitetskravene bliver derved et hjælpemærktøj for pengeinstitutterne, i deres overvejelser om valg af regnskabspraksis, hvorfor de er med til at give begrebet "et retvisende billede" et mere konkret indhold.

Kravet om pålidelighed er ikke nyt i forhold til reglerne i BSL. Et af de grundlæggende værdiansættelsesprincipper i BSL § 32 stk. 1 er forsigtighedsprincippet, der implicit indeholder et krav om, at indholdet af regnskabet skal være pålideligt og verificerbart. Pålidelighed har således i mange år været et grundlæggende krav, der har haft stor indflydelse på pengeinstitutternes regnskaber. Det er kommet til udtryk ved, at fortjenester først blev indregnet, når de var konstateret, medens tab blev indregnet, når de truede. Som følge af, at

⁴⁰ Den nye årsregnskabslov, KPMG august 2001, side 37

⁴¹ Teoretiske refleksioner over forslag til ny årsregnskabslov, side 44

de nye regler ikke længere udelukkende bygger på dette forsigtighedsprincip, vil der i fremtiden blive lagt mindre vægt på pålideligheden.⁴²

Til gengæld lægger de nye regler større vægt på, at regnskabets oplysninger er relevante. Det ovenfor nævnte forsigtighedsprincip i BSL har medført, at oplysninger, der kunne være relevante for regnskabsbrugerne, i nogle tilfælde ikke er medtaget i regnskaberne, fordi værdistigningen ikke var realiseret, eller værdien ikke kunne opgøres sikkert nok. Kravet om relevans har således i høj grad stået i skyggen af kravet om pålidelighed. Det vil ændre sig ved udarbejdelse af de kommende regnskaber, da de nye regler gør op med den overdrevne forsigtighed, så relevans og pålidelighed bliver to ligestillede krav, der tilsammen skal sikre, at de fremtidige regnskaber vil give et mere retvisende billede.

Relevans og pålidelighed indgår også i IASB's begrebsramme som to af fire primære kvalitative egenskaber, der skal sikre, at regnskaberne informationer er nyttige for regnskabsbrugerne.⁴³ Regnskaberne skal således overholde kravene om relevans og pålidelighed, hvad enten de aflægges efter IAS/IFRS eller FiL. Udover relevans og pålidelighed består de primære kvalitative egenskaber i IASB's begrebsramme af egenskaberne forståelighed og sammenlignelighed. Selvom disse to egenskaber ikke nævnes direkte i FiL som kvalitetskrav, så er det dog alligevel egenskaber, som skal overholdes, når regnskaberne aflægges efter reglerne i FiL. Det hænger sammen med, at kravene om forståelighed og sammenlignelighed i stedet for indgår som en del af de grundlæggende forudsætninger til årsrapporten, der er det sidste niveau i begrebsrammen.⁴⁴ Som det fremgår nedenfor af kapitel 3.3.6, så indgår forståelighed i den grundlæggende forudsætning om at årsrapporten skal aflægges på en klar og overskuelig måde (klarhed), medens sammenlignelighed bl.a. er indeholdt i forudsætningerne om formel og reel kontinuitet. Der er således ikke tale om, at regnskaber aflagt efter IAS/IFRS skal overholde flere kvalitetskrav end regnskaber aflagt efter FiL.

3.3.3 Definition af elementer

Det tredje led i begrebsrammen består i at definere de enkelte elementer, der kan indgå i årsrapporten. I bilag 1 til Ny bek. er der fastsat definitioner af 13 af årsrapportens overordnede elementer, der skal hjælpe pengeinstitutterne til at bestemme, hvilke elementer der skal

⁴² Kommentarer til årsregnskabsloven, side 170

⁴³ IASB's begrebsramme afsnit 26-38

⁴⁴ FiL, § 188 stk. 1

indregnes i årsrapporten og hvilke der skal undlades. Det er nemlig kun forhold, der overholder disse definitioner, der kan indgå som et element i årsrapporten, hvorfor de får stor indflydelse på indholdet af årsrapporten.

Definitionerne i bilag 1 i Ny bek. er primært rettet mod at definere balancens elementer, da aktiver og forpligtelser bliver de vigtigste elementer i de fremtidige regnskaber. Det hænger sammen med, at den nye begrebsramme er baseret på en formueorienteret regnskabsteori, hvor der er stor fokus på værdierne af aktiverne og forpligtelserne, idet forskellen mellem disse er lig egenkapitalen.⁴⁵

Definition af aktiver:

"Ressourcer, som er under virksomhedens kontrol som et resultat af tidligere begivenheder, og hvorfra fremtidige økonomiske fordele forventes at tilflyde virksomheden".⁴⁶

Definitionen af aktiver indeholder en beskrivelse af tre karakteristika, der skal være opfyldt, for at et element kan indregnes i årsrapporten som et aktiv. For det første skal ressourcerne være under virksomhedens kontrol, hvilket som udgangspunkt gælder for alle erhvervede aktiver. Definitionen sætter ingen juridiske begrænsninger, idet finansielt leasede aktiver opfylder definitionen om at være under virksomhedens kontrol, selvom den juridiske ejer er leasinggiver. Definitionen sætter heller ingen fysiske begrænsninger, idet patenter og varemærker kan anses for at være en ressource under virksomhedens kontrol. For det andet skal ressourcerne være et resultat af tidligere begivenheder, hvilket betyder, at aktivet skal eksistere på balancedagen. Dette afgrænser aktiverne overfor forhold, der forventes at indtræffe i fremtiden samt overfor hensigter om fremtidige investeringer. For det tredje skal aktiverne kunne bidrage med fremtidige økonomiske fordele til pengeinstituttet i form af fremtidige indtægter eller sparede omkostninger. Dette afgrænser aktiverne overfor ressourcer, der ikke repræsenterer en potentiel værdi og derfor skal føres som en omkostning i resultatopgørelsen.⁴⁷

⁴⁵ Årsrapporten – teori og regulering, side 84

⁴⁶ Ny bek. bilag 1, side 35

Definition af forpligtelser:

"Eksisterende pligter for virksomheden opstået som et resultat af tidligere begivenheder, og hvis indfrielse forventes at medføre afståelse af økonomiske ressourcer".⁴⁸

Definitionen af forpligtelser indeholder en beskrivelse af tre karakteristika, der skal være opfyldt, for at et element kan indregnes i årsrapporten som en forpligtelse. For det første skal forpligtelsen eksistere, hvilket betyder, at forpligtelsen er aktuel og uundgåelig, sådan at pengeinstituttet ikke selv kan ophæve forpligtelsen. Denne definition sætter ingen juridiske begrænsninger, idet både juridiske forpligtelser på grundlag af aftaler samt forpligtelser opstået på grundlag af handlemåde kan opfylde definitionen. Derimod afgrænser definitionen pengeinstituttets forpligtelser overfor ledelsens beslutninger om fremtidige anskaffelser. For det andet skal forpligtelserne være et resultat af tidligere begivenheder, hvilket betyder, at forpligtelsen skal eksistere på balancetidspunktet. Dermed udelukker definitionen, at forventede fremtidige driftstab og hensatte forpligtelser til udskudt vedligeholdelse kan indregnes som en forpligtelse, idet de ikke eksisterer på balancedagen. For det tredje skal forpligtelserne medføre et krav fra modpart om afståelse af økonomiske ressourcer, hvilket ofte vil bestå i kontant betaling eller overførsel af produkter eller tjenester.

I den formueorienterede regnskabsteori er definitionen af indtægter og omkostninger mindre vigtige, idet resultatet fremkommer som stigningen eller faldet i egenkapitalen fra primo til ultimo.⁴⁹ Det kommer tydeligt til udtryk i definitionen af indtægter og omkostninger i bilag 1 i Ny bek., idet der ikke er tale om selvstændige definitioner men en fremhævelse af, at indtægter og omkostninger er afledte poster i forhold til stigninger eller fald i aktiver og forpligtelser.

Den hidtidige regnskabsbekendtgørelse til BSL havde i § 2 en beskrivelse af 41 forskellige begreber, lige fra kapitalandele til konsortiallån. Disse beskrivelser skulle hjælpe pengeinstitutterne til at forstå de enkelte begreber, herunder sikre at elementerne blev placeret korrekt i regnskabet. Der var imidlertid ikke tale om teoretiske definitioner af regnskabets hovedbestanddele, hvorfor ovenstående definitioner af aktiver og forpligtelser er nye i forhold til reglerne i BSL. Fordelen ved de nye definitioner er, at de vil skabe mere ensartede regnskaber, da alle elementer i årsrapporten skal overholde samme definitioner.

⁴⁷ Kommentarer til årsregnskabsloven, side 1006 – 1007.

⁴⁸ Ny bek. bilag 1, side 35

Samtidig vil definitionerne forbedre det teoretiske grundlag for regnskabsudarbejdelsen, da spørgsmål om, hvorvidt et aktiv eller forpligtelse skal indregnes i årsrapporten, kan afklares ud fra ens definitioner.

De nye definitioner på aktiver og forpligtelser i Ny bek. er i overensstemmelse med definitionerne i IAS/IFRS.⁵⁰ Det bliver således de samme definitioner som aktiver og forpligtelser skal overholde i fremtiden, uanset om pengeinstituttet vælger at aflægge regnskab efter IAS/IFRS eller FiL.

3.3.4 Indregning og måling

I fjerde niveau i begrebsrammen opstilles der kriterier for indregning og måling af elementerne i årsrapporten. Indregning og måling følger i en naturlig forlængelse af definitionen af elementerne i ovenstående kapitel. Det tredje og fjerde niveau i begrebsrammen fungerer tilsammen som et dobbelt filter, der skal sikre, at det kun er relevante og pålidelige oplysninger, der indregnes i årsrapporten. Selvom et forhold overholder definitionen på et element i årsrapporten og dermed som udgangspunkt er relevant for regnskabet, så er det ikke ensbetydende med, at forholdet skal indregnes i årsrapporten. Det kræver samtidig, at kriterierne for indregning og måling er opfyldt.

I § 38 i Ny bek. er der angivet to kriterier for indregning af aktiver og forpligtelser. De fastsatte kriterier afgrænser, hvilke elementer der ikke kan indgå i årsrapporten, idet begge kriterier skal opfyldes inden aktivet eller forpligtelsen kan indregnes i årsrapporten. Samtidig bestemmer de to kriterier, hvilke elementer der skal indgå i årsrapporten, idet det er et krav at aktiver eller forpligtelser, der både opfylder definitionen og de to indregningskriterier, skal indregnes i årsrapporten. Hverken noteoplysninger, oplysning i anvendt regnskabspraksis eller andre oplysninger kan medføre, at kravet om indregning bortfalder. De to indregningskriterier har således stor betydning for årsrapportens udvisende og indhold.

For det første skal aktiver og forpligtelser indregnes i årsrapporten, når det er sandsynligt, at fremtidige økonomiske fordele vil tilflyde eller fragå virksomheden. Begrebet "sandsynligt" er ikke defineret i regnskabsreglerne, men IASB har udtalt, at noget er sandsynligt, når forholdet er "more probable than not", hvilket vil sige, at sandsynligheden er højere end 50%.⁵¹ Aktiver

⁴⁹ Årsrapporten – teori og regulering, side 84

⁵⁰ IASB's begrebsramme afsnit 53-64

⁵¹ Årsrapporten – teori og regulering, side 176

og forpligtelser kan således ikke indregnes i balancen, hvis der er under 50% sandsynlighed for, at fremtidige økonomiske fordele vil tilflyde eller fragå virksomheden.

For det andet kan aktiver og forpligtelser først indregnes i årsrapporten, når værdien kan måles pålideligt. Dette kriterium medfører, at aktiver og forpligtelser først kan indregnes, når værdien kan opgøres med rimelig sikkerhed på baggrund af rimelige udøvede skøn. Sikkerhed i forhold til måling af værdien af et aktiv eller en forpligtelse afhænger i høj grad af de informationer, der foreligger om det enkelte element. I jo højere grad målingen baseres på verificerbare informationer, desto mere pålidelig vil målingen være. Det vil dog udelukke indregning af nogle aktiver og forpligtelser, der opfylder definitionen på aktiver og forpligtelser, idet informationerne om disse elementer ikke i samme grad er verificerbare.

En pålidelig måling forudsætter imidlertid også, at målingen giver en troværdig præsentation af aktiverne og forpligtelserne. Når der fokuseres på en høj verificerbarhed i informationerne, sker det på bekostning af en troværdig præsentation, da høj verificerbarhed betyder at mange elementer ikke kan indregnes. Omvendt vil indregning af aktiver og forpligtelser på grundlag af mindre verificerbare informationer fremme den troværdige præstation på bekostning af verificerbarheden.⁵² For at tilgodese karvet om en pålidelig måling, skal der således både lægges vægt på verificerbarhed og troværdig præsentation.

Kriterierne for indregning og måling af aktiver og forpligtelser er nye i forhold til BSL. Det hænger sammen med, at BSL havde en transaktionsbaseret indgangsvinkel, hvor indtægter og omkostninger i resultatopgørelsen var vigtigere end indregning og måling af værdien af aktiver og forpligtelser. De nye kriterier erstatter derfor de hidtidige regler for indregning af indtægter og omkostninger i BSL § 32. Efter disse regler var det kun fortjenester, der var konstateret på balancetidspunktet, der kunne medtages, hvorimod der skulle tages hensyn til alle forudselige risici, værdiforringelser og eventuelle tab, der var kendskab til. De nye indregningskriterier betyder, at forsigtighedsprincippet i de hidtidige regler erstattes af regnskabsregler, der har større fokus på indregning af sandsynlige og pålideligt opgjorte aktiver og forpligtelser. De pengeinstitutter, der vælger at aflægge regnskab efter IAS/IFRS, vil opleve en tilsvarende udvikling, idet de to indregningskriterier i Ny bek. er identiske med indregningskriterierne i IASB's begrebsramme.⁵³

⁵² Årsregnskabsteori i analytisk perspektiv, side 162

⁵³ IASB's begrebsramme afsnit 83 og 89-91

Fjerde niveau i den nye begrebsramme består også i at definere en række målegrundlag, der skal anvendes til måling af den værdi, hvormed de enkelte aktiver og forpligtelser skal værdiansættes i balancen. Definitionerne fremgår ligeledes af bilag 1 til Ny bek. og omfatter følgende generelle målegrundlag:

1. Amortiseret kostpris Det beløb, hvormed et finansielt aktiv eller finansiell forpligtelse blev målt ved første indregning med,
 - fradrag for afdrag,
 - tillæg eller fradrag for den samlede afskrivning på forskellen mellem det oprindeligt indregnede beløb og det beløb der forfalder ved udløb,
 - og fradrag for nedskrivninger.

2. Dagsværdi Det beløb, hvortil et aktiv kan omsættes, eller en forpligtelse kan indfries, ved en handel mellem kvalificerede, villige og indbyrdes uafhængige parter.

3. Genindvendingsværdi Det højeste beløb af et aktivs nettosalgspris og dets nytteværdi, som er nutidsværdien af de forventede fremtidige betalingsstrømme, som aktivet forventes at afstedkomme ved fortsat anvendelse og ved afhændelse ved udgangen af brugstiden.

Nedenfor i kapitel 4 behandles regnskabsregler i Ny bek, der fastsætter hvilket målegrundlag, der skal anvendes ved opgørelse af værdien af de enkelte aktiver og forpligtelser. I situationer hvor regnskabsreglerne ikke indeholder specifikke bestemmelser om måling af værdien, er der som noget nyt fastsat en overordnet bestemmelse i § 189 i FiL der fastslår følgende:

"Finansielle virksomheders aktiver og forpligtelser skal, medmindre andet er fastsat i medfør af § 196, måles til dagsværdi.

Mere tydeligt kan det ikke fremgå af de nye regler, at dagsværdi er blevet udgangspunktet for den fremtidige måling af aktiver og forpligtelser i finansielle virksomheder. Dette er en stor ændring i forhold til reglerne i BSL, hvor dagsværdi var et sekundært målegrundlag, som Finanstilsynet havde mulighed for at fastsætte på udvalgte områder.⁵⁴ Ved at gøre dagværdi til

⁵⁴ BSL § 32 stk. 2

det primære målegrundlag i FiL, gives der en klar indikation af, at hensigten med de nye regler er at skabe mere værdibaserede regnskaber. Den faktiske betydning af det nye primære målegrundlag afhænger imidlertid af, hvordan Finanstilsynet har udformet reglerne i Ny bek. for måling af de enkelte aktiver og forpligtelser.

3.3.5 Klassifikation

Det femte niveau i begrebsrammen vedrører præsentation af regnskabsposterne i årsrapporten. Denne klassifikation følger naturligt efter begrebsrammens 4. niveau, da det udelukkende er regnskabsposter, der overholder definitionerne samt indregnings- og målekriterierne, der skal klassificeres i årsrapporten. Klassifikation af posterne skal ske i skematisk form i overensstemmelse med regnskabsskemaerne i bilag 2 og 3 til Ny bek, der indeholder skemaer til opstilling af pengeinstitutters resultatopgørelse og balance. Det fremgår heraf, hvor de enkelte elementer skal placeres i henholdsvis resultatopgørelsen og balancen, herunder i hvilken rækkefølge og hvilken grad af specifikation, der kræves. Strukturen og rækkefølgen af posterne i regnskabsskemaerne skal som udgangspunkt overholdes, men det er dog tilladt at tilføje nye underposter, hvis der er tale om væsentlige beløb eller hvis arten eller funktionen af underposten er væsentlig anderledes. Ligeledes er det tilladt at sammendrage uvæsentlige poster af samme art eller funktion samt at slette poster uden beløb.⁵⁵

For langt de fleste af posterne i regnskabsskemaerne findes der i Ny bek. § 6 - 35 en nærmere beskrivelse af, hvad de enkelte aktivposter, passivposter og resultatposter helt præcis består af. Denne uddybning af de enkelte poster fandtes også i Gl. bek, og er en hjælp til at afklare eventuelle usikkerheder om posternes indhold. Formålet er at opnå en ensartet og sammenlignelig klassifikation af posterne, så det bliver muligt at sammenligne årsrapporter og at anvende regnskabsopstillingerne til analyseformål.

I forhold til den hidtidige opstilling af regnskaber, så sker der flere ændringer i de nye regnskabsskemaer, bl.a. opdeles udlån i to aktivposter og grunde og bygninger bliver en særskilt aktivpost. Ændringerne i regnskabsopstillingen hænger nøje sammen med, at der indføres nye krav til indregning og måling af enkelte poster i årsrapporten. Ved beskrivelse af de nye regnskabsregler på udvalgte områder i kapitel 4 vil ændringer i klassifikationen blive omtalt nærmere.

⁵⁵ Ny bek. § 4

I de hidtidige regler skete opstilling og indberetning af regnskaber på særlige FB skemaer, der udover årsregnskabet også omfattede mange andre oplysninger.⁵⁶ Disse skemaer erstattes i fremtiden af de nye og mere enkle regnskabsskemaer, der i fremtiden skal anvendes ved opstilling af årsrapporten.⁵⁷ For at sikre at Finanstilsynet fortsat kan udføre deres tilsynsopgaver, herunder analysere udviklingen indenfor den finansielle sektor, fremgår det af FiL § 198, at der fortsat skal foretages regelmæssige supplerende regnskabsindberetninger til Finanstilsynet. Til det formål har Finanstilsynet udarbejdet nye indberetningsskemaer, som pengeinstitutterne er forpligtet til at indsende indenfor fastsatte tidsfrister. I bilag 1 fremgår de en oversigt over de nye skemaer samt tidsfrister for indsendelse af skemaerne. Generelt medfører de nye regnskabsregler således ikke de store ændringer i omfanget af indberetninger til Finanstilsynet.

De nye regnskabsskemaer i Ny bek. er identiske med de skemaer, der skal anvendes når regnskaber aflægges efter IAS/IFRS, hvorfor opstillingen af regnskaber efter FiL og IAS/IFRS vil blive sammenlignelige. Da pengeinstitutter, der aflægges regnskab efter IAS/IFRS, også er omfattet af bestemmelserne om at indsende supplerende regnskabsindberetninger til Finanstilsynet, vil der heller ikke blive forskel på omfanget af de oplysninger, der skal indberettes.

3.3.6 Grundlægende forudsætninger

Som sidste led i begrebsrammen findes der i FiL § 188 i alt 10 grundlæggende forudsætninger, som årsrapporten skal udarbejdes efter. De grundlæggende forudsætninger er udviklet gennem mange år og er anerkendt i såvel Danmark som i udlandet.⁵⁸ Ved aflæggelse af årsrapport efter de nye regnskabsregler forudsættes det, at disse grundlæggende forudsætninger altid er opfyldt. Der skal derfor ikke konkret henvises til overholdelse af de enkelte forudsætninger, ligesom forudsætningerne som udgangspunkt ikke kan fraviges til fordel for et retvisende billede.⁵⁹

⁵⁶ Gl. bek. § 4 stk. 2

⁵⁷ Ny bek. bilag 2 og 3.

⁵⁸ Kommentarer til årsregnskabsloven, side 175

⁵⁹ Jf. FiL § 188 stk. 3 kan forudsætninger nr. 6-10 fraviges i særlige tilfælde. Evt. fravigelse skal oplyses i noterne, konkret begrundes og oplysninger om beløbsmæssig indvirkning angives.

1. Klarhed

Årsrapporten skal udarbejdes på en klar og overskuelig måde. Ved overholdelse af skemakravene forudsættes det, at informationerne vil fremstå klart og overskueligt for regnskabsbrugerne. Klarhed forudsætter også, at væsentlig information placeres hensigtsmæssigt og fremhæves overfor brugeren, sådan at det ikke forsvinder imellem mindre væsentlige informationer.
2. Substans

Der skal tages hensyn til de reelle forhold og ikke til formaliteter uden reelt indhold. Forudsætningen bygger på det kendte princip "indhold frem for formalia", hvorefter realiteterne skal komme i første række i forhold til formaliteterne.
3. Væsentlighed

Alle relevante forhold skal indgå i årsrapporten, medmindre de er ubetydelige. Anses flere ubetydelige forhold tilsammen for at være betydelige, skal de dog indgå. Som målestok for om informationer er betydelige, kan det antages, at der foreligger betydelige oplysninger, hvis regnskabsbrugerne ville have disponeret anderledes, såfremt en udeladt information havde været indarbejdet i årsrapporten.
4. Going concern

Driften af en aktivitet formodes at fortsætte, medmindre den ikke skal eller ikke antages at kunne fortsætte. Afvikles en aktivitet, skal klassifikation og opstilling samt indregning og måling tilpasses denne afvikling. Ved vurderingen af going concern skal der tages højde for alle givne oplysninger i en overskuelig fremtid og i det mindste for en periode på 12 måneder. Forudsætningen om fortsat drift har indvirkning på målingen af aktiverne, der skal ske ud fra en fortsat anvendelse i virksomheden.
5. Neutralitet

Enhver værdistigning skal vises uanset indvirkningen på egenkapital og resultat. Værdier der indregnes i årsrapporten skal opgøres neutralt, og dermed upåvirket af ledelsens ønsker om en bestemt udvikling. Forudsætningen om neutralitet gør op med forsigtighedsprincippet, således at årsrapporten hverken må være overvurderet eller undervurderet.

6. Periodisering Transaktioner, begivenheder og værdiændringer skal indregnes, når de indtræffer, uanset betalingstidspunkt. Forudsætningen om periodisering indebærer en matchning af en periodes indtægter og omkostninger samt en periodeafgrænsning af tidsbestemte poster.
7. Konsistens Indregningsmetoder og målegrundlag skal anvendes ensartet på samme kategori af forhold. Regnskabsaflægger kan ikke selektivt anvende lovens regler på en delmængde af de enkelte poster. Måling af et aktiv til dagsværdi betyder, at alle aktiver i kategorien skal måles til dagsværdi.
8. Bruttoværdi Hver transaktion, begivenhed og værdiændring skal indregnes og måles hver for sig, ligesom de enkelte forhold ikke må modregnes med hinanden.
9. Formel kontinuitet Primo balancen for regnskabsåret skal svare til ultimo balancen for det foregående regnskabsår.
10. Reel kontinuitet Opstilling og klassifikation, konsolideringsmetode, indregningsmetode og målegrundlag, samt den anvendte monetære enhed må ikke ændres fra år til år.

Ved sammenligning af ovenstående grundlæggende forudsætninger med de almindelige principper for regnskabsudarbejdelse i BSL, så er der rigtig mange af de hidtidige principper, der fortsætter uændret i de nye regler, herunder bl.a. going concern, periodisering, formel og reel kontinuitet samt bruttoværdi.⁶⁰ Den største forskel består i, at det hidtidige forsigtighedsprincip erstattes af en forudsætning om neutralitet.

Afskaffelse af forsigtighedsprincippet betyder, at flere værdier, der hidtil har været skjult i regnskabet, vil komme frem i lyset, når aktiver og forpligtelser hverken må være overvurderet eller undervurderet. Samtidig har forsigtighedsprincippet haft den uheldige konsekvens, at det har været muligt at tilsløre den reelle udvikling i pengeinstituttets indtjening ved at justere på de skjulte reserver. Især i situationer med økonomiske problemer, har det været

⁶⁰ BSL § 32

muligt at skjule den dårlige udvikling i en periode, til skade for regnskabsbrugerne. Afskaffelse af forsigtighedsprincippet vil derfor efter min mening, give regnskabsbrugerne bedre informationer og et mere retvisende billede af værdierne i pengeinstituttet.

Indførelse af neutralitetsprincippet medfører imidlertid også nogle ulemper, da regnskaberne som nævnt ikke længere vil indeholde skjulte værdier, der kan fungere som stødpude mod dårlige konjunkturer og stor ekstraordinære tab. Set fra regnskabsbrugerne betyder det, at de fremtidige regnskaber vil indeholde en større usikkerhed, de skal tage højde for. Dette opvejes dog efter min mening af, at en neutral måling giver bedre informationer samt reducerer usikkerheden omkring, hvor store skjulte værdier regnskabet faktisk indeholder.

I modsætning til FiL så definerer begrebsrammen til IAS/IFRS kun to grundlæggende forudsætninger, periodisering og going concern, som årsrapporterne skal udarbejdes efter.⁶¹ Herudover fastsætter IASB's begrebsramme som nævnt i kapitel 3.3.2 en række kvalitative egenskaber, der skal overholdes for at gøre regnskabets information nyttig for regnskabsbrugerne.⁶² Indholdsmæssigt svarer disse kvalitative egenskaber for størstedelen til de øvrige grundlæggende forudsætninger i FiL. Det er således næsten identiske principper, som årsrapporten aflægges efter, uanset om det sker efter reglerne i FiL eller IAS/IFRS.

Der er dog den forskel, at forsigtighed fortsat indgår i begrebsrammen for IAS/IFRS som en del af begrebet pålidelighed.⁶³ Bestemmelsen om forsigtighed i IAS/IFRS indeholder dog ikke helt den samme form for forsigtighed som den, der er afskaffet i BSL. Forsigtigheden går mere i retning af, at der skal vises omhu ved udøvelse af skøn, således at der kan ske en neutral måling af aktiver og forpligtelser, uden dannelse af skjulte reserver. Bestemmelsen om forsigtighed er således nært knyttet til bestemmelsen om at regnskabets informationer skal være neutrale.

3.4 Delkonklusion

De nye regnskabsregler i FiL træder i kraft 1. januar 2005, hvor de erstatter de hidtidige regler i BSL. De nye regler introducerer mange nye begreber og definitioner, der hænger sammen med, at der er indarbejdet en egentlig begrebsramme i de nye regnskabsregler. Den samlede regnskabsrapportering benævnes i fremtiden årsrapport, og indholdet udvides til at omfatte en

⁶¹ IASB's begrebsramme afsnit 22 og 23

⁶² Forståelighed, relevans, pålidelighed og sammenlignelighed jf. IASB's begrebsramme, afsnit 24

⁶³ IASB's begrebsramme afsnit 37

oversigt over bevægelser på egenkapitalen samt en ledelsespåtegning, der synliggør ledelsens ansvar for årsrapporten.

Den overordnede målsætning for årsrapporten er, at den skal give et retvisende billede af pengeinstitutts aktiver og passiver, finansielle stilling samt resultat. I forhold til reglerne i BSL bliver kravet udvidet til også at gælde for ledelsesberetningen og eventuelle supplerende beretninger. Generalklausulens indhold ændres ligeledes, så den i fremtiden både omfatter en suppleringspligt og et fravigelseskrav. Pengeinstitutterne skal som hidtil supplere årsrapporten med yderlige oplysninger, såfremt overholdelse af loven ikke giver et retvisende billede. Er dette ikke tilstrækkelig til at give et retvisende billede, skal regnskabsbestemmelserne som noget nyt fraviges.

En væsentlig ændring i de nye regnskabsregler er, at de indeholder en ny begrebsramme, der er fundamentalt forskellig fra den hidtidige, da den bygger på den formueorienterede regnskabsteori. Den nye begrebsramme betyder en mere teoretisk og sammenhængende regnskabsregulering, da den indeholder fem niveauer i en logisk opbygget struktur, der hjælper til at udfylde begrebet et retvisende billede. En af nyskabelserne består i, der skal ske en definition af de grupper af regnskabsbrugere, hvis typiske informationsbehov årsrapporten skal tilgodese, for at give et retvisende billede. Det hjælper pengeinstitutterne til at få større fokus på de informationer, der kan tilgodese regnskabsbrugernes informationsbehov.

En anden af nyskabelserne består i, at relevans og pålidelighed bliver to ligestillede kvalitetskrav, der skal opfyldes til et vist minimum for at beskytte regnskabsbrugere mod vildledende oplysninger. Udviklingen betyder en fremhævelse af kravet om relevans på bekostning af pålidelighedskravet, der hidtil har været et gennemgående krav i BSL. Konsekvenserne bliver, at både relevans og pålidelighed i fremtiden skal være styringsredskaber for pengeinstitutternes valg af regnskabspraksis.

Den nye begrebsramme indeholder definitioner samt kriterier for indregning og måling af aktiver og forpligtelser, der er de centrale elementer i den formueorienterede regnskabsteori. Det betyder at indtægter og omkostninger få en mindre fremtrædende rolle end de hidtil har haft i BSL. De nye definitioner samt kriterier for indregning og måling fungerer tilsammen som et dobbeltfilter, der skal sikre, at de aktiver og forpligtelser, der indregnes i årsrapporten, både er relevant og pålidelige.

Det primære grundlag for måling af aktiver og forpligtelser ændres til dagsværdi, hvilket er anderledes i forhold til BSL, hvor dagsværdi var et sekundært målegrundlag. Denne forskel betyder, at dagsværdi skal anvendes på alle områder, hvor der ikke er fastsat et andet målegrundlag i Ny bek. En anden væsentlig nyhed i de nye regnskabsregler er, at det grundlæggende princip om forsigtighed er afskaffet til fordel for et neutralitetsprincip. Afskaffelse af forsigtighedsprincippet betyder, at de skjulte værdier i regnskabet vil komme frem i lyset når aktiver og forpligtelser, hverken må være overvurderet eller undervurderet.

Den indarbejdede begrebsramme i FiL er i meget høj grad inspireret af opbygningen og indholdet i IASB's begrebsramme, der fungerer som teoretisk fundament for IAS/IFRS. Det betyder, at der er utrolig mange ligheder mellem de to regelsæt. Det er således stort set de samme terminologier, målesystemer og målegrundlag der skal anvendes, uanset om regnskabet aflægges efter IAS/IFRS eller FiL. Ligeledes er begrebet "et retvisende billede" den overordnede målsætning i begge regelsæt. Dog stiller IAS/IFRS skrappe betingelser, inden der skal ske fravigelse af reglerne i standarderne, idet det kun kan ske i situationer, hvor reglerne fører til misvisende regnskaber.

En af forskellene i forhold til IAS/IFRS består i, at begrebsrammen i FiL er indarbejdet direkte i lovgivningen, hvormed den bliver mere synlig og får samme status som de øvrige regnskabsregler. I IAS/IFRS fungerer begrebsrammen derimod som en teoretisk overbygning til standarderne, hvilket betyder, at reglerne i standarderne går forud for begrebsrammen. Denne forskel vil dog kun få betydning i situationer, hvor der er uoverensstemmelser mellem reglerne i begrebsrammen og standarderne. En anden forskel mellem de to regelsæt er, at pengeinstitutterne selv skal identificere de primære regnskabsbrugere og deres informationsbehov i FiL, medens begrebsrammen i IAS/IFRS fokuserer på investorerne som de primære regnskabsbrugere. Denne forskel vil dog ikke få stor betydning, da regnskaber, der støtter investorerne i deres økonomiske beslutninger, normalt også kan opfylde informationsbehovet hos de øvrige regnskabsbrugere.

Endelig indgår forsigtighed fortsat som en del af de overordnede regler i IAS/IFRS, hvorimod det er afskaffet i FiL til fordel for neutralitetsprincippet. Der er dog ikke tale om en reel forskel mellem de to regelsæts grundlæggende principper, idet forsigtigheden i IAS/IFRS skal udvises ved udøvelse af skøn, der skal sikre en neutral måling af aktiver og forpligtelser, uden dannelse af skjulte reserver.

4. NY REGNSKABSBEKENDTGØRELSE

Ny bek., der som tidligere nævnt træder i kraft pr. 1. januar 2005, indeholder de mere detaljerede regler for indregning og måling af årsrapportens elementer. Der er som noget nyt tale om en fælles regnskabsbekendtgørelse, der gælder for alle finansielle virksomheder, herunder pengeinstitutter, realkreditinstitutter, fondsmæglerselskaber, investeringsforvaltningsselskaber, sparevirksomheder samt for modervirksomheder, hvis aktivitet hovedsageligt består i at eje sådanne finansielle virksomheder.⁶⁴ Ny bek. erstatter dermed de tre hidtidige regnskabsbekendtgørelser, der har været gældende for disse grupper af virksomheder. Ved udarbejdelse af de nye regler er Finanstilsynet startet helt fra bunden, hvorfor opbygningen og indholdet af Ny bek. er meget anderledes i forhold til de hidtidige bekendtgørelser. Der er således tale om mere end blot en sammenskrivning af de hidtidige bekendtgørelser.

Opbygningen af Ny bek. er helt traditionel, idet alle paragraffer som udgangspunkt gælder for alle virksomheder, der er omfattet af regelsættet. Den kendte byggeklodsmode fra ÅRL er således ikke implementeret som en del af regnskabslovgivningen for finansielle virksomheder. For at kunne videreføre nogle af særreglerne fra de hidtidige bekendtgørelser har det været nødvendigt at angive i tilknytning til disse særregler, at reglerne kun gælder for bestemte typer af finansielle virksomheder.

Reglerne i Ny bek. er udstedt i medfør af § 196 i FiL, der giver Finanstilsynet bemyndigelse til at fastsætte de nærmere regler for årsrapporten, indenfor de rammer, der er fastsat i de generelle regnskabsbestemmelser i FiL. Det betyder, at de nye specifikke regler i Ny bek., er påvirket af de ændringer og nyskabelser, der er gennemgået ovenfor i kapitel 3. Som følge af at der bl.a. er indført en helt ny begrebsramme, der bygger på den formueorienterede regnskabsteori, sker der også mange ændringer i Ny bek. i forhold til det hidtidige regelsæt. Da det ikke er muligt at gennemgå alle ændringer i Ny bek., vil fremstillingen nedenfor fokusere på områderne grunde og bygninger, finansielle instrumenter samt garantier.

⁶⁴ Ny bek. § 1 stk. 1

4.1 Grunde og bygninger

4.1.1 Opdeling og klassifikation

Grunde og bygninger bliver en helt ny regnskabspost i de kommende årsrapporter for pengeinstitutter. I BSL blev grunde og bygninger indregnet i regnskabsposten materielle anlægsaktiver, der bestod af både ejendomme og driftsmidler herunder også aktiver, der midlertidigt var overtaget i forbindelse med afvikling af et engagement. De nye regnskabsregler ændrer på denne praksis, så de materielle anlægsaktiver i fremtiden skal opdeles i grunde og bygninger (aktivpost 13), øvrige materielle aktiver (aktivpost 14) samt midlertidigt overtagne aktiver (aktivpost 17). Den nye opdeling vil medføre, at grunde og bygninger, der er erhvervet til vedvarende eje og brug, regnskabsmæssigt bliver adskilt fra grunde og bygninger, der midlertidigt er overtaget i forbindelse med afvikling af et engagement.

Grunde og bygninger, der er erhvervet til vedvarende eje og brug, skal opdeles i to underkategorier, der karakteriserer pengeinstituttets benyttelse af ejendommene. Den første kategori skal bestå af investeringsejendomme, der er kendetegnet ved at være erhvervet med henblik på at opnå afkast af den investerede kapital i form af løbende driftsafkast eller kapitalgevinst ved videresalg. Den anden kategori skal bestå af domicilejendomme, der er kendetegnet ved at de anvendes i pengeinstituttets egen drift.⁶⁵ Ifølge bemærkningerne til Ny bek. opdeles grunde og bygninger i ovenstående to kategorier for at efterleve kravene i IAS/IFRS om, at investeringsejendomme skal præsenteres separat.⁶⁶

Opdelingen af grunde og bygninger vil i langt de fleste tilfælde kunne foretages uden problemer. Der vil f.eks. ikke være tvivl om, at de ejendomme, der rummer pengeinstituttets hovedafdeling eller en filial og hvorfra der udelukkende drives pengeinstitutvirksomhed, selvfølgelig skal medtages som domicilejendomme. Omvendt skal de ejendomme, der gennem mange år har været udlejet til eksterne lejere, medtages som investeringsejendomme. I bilag 2 er angivet et beslutningsdiagram, der illustrerer mulighederne for klassifikation af ejendomme efter de nye regler.

Mange filialer er imidlertid placeret i ejendomme, der ejes af pengeinstituttet, men hvor en del af ejendommens areal er udlejet til et andet formål. I arbejdet med at få disse ejendomme indplaceret i de nye kategorier, er der ingen hjælp at hente i de nye regnskabsregler. De tager

⁶⁵ Ny bek. bilag 1

⁶⁶ IAS 1 afsnit 68

ikke stilling til, hvorledes blandet benyttede ejendomme skal kategoriseres. For at få indplaceret disse ejendomme, kan pengeinstitutterne søge hjælp i IAS/IFRS, der bestemmer, at såfremt de udlejede arealer kan frasælges særskilt, skal de regnskabsmæssigt behandles separat som en investeringsejendom.⁶⁷ Er det ikke muligt at frasælge de udlejede arealer, skal ejendommen som udgangspunkt kategoriseres som en domicilejendom, medmindre det er en helt uvæsentlig del af ejendommen, der anvendes i egen drift.

En anden type ejendomme, der kan ikke umiddelbart kan indplaceres i en af ejendoms-kategorierne er medarbejdersommerhuse, som flere pengeinstitutter har erhvervet med henblik på udlejning til pengeinstituttets ansatte til en fordelagtig leje. Spørgsmålet er, hvorvidt et medarbejdersommerhus kan anses for at blive anvendt i egen drift, eller om det skal kategoriseres som en investeringsejendom. Ejendommens pengestrømme ligner meget pengestrømmene for en investeringsejendom, idet de frembringes stort set uafhængig af øvrige aktiver. Dette taler for at kategorisere medarbejdersommerhuset som en investeringsejendom. Ejendommen opfylder imidlertid ikke det grundlæggende formål om at være ejet med henblik på at opnå afkast af den investerede kapital. Hensigten med at erhverve et medarbejdersommerhus er, at det skal udgøre et personalegode overfor medarbejderne, hvorfor det skal kategoriseres som en ejendom der anvendes i egen drift. Denne kategorisering er i overensstemmelse med reglerne i IAS/IFRS, der kræver, at ejendomme som benyttes af medarbejdere ikke skal anses for en investeringsejendom, uanset om disse betaler markedsleje.⁶⁸

4.1.2 Indregning og måling

Regnskabsposten grunde og bygninger er ligesom alle øvrige poster omfattet af de generelle definitioner og indregningskriterier. Alle ejendomme, der indregnes i regnskabsposten grunde og bygninger, skal derfor opfylde definitionen på et aktiv jf. kapitel 3.3.3. Samtidig skal det være sandsynligt, at de har en fremtidig økonomisk værdi for pengeinstituttet, og at værdien kan måles pålideligt jf. de to indregningskriterier i kapitel 3.3.4.

Udgangspunktet for måling af værdien af investeringsejendomme og domicilejendomme er den samme. Ligesom alle øvrige materielle anlægsaktiver skal grunde og bygninger måles til kostpris på tidspunktet for den første indregning.⁶⁹ Kostprisen omfatter den kontante

⁶⁷ IAS 40 afsnit 8

⁶⁸ IAS 40 afsnit 7c

⁶⁹ Ny bek. § 58 stk. 1

anskaffelsestotalen for ejendommen samt alle omkostninger, der direkte er foranlediget af anskaffelsen indtil det tidspunkt, hvor ejendommen tages i brug. De direkte omkostninger omfatter bl.a. udgifter til skøde, mæglergebyr, juridisk bistand, stempelomkostninger. Måling til kostpris ved første indregning er en videreførelse af de hidtidige regler i BSL, hvor værdiansættelse af grunde og bygninger skulle ske til anskaffelsespris.⁷⁰ Der sker således ikke nogen ændringer i forhold til, hvordan ejendomme skal måles ved første indregning.

De nye regnskabsregler indeholder derimod ændrede krav til, hvordan grunde og bygninger efterfølgende skal måles. Investeringsejendomme skal efter første indregning løbende måles til dagsværdi, medens domicilejendomme efter første indregning skal måles til omvurderet værdi, der svarer til dagsværdien på omvurderingstidspunktet.⁷¹ Dagsværdien er defineret som den pris, der kan opnås ved handel mellem kvalificerede, villige og indbyrdes uafhængige parter på sædvanlige markedsvilkår. Det betyder, at pengeinstitutterne i fremtiden bliver pålagt en opgave med løbende at skulle vurdere ejendommens værdi.

Handelsværdi på et velfungerende marked

Ved opgørelse af dagsværdien for en ejendom er første skridt at undersøge, om der foreligger en nylig handelspris for ejendomme med lignende karakteristika, størrelse og beliggenhed, der kan bruges til at foretage et kvalificeret skøn over ejendommens dagsværdi. Det vil som regel kun være tilfældet, hvis ejendommen tilhører en ensartet gruppe af ejendomme, der regelmæssigt handles til offentliggjorte priser.

Da pengeinstitutters ejendomme i mange tilfælde må betragtes som specielle og særegne, findes der ikke et aktivt marked for de pågældende ejendomstyper. Det vil derfor i mange tilfælde være umuligt at fremskaffe informationer om handelsværdier, der kan danne grundlag for et kvalificeret skøn over dagsværdien. For at imødegå disse situationer og for at sikre en ensartet opgørelse, er der i bilag 8 til Ny bek. fastsat to anerkendte afkastbaserede målemetoder, Afkastmetoden eller Discounted Cash Flows metoden, der skal anvendes til opgørelse af dagsværdien for ejendomme.⁷²

Afkastmetoden

Den første metode, der kan anvendes til at beregne dagsværdien for ejendomme, er afkastmetoden. Det er en metode som ejendomsmæglere og realkreditinstitutter ofte

⁷⁰ Gl. bek. § 61

⁷¹ Ny bek. § 60 stk. 1 og § 61 stk. 1

anvender, når de skal vurdere ejendomme. Den bygger på en forudsætning om, at ejendommen giver et stabilt afkast år efter år uden store inflationspåvirkninger.⁷³ Opgørelse af dagsværdien tager udgangspunkt i et normalt års forventede driftsafkast for ejendommen samt et forrentningskrav, der er tilknyttet den konkrete ejendom. Dagsværdien beregnes som den kapitaliserede værdi af det forventede driftsafkast. Beregningen illustreres således:

	Tkr.
Lejeindtægter	500
Driftsomkostninger	-135
Vedligeholdelsesomkostninger	-80
Administrationsomkostninger	-25
<hr/>	
Forventet driftsafkast for normal år	260
<hr/>	
Forrentningskrav	8%
<hr/>	
Dagsværdi (260 x 100 / 8)	3.250

Tabel 1: Illustration af afkastmetoden

Lejeindtægter består af de faktiske årlige lejeindtægter ifølge indgåede lejekontrakter. For uudlejede arealer og arealer som pengeinstituttet anvender i egen drift, fastsættes en skønnet markedsleje, der svarer til den leje, der vil kunne opnås ved udlejning af arealerne på markedsvilkår indenfor en begrænset tidshorisont. Den skønnede markedsleje medtages som lejeindtægter.

Driftsomkostninger omfatter alle omkostninger, der afholdes i tilknytning til ejendommens drift, bl.a. forsikring og ejendomsskat. Prioritetsrenter indgår ikke i driftsomkostningerne, da renter ikke skal medregnes ved opgørelse af driftsafkastet for en ejendom. Omkostninger til vedligeholdelse skal indgå med et beløb, der svarer til de gennemsnitlige årlige omkostninger, der skal afholdes for at holde ejendommen i en normal vedligeholdelsesstand. Beløbet vil ofte opgøres på baggrund af et langsigtet vedligeholdelsesbudget for ejendommen. Administrationsomkostninger indgår med faktiske afholdte omkostninger, alternativt hvad der skulle betales til en ejendomsadministrator for administration af ejendommen.

Fastsættelse af forrentningskravet er individuel fra ejendom til ejendom og har stor betydning for ejendommens dagsværdi. Forrentningskravet skal fastsættes efter bedste skøn, så den

⁷² Ny bek. bilag 8

svarer til det afkastkrav en ekstern investor vil kræve ved investering i den pågældende ejendom. Forrentningskravet påvirkes blandt andet af følgende forhold:⁷⁴

- Renteniveau, jo højere obligationsrente jo højere forrentningskrav.
- Inflationen, jo højere inflation jo højere forrentningskrav.
- Ejendommen beliggenhed, jo bedre beliggenhed jo lavere forrentningskrav.
- Vedligeholdelsesstand, jo bedre stand jo lavere forrentningskrav.
- Alternativ anvendelse, jo flere alternative muligheder jo lavere forrentningskrav.

Når dagsværdien er beregnet på baggrund af ejendommens driftsafkast og forrentningskrav, kan det være aktuelt at korrigere den beregnede værdi for værdiforøgende eller værdiforringende forhold, der ikke er indeholdt i beregningen. Korrektioner til dagsværdien kan bestå af:⁷⁵

- Tillæg for kapitalværdien af afkastet af forudbetalinger og deposita.
- Tillæg for en lav lejeindtægt i forhold til den forventede fremtidige markedsleje.
- Fradrag for tomgangsleje på uudlejede arealer.
- Fradrag for en høj lejeindtægt i forhold den forventede fremtidige markedsleje.
- Fradrag for udskudt vedligeholdelse.
- Fradrag for nødvendige omkostninger til klargøring af tomme lejemål.

Fordelene ved afkastmetoden er efter min mening, at det er en simpel og letforståelig model, der er nem at anvende. Samtidig kræver den kun få og lettilgængelige oplysninger. Ulemperne ved metoden er, at dagsværdien beregnes på et normalt års forventet driftsafkast. Det giver en vis usikkerhed om den beregnede værdi, da selv små forudsætningsbrist i opgørelse af driftsafkastet vil betyde store afvigelser i den beregnede dagsværdi. Men ved korrekt og omhyggelig anvendelse af afkastmodellen vil den dog give lige så retvisende dagsværdier som en pengestrømsorienteret tilbagediskonteringsmodel.⁷⁶

Discounted Cash Flows metoden

Den anden metode, der kan anvendes til beregning af dagsværdien for ejendomme er DCF-metoden, der er en mere teoretisk velfunderet metode, der fokuserer på ejendommens

⁷³ Indregning og måling af investeringsejendomme, RO 4/2004, side 12

⁷⁴ Indregning og måling af investeringsejendomme, RO 4/2004, side 13

⁷⁵ Ny bek. bilag 8

⁷⁶ Indregning og måling af investeringsejendomme, RO 4/2004, side 14

pengestrømme. Dagsværdien bliver beregnet som nutidsværdien af de forventede fremtidig frie cash flows fra ejendommen. De frie cash flows opgøres på grundlag af et budget for ejendommens drift for en årrække, også kaldet budgetperioden. Modellen foreskriver, at budgetperioden minimum skal være 5 år, men den vil i praksis normalt ligge mellem 5 – 10 år.

I beregning af dagsværdien indgår endvidere estimerede betalingsstrømme for terminalåret, der er det første år efter udløbet af budgetperioden. Betalingsstrømmene i terminalåret repræsenterer de forventede fremtidige frie cash flows i perioden efter budgetperioden. Under forudsætning af at betalingsstrømmene i terminalperioden er konstante, kan terminalværdien beregnes som den kapitaliserede værdi af de frie cash flows i terminalåret. Som kapitaliseringsfaktor anvendes et afkastkrav, der svarer til det en ekstern investor vil kræve ved investering i den pågældende ejendom. I nedenstående eksempel er afkastkravet fastsat til 8%.

Opgørelsen af de frie cash flows for en ejendom indeholder de samme bestanddele, som indgår ved opgørelse af det forventede driftsafkast under afkastmetoden. Forskellen består i, at der i DCF-modellen tages hensyn til forventede lejereguleringer, tidsmæssige forskydninger af større indretningsomkostninger samt inflationen i budgetperioden. Dette kan illustreres med nedenstående eksempel:

(tkr.)	Budgetperioden					Terminal året	I alt
	År 1	År 2	År 3	År 4	År 5		
Lejeindtægter	500	510	560	570	580	580	
Tomgangsleje	0	-50	0	-30	0	0	
Forrentning deposita	5	5	5	5	5	5	
Driftsomkostninger	-135	-138	-141	-143	-146	-146	
Vedligeholdelsesomkostninger	-80	-75	-65	-90	-90	-90	
Administrationsomkostninger	-25	-26	-27	-28	-29	-29	
Indretningsomkostninger	0	0	-100	0	0	0	
Frie cash flow (før renter og skat)	265	226	232	284	320	320	
Terminalværdi (320 x 100 / 8)						4.000	
Diskonteringsrente, 10%	$1,10^{-1}$	$1,10^{-2}$	$1,10^{-3}$	$1,10^{-4}$	$1,10^{-5}$	$1,10^{-6}$	
Nutidsværdi	241	187	174	194	198	2.258	3.252

Tabel 2: Illustration af Discounted Cash Flows metoden

De frie cash flows i budgetperioden og den beregnede terminalværdi i terminalåret tilbagediskonteres til nutidsværdi med en diskonteringsrente. Diskonteringsrenten består af det forrentningskrav, der er fastsat for ejendommen med tillæg af de inflationsforventninger, der er indregnet i budgetperioden. I ovenstående eksempel er forrentningskravet fastsat til 8% og inflationsforventningerne er 2%, hvorfor diskonteringsrenten er opgjort til 10%.

Fordelene ved at anvende DCF-modellen er, at det er en teoretisk og dynamisk model, der fokuserer på fremtidige forventede pengestrømme. Beregningerne baseres således ikke udelukkende på historiske data, idet modellen har et nutids- og fremtidsperspektiv, der gør det muligt f.eks. at indregne kendte vedligeholdelsesopgaver i budgetperioden.⁷⁷ Samtidig giver modellen bedre mulighed for at lave følsomhedsanalyser af udsving i kapitaliseringsfaktoren eller øvrige forudsætninger. Ulemperne ved DCF-modellen er, at det er mere kompliceret metode, hvorfor der vil være større risiko for fejl i beregningerne. Samtidig opgøres en stor del af ejendommens dagsværdi på baggrund af terminalværdien, der er behæftet med stor usikkerhed, da den beregnes på estimerede cash flows, der forventes realiseret ude i fremtiden.

Offentlig ejendomsværdi

På trods af at ovenstående afkastmodeller giver et godt beslutningsgrund i forbindelse med opgørelse af dagsværdi for ejendomme, er det ikke et krav at disse modeller bruges på alle ejendomme. Ejer et pengeinstitut mindre ejendomme som enfamiliehuse, ejerlejligheder og sommerhuse, giver de nye regnskabsregler mulighed for at værdiansætte disse uden at bruge en afkastbaseret metode. I stedet kan sådanne ejendomme måles til den seneste offentliggjorte ejendomsvurdering, medmindre denne værdi i det konkrete tilfælde er åbenlyst misvisende.⁷⁸

Værdireguleringer

Den regnskabsmæssige værdi af investeringsejendomme skal hvert år reguleres til dagsværdi opgjort efter en af ovenstående målemetoder. Både op- og nedreguleringer af værdien af investeringsejendomme skal indregnes i resultatopgørelsen i posten "kursreguleringer", der omfatter værdireguleringer af aktiver og forpligtelser, der måles til dagsværdi.⁷⁹ Denne behandling medfører, at alle udsving i dagsværdien på investeringsejendomme får direkte effekt på både pengeinstitutts resultat og egenkapital.

⁷⁷ Indregning og måling af investeringsejendomme, RO 4/2004, side 15

⁷⁸ Ny bek. bilag 8

Domicilejendomme skal efter første indregning løbende måles til omvurderet værdi, der svarer til dagsværdien på omvurderingstidspunktet, med fradrag af efterfølgende akkumulerede afskrivninger og efterfølgende tab ved værdiforringelse. Opgørelse af ejendommens omvurderede værdi skal også ske ved hjælp af en af ovenstående målemetoder, hvorfor udgangspunktet for den fremtidige måling af domicilejendomme og investeringsejendomme bliver den samme. Omvurdering af domicilejendomme skal nødvendigvis ikke foretages hvert år, såfremt der ikke forekommer væsentlige og uforudsigelige udsving i ejendommens forhold, der nødvendiggør en årlig omvurdering. Det der dog et krav, at omvurdering foretages så hyppigt, at den regnskabsmæssige værdi ikke afviger væsentligt fra dagsværdien på balancetidspunktet.⁸⁰ Typisk vil det været tilstrækkeligt, at der foretages omvurdering af domicilejendomme hvert tredje eller femte år afhængig af, hvor prisfølsomme ejendommene er. På omvurderingstidspunktet skal der ske omvurdering af alle pengeinstituttets ejendomme i kategorien domicilejendomme. Dette krav skal forhindre, at der finder en selektiv omvurdering sted, så nogle ejendomme omvurderes hyppigere end øvrige domicilejendomme, for bevidst at påvirke værdireguleringen i en bestemt retning.⁸¹

Opregulering af en domicilejendoms regnskabsmæssige værdi i forhold til kostprisen ved første indregning skal føres direkte på egenkapitalen i posten opskrivningshenlæggelser. Nedreguleringer i forhold til kostprisen skal indregnes direkte i resultatopgørelsen.⁸² I en situation, hvor en ejendom tidligere er opreguleret, og der efterfølgende bliver behov for at nedregulere denne ejendom, skal nedreguleringen føres direkte på egenkapitalen i det omfang, den ikke overstiger den hidtidige opregulering. Kan nedreguleringen ikke helt modsvares af en tidligere opregulering, skal det resterende beløb føres direkte i resultatopgørelsen. Tilsvarende skal en opregulering føres direkte i resultatopgørelsen i det omfang den modsvares af en tidligere foretaget nedregulering. Modregning af op- og nedreguleringer kan dog kun ske, når de vedrører samme aktiv.

Domicilejendomme skal som hidtil afskrives systematisk over brugstiden i takt med at de økonomiske fordele forbruges. Afskrivningsgrundlaget for domicilejendomme vil i mange tilfælde blive forøget efter de nye regler, da det opgøres som den omvurderede værdi med fradrag af eventuelle nedskrivninger, grundværdi samt en skønnet restværdi. Afskrivningerne skal hvert år foretages på baggrund af det seneste afskrivningsgrundlag og indregnes direkte i

⁷⁹ Ny bek. § 31

⁸⁰ Ny bek. § 61 stk. 1

⁸¹ PWC Regnskabshåndbog 2005 side 115 og IAS 16 afsnit 36

⁸² Ny bek. § 61 stk. 3 og 4

resultatopgørelsen.⁸³ I situationer med opregulering af værdien af domicilejendomme bliver effekten, at der løbende skal udgiftsføres større afskrivninger i resultatopgørelsen. Da opreguleringen til dagsværdi samtidig skal bindes på reserve for opskrivningsshenlæggelser på egenkapitalen betyder det, at pengeinstituttets frie reserver vil blive reduceret efter de nye regler.

Reglerne i Ny bek. indeholder ikke bestemmelser, der imødegår den uhensigtsmæssige virkning, der er forbundet med at opskrive domicilejendomme til omvurderet værdi. Det må imidlertid forudsættes, at bestemmelserne i IAS 16 afsnit 39 også kan anvendes af pengeinstitutter, der aflægger regnskab efter Ny bek. Det fremgår heraf, at det er muligt at overføre et beløb direkte fra opskrivningsshenlæggelser til frie reserver i takt med at opskrivningsshenlæggelsen realiseres. Det betyder, at pengeinstituttet har mulighed for at flytte et beløb, der svarer til forskellen mellem afskrivninger baseret på den omvurderede værdi og afskrivninger baseret på aktivets oprindelige kostpris fra opskrivningsshenlæggelse til frie reserver.

Efterfølgende omkostninger på ejendomme

Den regnskabsmæssige behandling af efterfølgende omkostninger på ejendomme i form af forbedring, istandsættelse, reparations- og vedligeholdelsesomkostninger bliver anderledes end hidtil, fordi ejendommene indregnes til dagsværdi eller omvurderet værdi. Efterfølgende omkostninger, der afholdes vedrørende en allerede indregnet ejendom, skal kun tillægges ejendommens regnskabsmæssige værdi, når omkostningerne kan anses for en forbedring af ejendommen, der giver grundlag for enten at opkræve en højere lejeindtægt eller at forlænge brugstiden.⁸⁴ Det betyder, at øvrige efterfølgende omkostninger på grunde og bygninger skal indregnes i resultatopgørelsen i den periode, hvor de afholdes.

Overgang til de nye regler

Den fremtidige måling af ejendomme til dagsværdi eller omvurderet værdi medfører, at den hidtidige behandling i BSL, hvor grunde og bygninger blev værdiansat til kostpris og afskrevet over den forventede brugstid, helt forsvinder. Ved overgangen til de nye regler, skal de hidtidige afskrivninger, der er foretaget på investeringsejendomme tilbageføres over egenkapitalen. Samtidig skal forskellen mellem den oprindelige kostpris og dagværdien pr. 01.01.05 reguleres over egenkapitalen.

⁸³ IAS 16 afsnit 41

For domicilejendomme bliver ændringerne ikke helt så store, idet de akkumulerede afskrivninger ikke skal tilbageføre. Det bliver således forskellen mellem den regnskabsmæssige bogførte værdi og den omvurderede værdi, der skal føres direkte på egenkapitalen, ved opstilling af åbningsbalancen pr. 01.01.05. Værdiregulering af domicilejendommene til omvurderet værdi vil ofte medføre store opreguleringer i åbningsbalancen, da domicilejendomme er kendetegnet ved at have været ejet af pengeinstitutterne i mange år, hvorfor den regnskabsmæssige værdi vil være forholdsvis lav i forhold til den omvurderede værdi.

Effekten ved overgang til måling af investeringsejendomme til dagsværdi og domicilejendomme til omvurderet værdi er illustreret i nedenstående eksempel, hvor et pengeinstitut på statutstidspunktet ejer to ejendomme, henholdsvis en domicilejendom og en investeringsejendom. Ved anvendelse af de hidtidige regler for grunde og bygninger er ejendommenes regnskabsmæssige værdi pr. 31.12.04 opgjort til i alt tkr. 2.584 jf. nedenstående opgørelse.

	Domicil- ejendom	Investerings- ejendom	Grunde og bygninger i alt
Kostpris 01.01.04	2.500.000	2.200.000	4.700.000
Tilgang	0	0	0
Afgang	0	0	0
Kostpris 31.12.04	2.500.000	2.200.000	4.700.000
Af- og nedskrivninger 01.01.04	1.150.000	880.000	2.030.000
Årets af- og nedskrivninger	46.000	40.000	86.000
Af- og nedskrivninger 31.12.04	1.196.000	920.000	2.116.000
Regnskabsmæssig værdi 31.12.04	1.304.000	1.280.000	2.584.000
Dagsværdi 01.01.04 jf. beregninger	3.250.000	3.250.000	6.500.000
Dagsværdi 31.12.04 jf. beregninger	3.500.000	3.500.000	7.000.000

Tabel 3: Regnskabsmæssig værdi af ejendomme efter de gamle regler

Overgangen til at anvende de nye regnskabsregler anses som en ændring af anvendt regnskabspraksis, idet der skiftes regnskabsprincip fra historisk kostpris til dagsværdi eller omvurderet værdi. Det betyder, at sammenligningstallene for 2004 skal tilpasses de nye regler, og den akkumulerede effekt skal indregnes på egenkapitalen. I det konkrete eksempel vil effekten på egenkapitalen udgøre i alt tkr. 3.830 pr. 01.01.04 og yderlige tkr. 586 pr. 31.12.04, der kan illustreres således:

Egenkapital 01.01.04		10.000.000
Opskrivning af domicilejendom til omvurderet værdi (tkr.750 bindes på reserve for opskrivningsshenlæggelser)	1.900.000	
Tilbageførsel af afskrivninger på investeringsejendom	880.000	
Opskrivning af investeringsejendom til dagsværdi	1.050.000	3.830.000
<hr/>		
Reguleret egenkapital 01.01.04		13.830.000
Yderlig afskrivning på opskrivning af domicilejendom primo	-38.000	
Opskrivning af domicilejendom til omvurderet værdi (bindes på reserve for opskrivningsshenlæggelser)	334.000	
Tilbageførsel af afskrivning på investeringsejendom	40.000	
Opskrivning af investeringsejendom til dagsværdi	250.000	586.000
<hr/>		
Reguleret egenkapital 31.12.04		14.416.000
<hr/>		

Tabel 4: Konsekvenser ved måling af ejendomme

4.1.3 Sammenligning med IAS/IFRS

Med den nye regnskabsmæssige behandling af investeringsejendomme bliver der taget et stort skridt i retning mod mere værdibaserede regnskaber for pengeinstitutter. De nye regler er på de fleste områder identisk med de regler, der er fastsat i IAS 40, og som gælder for investeringsejendomme i de pengeinstitutter, der aflægger regnskab efter IAS/IFRS. Den væsentligste forskel mellem reglerne i Ny bek. og IAS/IFRS er, at der i IAS 40 gives pengeinstitutterne en valgmulighed for den efterfølgende måling af investeringsejendomme. Valget står mellem løbende at måle investeringsejendomme til dagsværdi (dagsværdimodellen) eller vedblive med at måle dem til kostpris med fradrag af akkumulerede afskrivninger (kostprismodellen).⁸⁵ Det er dog ikke muligt at anvende kostprismodellen for nogle investeringsejendomme og dagsværdimodellen for andre ejendomme, da det valg der træffes gælder for alle investeringsejendomme. Er det en gang valgt at måle investeringsejendomme til dagsværdi, bliver valget låst, da ændring fra dagsværdi til kostpris

⁸⁵ IAS 40, afsnit 24

ikke forudsættes at give et mere retvisende billede.⁸⁶ Dagsværdimodellen må derfor betragtes som den primære målemetode.

Fravalget af kostprismodellen i de danske regnskabsregler betyder, at de bliver mere ressourcekrævende at anvende for små og mellemstore pengeinstitutter, da de tvinges til at anvende dagsværdimodellen. Ejer et mindre pengeinstitut f.eks. kun en investeringsejendom, skal der bruges forholdsvis mange ressourcer på at regulere denne ejendom til dagsværdi hvert år. I disse situationer kunne det være oplagt at måle ejendommen til kostpris, hvilket ville være muligt efter reglerne i IAS/IFRS. Omvendt medfører fravalget af kostprismodellen, at den regnskabsmæssige behandling af investeringsejendomme bliver mere sammenlignelig. Det hænger sammen med, at langt de fleste pengeinstitutter, der aflægger regnskab efter IAS/IFRS formentlig vil vælge at måle investeringsejendomme efter dagsværdimodellen, hvorfor den regnskabsmæssige behandling i praksis vil blive ens.

Den fremtidige måling af domicilejendomme til omvurderet værdi, er som tidligere nævnt hentet fra IAS 16. Det betyder dog ikke, at den regnskabsmæssige behandling af domicilejendomme efter Ny bek. og IAS/IFRS bliver identisk i fremtiden. Hovedreglen for behandling af domicilejendomme efter IAS 16 er, at de skal måles til kostpris med fradrag af akkumulerede afskrivninger og akkumulerede tab ved værdiforringelse. Derudover har pengeinstitutterne efter IAS 16 en mulighed for frivilligt at måle domicilejendommene til omvurderet værdi, der således blot udgør en tilladt alternativ behandling i IAS/IFRS.⁸⁷

En væsentlig forskel mellem de to regelsæt består i, at pengeinstitutter, der aflægger regnskab efter IAS/IFRS, har mulighed for at vælge, hvilket af de to alternative målegrundlag de ønsker at anvende, hvorimod pengeinstitutter, der aflægger regnskab efter Ny bek., ikke har samme mulighed. Det synes mærkeligt, at lovgiver har undladt at indarbejde denne valgfrihed i de danske regnskabsregler, især når den regnskabsmæssige behandling af domicilejendomme ændres fra hovedreglen i IAS/IFRS (kostprismodellen) til den tilladte alternative behandling (omvurderet værdi). Konsekvenserne af at domicilejendomme i fremtiden kun kan måles til omvurderet værdi er, at de nye danske regler bevæger sig fra den ene grøft, hvor kun kostprismodellen var tilladt, til den anden grøft, hvor kun omvurderet værdi er tilladt. Da hovedreglen i IAS/IFRS som nævnt er kostprismodellen, så bliver nye danske regler faktisk mindre sammenlignelige med IAS/IFRS end de hidtidige regler var. Det betyder, at det kan blive svært at sammenligne informationer om domicilejendomme for regnskaber, der aflægges

⁸⁶ IAS 40 afsnit 25

efter henholdsvis Ny bek. og IAS/IFRS, da de tager udgangspunkt i to forskellige værdier, henholdsvis kostpris og dagsværdi.

Begrundelsen for at fravælge kostprismodellen er ifølge lovgiver, at domicilejendomme har en meget lang brugstid og altid vil kunne sælges til anden anvendelse, hvorfor den økonomiske værdi af ejendomme ikke anses for systematisk aftagende. Samtidig anses domicilejendomme også for at være underlagt prisudviklingen på ejendomsmarkedet, hvorfor den risiko, der er i relation til at eje en ejendom, bedst afspejles ved regnskabsmæssigt at måle domicilejendommene til omvurderet værdi.⁸⁸

Disse synspunkter vil i mange situationer være rigtige, idet omvurderet værdi ofte vil give et mere retvisende billede af domicilejendommenes værdi end kostprismodellen, men jeg mener ikke at det retfærdiggør helt at fravælge kostpris som målegrundlag. I arbejdet med at opnå et retvisende billede af domicilejendommenes værdi er det efter min mening hensigtsmæssigt at give det enkelte pengeinstitut størst mulig valgfrihed med hensyn til opgørelsesmetode. Derved bliver det en opgave for det enkelte pengeinstitut positivt at tage stilling til, hvorvidt det er værdien opgjort efter kostprismodellen eller omvurderingsmodellen, der skal anvendes. Det er en naturlig opgave at overlade til det enkelte pengeinstitut, da de er de nærmeste til at vurdere, hvilken opgørelsesmetode, der i den enkelte situation giver det bedste billede af domicilejendommenes værdi. En videreførelse af denne valgfrihed i de nye danske regler vil efter min mening give til et mere retvisende billede af ejendommenes værdi, frem for en tvungen anvendelse af omvurderingsmodellen.

Måling af domicilejendomme til omvurderet værdi er ifølge lovgiver valgt, for at sikre sammenlignelighed mellem regnskaber, hvor pengeinstitutter driver virksomhed fra egne lokaler og lejede lokaler.⁸⁹ Det medfører som beskrevet ovenfor, at muligheden for at sammenligne domicilejendomme i regnskaber der aflægges efter de danske regler og IAS/IFRS bliver vanskeligere. Det er efter min mening en høj pris at betale i et forsøg på at sikre sammenlignelighed mellem pengeinstitutter, der har valgt at indrette driften af virksomheden på to forskellige måder. Især set i lyset af, at et af formålene med de nye danske regnskabsregler var at skabe et IAS-foreneligt regelsæt, der kunne sikre sammenlignelighed mellem regnskaber aflagt efter de danske regler og IAS/IFRS.

⁸⁷ IAS 16 afsnit nr. 14, 28 og 29

⁸⁸ Bemærkninger til Ny bek. side 25

4.2 Finansielle instrumenter

4.2.1 Definition og opdeling

Den regnskabsmæssige behandling af finansielle instrumenter er et væsentligt område for pengeinstitutter, da finansielle aktiver og forpligtelser udgør en stor andel af balanceposterne. Behandlingen af finansielle instrumenter bliver ændret væsentligt i forhold til de hidtidige regler. Det hænger sammen med, at de nye regler ligger meget tæt op ad reglerne i IAS 39, der er den internationale regnskabsstandard for indregning og måling af finansielle instrumenter.

Den regnskabsmæssige behandling tager udgangspunkt i en overordnet definition af finansielle instrumenter. Dette er nyt i forhold til de hidtidige regler, der ikke har haft en definition af dette begreb. Ifølge definitionen består de finansielle instrumenter af en kontrakt, som udgør et finansielt aktiv i en virksomhed og en finansiell forpligtelse for en anden part eller et egenkapitalinstrument i en anden virksomhed.⁹⁰ Denne definition er identisk med definitionen i IAS/IFRS, og indeholder tre centrale bestanddele:⁹¹

Et finansielt aktiv, der er et aktiv i form af:

- likvide beholdninger,
- en kontraktmæssig ret til at modtage likvide beholdninger eller et andet finansielt aktiv fra en anden part,
- en kontraktmæssig ret til at udveksle finansielle instrumenter med en anden part på potentielt gunstige betingelser på vurderingstidspunktet,
- en anden virksomheds egenkapitalinstrumenter.

En finansiell forpligtelse, der er en forpligtelse i form af:

- en kontraktmæssig pligt til at overdrage likvide beholdninger eller et andet finansielt aktiv til en anden part,
- en kontraktmæssig pligt til at udveksle finansielle instrumenter med en anden part på potentielt ugunstige betingelser på vurderingstidspunktet.

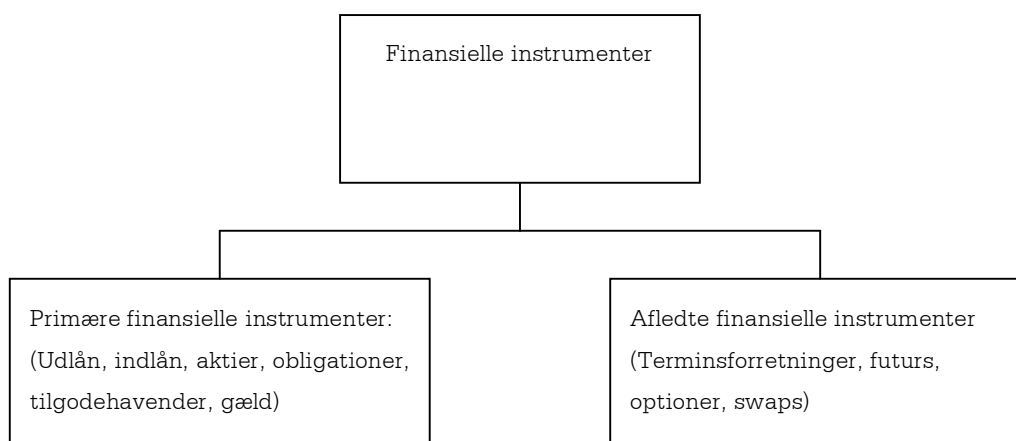
Et egenkapitalinstrument, der er enhver kontrakt, som repræsenterer en andel af den forskelsværdi, der fremkommer, når man fra alle virksomhedens aktiver trækker alle dens forpligtelser.

⁸⁹ Bemærkninger til Ny bek., side 25

⁹⁰ Ny bek. bilag 1

⁹¹ IAS 39 afsnit 8

Som det fremgår af ovenstående definitioner, er de finansielle instrumenter meget bredt defineret, og de indgår i mange forskellige poster i årsrapporten. De finansielle aktiver omfatter f.eks. likvider, aktier, obligationer, tilgodehavender og udlån medens de finansielle forpligtelser omfatter f.eks. indlån, kreditorer og anden gæld. Ovenstående aktiver og forpligtelser tilhører alle den gruppe af finansielle instrumenter, der kaldes de primære finansielle instrumenter, herudover består de finansielle instrumenter også af afledte finansielle instrumenter i form af f.eks. terminsforretninger, futurs, optioner og swaps.

Figur 3: Opdeling af finansielle instrumenter⁹²

Ikke alle instrumenter, der overholder definitionen på et finansielt aktiv eller en finansiell forpligtelse, skal indregnes og måles efter reglerne for finansielle instrumenter. Det gælder f.eks. for kapitalandele i dattervirksomheder og associerede virksomheder, leasingkontrakter, pensionsforpligtelser og forsikringskontrakter, hvor der er fastsat særlige regler, der regulerer indregning og måling af disse forhold.

4.2.2 Indregning og måling

Hovedreglen for indregning af finansielle instrumenter er, at det skal ske på det tidspunkt, hvor pengeinstituttet bliver underlagt de kontraktmæssige forpligtelser ved det finansielle instrument. For finansielle forpligtelser vil indregningstidspunktet være det tidspunkt, hvor pengeinstituttet ved en juridisk bindende aftale har påtaget sig en aftalemæssig forpligtelse, der medfører en pligt til at betale kontanter. Omvendt skal forpligtelsen ophøre med at være

⁹² Den nye årsregnskabslov, KPMG august 2001, side 104

indregnet i årsrapporten, når den i kontrakten anførte pligt enten er opfyldt, annulleret eller udløbet.⁹³

For finansielle aktiver bliver det som noget nyt overladt til det enkelte pengeinstitut at vælge, hvorvidt det er handelsdatoen eller afregningsdatoen, der skal anvendes som indregningstidspunkt. Det er dog en betingelse for at kunne foretage dette valg, at de finansielle aktiver handles på sædvanlige markedsvilkår, hvilket betegner de almindelige handelskutymer på markedet, samt at det valgte indregningstidspunkt skal anvendes konsekvent for alle finansielle aktiver.⁹⁴

Handelsdatoen er det tidspunkt, hvor pengeinstituttet forpligter sig til at købe eller sælge et aktiv, og hvor betingelserne for handlen herunder først og fremmest prisen fastlåses. Ved indregning af et finansielt aktiv på handelsdatoen, skal der samtidig indregnes en finansiell forpligtelse der svarer til den aftalte pris. Denne forpligtelse vil udgå af balancen, når betalingen finder sted. Afregningsdatoen er det tidspunkt, hvor overdragelse af aktivet til eller fra pengeinstituttet finder sted, og hvor betaling typisk vil være modydelsen. Vælger pengeinstituttet at anvende afregningsdatoen som indregningstidspunkt, skal eventuelle værdireguleringer mellem handelsdatoen og afregningsdatoen indregnes som et finansielt aktiv eller en finansiell forpligtelse.⁹⁵

Valget mellem de to indregningstidspunkter får størst betydning i tilfælde, hvor perioden mellem handelsdato og afregningsdato strækker sig hen over statutstidspunktet, hvilket kan illustreres med følgende eksempel: Den 29.12.05 bliver der indgået aftale om køb af børsnoterede aktier for kr. 1.000. På statutstidspunktet den 31.12.2005 har aktierne en værdi på kr. 1.100 og på afregningsdagen den 05.01.06 er aktiernes dagsværdi steget til kr. 1.150.

	29.12.05	31.12.05	05.01.06
Indregning på handelsdato			
Kursregulering til dagsværdi	0	100	50
Finansielt aktiv	1.000	1.100	1.150
Finansiell forpligtelse	-1.000	-1.000	0

⁹³ Ny bek. § 40 og 42

⁹⁴ Ny bek. § 41

⁹⁵ Ny bek. § 41 stk. 2 - 4

Indregning på afregningsdato

Kursregulering til dagsværdi	0	100	50
Finansielt aktiv	0	100	1.150
Finansiell forpligtelse	0	0	0

Tabel 5: Indregningstidspunkt for finansielle aktiver.

Som det fremgår af ovenstående, får valget af indregningstidspunkt betydning for balancesummen i årsrapporten, når en handel strækker sig hen over statutstidspunktet. Derimod får det ikke indflydelse på årets resultat eller egenkapital på statutstidspunktet. Muligheden for at vælge mellem handelstidspunktet og afregningstidspunktet stammer fra IAS 39, hvor der findes tilsvarende muligheder.⁹⁶ I forhold til de hidtidige regler er der tale om en ny mulighed.

Finansielle aktiver skal ophøre med at være indregnet i balancen, når aktivet er solgt eller på anden måde overdraget til en anden part. I nogle situationer overdrages finansielle aktiver dog ikke fuldstændig, idet pengeinstituttet bevarer risikoen og adgangen til afkast forbundet med aktivet. Det gælder f.eks. i forbindelse med ægte salgs- og tilbagekøbsforretninger, hvor pengeinstituttet indgår en aftale om salg af en post værdipapirer, og samtidig aftaler at tilbagekøbe disse på et forud fast tidspunkt til en forud fastsat pris. I sådanne situationer skal det finansielle aktiv fortsat være indregnet i balancen hos sælgeren. Samtidig skal sælger indregne en forpligtelse der svarer til den modtagne betaling.⁹⁷

På tidspunktet for første indregning skal alle finansielle instrumenter måles til dagsværdi. Dagsværdien svarer som udgangspunkt til kostprisen for det finansielle instrument, idet prisen ved erhvervelsen formodes at svare til dagsværdi. For den del af de finansielle instrumenter, der efter første indregning skal måles til amortiseret kostpris, jf. nærmere herom nedenfor i kapitel 4.2.2.2 og 4.2.2.3, skal dagsværdien ved første indregning dog også indeholde omkostninger direkte forbundet med erhvervelsen samt gebyrer og provisioner, der er en integreret del af den effektive rente.⁹⁸

⁹⁶ IAS 39 afsnit 38

⁹⁷ Ny bek. § 41 stk. 1 og 5

⁹⁸ Ny bek. § 43

Ved den efterfølgende måling skal der ske en kategorisering af de finansielle instrumenter, der afspejler pengeinstitutts intentioner med instrumenterne. Det hænger sammen med, at den efterfølgende måling af finansielle instrumenter som noget nyt skal afspejle intentionerne med de enkelte aktiver og forpligtelser. Det er en væsentlig ændring i forhold til de hidtidige regler, hvor kategorisering af finansielle instrumenter skete ud fra instrumenternes art. Fordelen ved de hidtidige regler var, at ens aktiver og forpligtelser blev værdiansat ens. Med de nye regler bliver regnskabsaflæggelsen mere intentionsbaseret, idet det bliver finansielle instrumenter med samme intention, der skal værdiansættes ens.⁹⁹ Der venter således en ny og vigtig opgave for pengeinstitutterne med at få kategoriseret de finansielle instrumenter, da den efterfølgende måling af finansielle instrumenter, der kan indgå i flere kategorier, afhænger af kategoriseringen på anskaffelsestidspunktet. I bilag 3 er der udarbejdet et beslutningsdiagram, der kan anvendes til at indplacere de finansielle instrumenter i nedenstående fire kategorier:

1. Finansielle instrumenter til dagsværdi.
2. Hold-til-udløb investeringer.
3. Udlån og tilgodehavender.
4. Finansielle forpligtelser.

Opdelingen i ovenstående fire kategorier er hentet direkte fra IAS 39 og er som nævnt ny i forhold til de hidtidige regler. Udover de fire nævnte kategorier findes der en femte kategori i IAS 39, "Finansielle aktiver disponible for salg" der ikke er medtaget i de nye regnskabsregler.

¹⁰⁰

4.2.2.1 Finansielle instrumenter til dagsværdi

Den første kategori af finansielle instrumenter er kendetegnet ved at være den mest omfattende kategori. Den består jf. bilag 3 af alle finansielle aktiver, der indgår i en handelsportefølje, afledte finansielle instrumenter, der udgør et aktiv på balancetidspunktet samt aktiver det ikke er muligt at holde til udløb. Herudover består kategorien af finansielle forpligtelser, der indgår i en handelsportefølje, forpligtelser i henhold til udstedte realkreditobligationer samt afledte finansielle instrumenter, der udgør en forpligtelse på

⁹⁹ Høringssvar fra Finansrådet, side 4

¹⁰⁰ IAS 39 afsnit 45 og 47

balancetidspunktet. Efter den første indregning skal disse finansielle instrumenter løbende reguleres til dagsværdi over resultatopgørelsen.¹⁰¹

Det fremgår af definitionen i kapitel 3.3.4, at dagsværdien er det beløb, hvortil et aktiv kan omsættes, eller en forpligtelse kan indfries, ved en handel mellem kvalificerede, villige og indbyrdes uafhængige parter. For børsnoterede finansielle instrumenter fastsættes dagsværdien efter Ny bek. til den officielle lukkekurs på balancedagen.¹⁰² Dette er en lille ændring i forhold til de hidtidige regler, hvor værdiansættelse af børsnoterede finansielle instrumenter skete på baggrund af en gennemsnitskurs på balancedagen. Ændringen fra gennemsnitskurs til lukkekurs vil i de fleste tilfælde kun medføre en ubetydelig værdiændring, da forskellene ofte vil være meget små. Begrundelsen for at ændre målingen af dagsværdi fra gennemsnitskurser til lukkekurser er for det første, at reglerne derved bliver lig bestemmelserne i IAS 39.¹⁰³ Derudover giver den seneste officielle markedskurs på et aktivt marked teoretisk den bedste indikation af dagsværdien, såfremt handlen er sket mellem kvalificerede, villige og uafhængige parter. Foreligger der ikke en lukkekurs på balancedagen, kan pengeinstituttet i stedet anvende en anden offentliggjort kurs, der må antages at svarer til lukkekursen.¹⁰⁴ Målingen skal i disse tilfælde tage udgangspunkt i kursen ved den seneste transaktion reguleret for forhold, der har ændret sig siden tidspunktet for transaktionen.¹⁰⁵

For ikke børsnoterede finansielle instrumenter og for øvrige finansielle instrumenter, hvor der ikke findes en anvendelig børskurs, skal dagsværdien jf. Ny bek. § 48 fastsættes ved hjælp af en værdiansættelsesteknik, der kan fastlægge den transaktionspris, der ville være fremkommet ved handel mellem uafhængige parter. Det fremgår hverken af Ny bek. eller bemærkninger til bekendtgørelsen, hvilke værdiansættelsesmetoder, der konkret skal anvendes. Der er ligeledes ingen hjælp at hente i IAS 39, hvor det fremgår, at de anvendte værdiansættelsesmetoder skal bygge mest muligt på markedsinput, at de skal tage højde for alle faktorer, der ville indgå ved prisfastsættelsen på et effektivt marked samt at de skal være i overensstemmelse med accepterede økonomiske metoder for prisansættelse af finansielle instrumenter.¹⁰⁶ Det er således op til det enkelte pengeinstitut at finde frem til de værdiansættelsesmetoder, der bedst indikerer dagsværdien af de ikke børsnoterede finansielle instrumenter. Det forudsætter,

¹⁰¹ Ny bek. § 44

¹⁰² Ny bek. § 47 stk. 1

¹⁰³ IAS 39 AG 71

¹⁰⁴ Ny bek. § 47 stk. 1

¹⁰⁵ IAS 39, AG72

¹⁰⁶ IAS 39, AG 75-77

at de anvendte metoder løbende testes, for at undersøge, hvorvidt de fortsat er i overensstemmelse med aktuelle markedsobservationer. På baggrund af resultaterne af værdiansættelses-metoden, den oprindelige markedstransaktion samt efterfølgende ændringer i markedsforholdene skal der foretages et skøn over dagsværdien af de ikke børsnoterede finansielle instrumenter.

Kategoriseringen af de finansielle instrumenter jf. bilag 3 betyder, at eksempelvis nedenstående finansielle aktiver og forpligtelser efterfølgende skal måles til dagsværdi:

Børsnoterede aktier

Alle børsnoterede aktier er omfattet af første kategori, da det pr. definition ikke er muligt at holde aktier til udløb. Måling af aktierne til dagsværdi skal ske på baggrund af lukkekursen på balancedagen. På nær den ovenfor beskrevne ændring fra gennemsnitskurs til lukkekurs, er den regnskabsmæssige behandling af børsnoterede aktier uændret i forhold til de hidtidige regler. Overgangen til de nye regler får således minimal effekt for måling af børsnotede aktier.

I de situationer, hvor et pengeinstitut erhverver egne aktier, gælder de generelle regler for indregning og måling imidlertid ikke. Det fremgår af Ny bek. § 49, at egne aktier ikke længere kan indregnes som et aktiv, men skal modregnes direkte på de frie reserver under egenkapitalen. Denne regnskabsmæssige behandling gælder for alle egne aktier, uanset om hensigten med erhvervelsen har været videresalg eller kapitalnedsættelse. Dette er nyt i forhold til de hidtidige regler, hvor det kun var aktier, der var erhvervet med henblik på nedsættelse af aktiekapitalen, der skulle modregnes direkte på egenkapitalen. For pengeinstitutter, der har store beholdninger af egne aktier, vil overgangen til de nye regler kunne betyde en væsentlig reduktion af pengeinstituttets egenkapital.

Unoterede aktier og anparter

Unoterede aktier og anparter er omfattet af første kategori, så længe ejerandelene ikke overstiger 20%. Efter første indregning skal disse aktier og anparter løbende måles til dagsværdi. Opgørelse af dagsværdien kan ske på baggrund af de seneste handelspriser mellem kvalificerede, villige og uafhængige parter eller ved anvendelse af anerkendte værdiansættelsesmetoder som indtjeningsmetoden, Discounted Free Cash Flow-metoden eller indre-værdi metoden.

I særlige situationer kan det være vanskeligt at foretage en pålidelig måling af dagsværdien for de unoterede kapitalandele, såfremt det f.eks. er længe siden, at kapitalandelene har været

handlet mellem uafhængige parter, eller det er umuligt at fremskaffe informationer til at beregne en dagsværdi. For at løse dette problem er der indført en undtagelse til de generelle regler. Såfremt der ikke kan foretages en pålidelig opgørelse af dagsværdien, skal de unoterede kapitalandele i stedet værdiansættes til kostpris og evt. nedskrives til lavere nutidsværdi af forventede fremtidige betalinger.¹⁰⁷

De nye regler for den efterfølgende måling af unoterede aktier er ændret i forhold til de hidtidige regler, hvor hovedreglen for måling af unoterede aktier og anparter var kostpris, med mulighed for at optage værdipapirerne til markedsværdi, såfremt de blev handlet på et marked eller et markedslignende system.¹⁰⁸ Det betyder, at overgangen til Ny bek. formentlig vil medføre en opskrivning af mange unoterede aktier og anparter, der hidtil har været værdiansat til kostpris.

Når et pengeinstituttets ejerandele af kapitalandelene overstiger 20%, er aktierne og anparterne også undtaget fra reglerne om måling til dagsværdi. Ifølge Ny bek. § 56 – 57 skal kapitalandele i dattervirksomheder og associerede virksomheder indregnes og måles til indre værdi. Denne regnskabsmæssige behandling er en videreførelse af de hidtidige regler for værdiansættelse af kapitalandele.¹⁰⁹

Obligationer i handelsbeholdning

For obligationer afhænger den efterfølgende måling af hensigten med erhvervelsen. Obligationer, der er erhvervet med henblik på salg eller afhændelse på kort sigt, er omfattet af første kategori og skal efterfølgende måles til dagsværdi. Er hensigten med obligationer derimod at holde dem til udløb, skal de kategoriseres som en hold-til-udløb investering, der skal måles efter nedenstående regler i kapitel 4.2.2.2.

Dagsværdien for børsnoterede obligationer, der indgår i en handelsbeholdning, opgøres på baggrund af lukkekursen på statustidspunktet, såfremt den må antages at afspejle dagsværdien. Denne regnskabsmæssige behandling er uændret i forhold til de hidtidige regler, på nær den tidligere omtalte ændring fra gennemsnitskurs til lukkekurs. For unoterede obligationer foreligger der ikke en offentliggjort lukkekurs, hvorfor dagsværdien i stedet skal opgøres ud fra anerkendte værdiansættelsesteknikker. Den efterfølgende måling af unoterede

¹⁰⁷ Ny bek. § 44 stk. 3 og 4.

¹⁰⁸ Gl. bek. § 71

¹⁰⁹ Gl. bek. § 86

obligationer til dagsværdi er ny i forhold til de hidtidige regler, hvor unoterede obligationer blev værdiansat til kostpris.¹¹⁰

Herudover indeholder Ny bek. i lighed med tidligere en særregel for børsnoterede obligationer, der er udtrukket på statustidspunktet. Disse obligationer er jf. Ny bek. § 47 stk. 3 undtaget fra at skulle måles til lukkekursen på statustidspunktet. I stedet skal dagsværdien opgøres som nutidsværdien af de udtrukne beløb.¹¹¹

Udlån og tilgodehavender i handelsbeholdning

Udlån og tilgodehavender, der besiddes med handel for øje eller som værdiansættes på aktive markeder, er omfattet af første kategori, der efterfølgende skal måles til dagsværdi.¹¹² Disse udlån og tilgodehavender skal afgrænses overfor lagt de fleste udlån og tilgodehavender, der måles efter nedenstående regler i kapitel 4.2.2.3. For at blive omfattet af første kategori skal udlån og tilgodehavender enten være erhvervet med henblik på salg eller de skal indgå i porteføljer af finansielle instrumenter, hvor der indenfor kort tid har været realiseret kortsigtede gevinster. Det kan f.eks. være tilfældet for en portefølje af pantebreve, hvor der sker regelmæssige handler.

Afledte finansielle instrumenter

Alle afledte finansielle instrumenter, uanset om de udgør et aktiv eller passiv på balancetidspunktet, skal efter første indregning løbende måles til dagsværdi.¹¹³ Dette gælder uanset om de afledte finansielle instrumenter er erhvervet i spekulationsøjemed eller som led i sikring af risiko. Ændringerne i dagsværdien skal løbende reguleres over resultatopgørelsen, hvorved udsving i værdien af afledte finansielle instrumenter får direkte effekt på pengeinstituttets resultat og egenkapital. Denne regnskabsmæssige behandling er stort set uændret i forhold til de hidtidige regler, hvor den efterfølgende værdiansættelse af finansielle instrumenter skete til spotkurs, terminkurs eller markedsværdi.¹¹⁴

Måling af afledte finansielle instrumenter til dagsværdi giver imidlertid problemer, såfremt de er erhvervet med henblik på at neutralisere risikoen på aktiver eller forpligtelser, der ikke tilsvarende måles til dagsværdi. Regnskabet vil i disse situationer ikke give et korrekt billede

¹¹⁰ Gl. bek. § 71

¹¹¹ Ny bek. § 47 stk. 3

¹¹² Ny bek. § 50 stk. 2 og Ny bek. § 55 stk. 1

¹¹³ Ny bek. § 44 stk. 2 og Ny bek. § 46 stk. 2

af sikringen, da værdiændringerne ikke indregnes symmetrisk for den sikrede post og det afledte finansielle instrument. Det gælder f.eks. i situationer hvor et afledt finansielt instrument er erhvervet til at afdække risikoen på en regnskabspost, der måles til amortiseret kostpris. Ny bek. indeholder derfor i § 71-77 et udførligt regelsæt om regnskabsmæssig sikring, der skal gøre det muligt at opnå overensstemmelse mellem værdireguleringerne og sikringshensigten. Reglerne er opdelt i tre forskellige typer af sikring, sikring af dagsværdi, sikring af betalingsstrømme og sikring af nettoinvestering i en udenlandsk enhed. For at et forhold kan behandles efter reglerne om regnskabsmæssig sikring, er der fastsat nogle restriktive betingelser, der skal være opfyldt.

For det første skal der foreligge formel dokumentation for, at sikringsforholdet eksisterer samt at sikringsforholdet er etableret som et led i pengeinstituttets strategi for risikostyring. Det er således et krav, at der skal ske identifikation af sikringsinstrumentet, den sikrede post samt den risiko, der afdækkes. For det andet skal der være en høj grad af effektivitet i sikringen, og denne effektivitet skal kunne måles pålideligt. Det er derudover en betingelse ved sikring af fremtidige betalingsstrømme, at disse er sandsynlige og pålideligt opgjort.¹¹⁵

Hvorvidt sikringen kan anses for effektiv, skal opgøres ud fra i hvor høj grad, der er overensstemmelse mellem ændringer i dagsværdien af den sikrede post og de modgående værdiændringer i sikringsinstrumentet. Ny bek. indeholder ikke direkte en præcisering af, hvornår en sikring er effektiv men henviser i stedet til reglerne i IAS 39, hvor en sikring anses for effektiv, når de faktiske værdiændringer ligger indenfor et interval på 80 – 125%.¹¹⁶ For at anvende bestemmelserne om regnskabsmæssig sikring, er det derfor nødvendigt, at sikringsforholdene løbende vurderes, så det kan dokumenteres, at sikringen har været effektiv i hele sikringsperioden.

Sikring af dagsværdi er defineret som en sikring mod risikoen for udsving i dagsværdien af et indregnet aktiv, en indregnet forpligtelse eller en aftalt ikke indregnet fremtidig betaling for varer eller tjenesteydelser.¹¹⁷ Den regnskabsmæssige asymmetri opstår som nævnt i situationer, hvor de sikrede aktiver og forpligtelser løbende måles til amortiseret kostpris, medens det afledte finansielle instrument måles til dagsværdi. Det gælder f.eks. når en renteswap anvendes til at afdække renterisikoen på et fastforrentet lån. Ifølge Ny bek. § 71 stk.

¹¹⁴ Gl. bek. § 74-78

¹¹⁵ Ny bek. § 75

¹¹⁶ IAS 39 AG105 og Regnskabsaflæggelse i pengeinstitutter, RO 2/2005 side 15

¹¹⁷ Ny bek. bilag 1

1 løses asymmetrien i disse situationer ved, at det fastforrentede lån, for så vidt angår den sikrede risiko, reguleres til dagsværdi. Såfremt der er tale om en 100% effektiv sikring, vil kursreguleringerne i resultatopgørelsen udligne hinanden, ligesom det vil betyde, at den sikrede post i realiteten måles til dagsværdi. Sikring af dagsværdi kan illustreres med følgende eksempel:

Et pengeinstitut har pr. 01.01.2005 optaget et 5 % fast forrentet obligationslån på tkr. 100. Samtidig hermed er der indgået en effektiv sikring via en renteswap, der betyder at den faste forrentning på 5 % erstattes af en variabel rente på Cibor + 1%, i alt 3% p.a. i 2005. Pr. 31.12.05 har renteswappen en negativ værdi på tkr. -5.

	Uden regnskabs- mæssig sikring	Med regnskabs- mæssig sikring
Resultatopgørelse 2005		
Renteomkostning	-3	-3
Kursreguleringer		
Værdiregulering af renteswap	-5	-5
Værdiregulering af fastforrentet lån	0	5
Samlet resultateffekt	-8	-3
Balance pr. 31.12.05		
Fastforrentet lån	100	100
Værdiregulering af fastforrentet lån	0	-5
Negativ værdi af renteswap	5	5
Forpligtelser i alt	105	100

Tabel 6: Sikring af dagsværdi

Kravet om en entydig identifikation af sikringsinstrumentet og den sikrede post er ofte vanskelig at overholde i forbindelse med sikring af renterisiko i pengeinstitutter, da risikoen opgøres på porteføljebasis og sikres samlet som en nettoposition. Ny bek. indeholder imidlertid i § 72 særlige regler for porteføljesikring af renterisici, der gør det muligt også at benytte ovenstående regnskabsmæssige behandling ved sikring af renterisikoen på porteføljer af aktiver og forpligtelser. I disse situationer kræves der ikke entydig identifikation af den sikrede post, men den fastlægges som en andel af de aktiver eller forpligtelser, der deler den risiko, der er sikret ved det afledte finansielle instrument. Denne nettoposition reguleres efterfølgende til dagsværdi og indregnes i resultatopgørelsen som et særskilt aktiv eller passiv.

Sikring af betalingsstrømme er defineret som en sikring mod risikoen for ændringer i de betalingsstrømme, der er knyttet til indregnede aktiver eller forpligtelser eller til meget sandsynlige fremtidige transaktioner, og som kan påvirke de fremtidige resultater.¹¹⁸ Den regnskabsmæssige asymmetri opstår ved, at den sikrede post i form af de fremtidige pengestrømme endnu ikke er indregnet i regnskabet, medens ændringer i sikringsinstrumenternes dagsværdi indregnes i regnskabet. Det gælder f.eks. når en renteswap anvendes til at afdække risikoen vedrørende fremtidige rentebetalinger på et variabelt forrentet lån. Asymmetrien afhjælpes i disse situationer ved at ændringer i sikringsinstrumenternes dagsværdi indregnes direkte på egenkapitalen i det omfang, de sikrer udsving i fremtidige betalingsstrømme.¹¹⁹ Det er dog kun den effektive del af dagsværdiændringerne, der kan indregnes direkte på egenkapitalen. En eventuel ineffektiv del af sikringsinstrumenternes dagsværdiændring skal indregnes med det samme i resultatopgørelsen. Dette kan illustreres med nedenstående eksempel:

Et pengeinstitut har til sikring af fremtidige rentebetalinger på et variabelt forrentet lån indgået en renteswap. Dagsværdien af renteswappen udgør pr. 31.12.05. tkr. -10, hvoraf 70% kan henføres til sikring af fremtidige rentebetalinger medens 30% (tkr. 3) anses for en ineffektiv del af dagsværdireguleringen.

	Uden regnskabs- mæssig sikring	Med regnskabs- mæssig sikring
Resultatopgørelse 2005		
Værdiregulering af renteswap	-10	-3
Resultateffekt	-10	-3
Balance pr. 31.12.05		
Resultateffekt	-10	-3
Effektiv andel af værdiregulering	0	-7
Egenkapitaleffekt	-10	-10
Negativ dagsværdi af renteswap	10	10
Forpligtelser i alt	10	10

Tabel 7 Sikring af betalingsstrømme

¹¹⁸ Ny bek. bilag 1

¹¹⁹ Ny bek. § 73

Værdiregulering af renteswappen på tkr. 7, der er indregnet direkte på egenkapitalen, skal løbende udgiftsføres i resultatopgørelsen i takt med, at de sikrede rentebetalinger realiseres.¹²⁰

Den sidste type af regnskabsmæssig sikring vedrører valutakurssikring af nettoinvesteringer i udenlandske enheder. Den regnskabsmæssige behandling ved denne type af regnskabsmæssig sikring, svarer de ovennævnte bestemmelser for sikring af betalingsstrømme, idet værdiregulering af sikringsinstrumenter indregnes direkte på egenkapitalen, i det omfang sikringen vedrører investering i udenlandske enheder. Først på tidspunktet for afhændelse af investeringen indregnes værdireguleringerne i resultatopgørelsen. I relation til sikring af valutakursrisiko gælder der det særlige, at sikringsinstrumenterne både kan bestå af afledte og ikke-afledt finansielle instrumenter.¹²¹

Reglerne om regnskabsmæssig sikring er ændret væsentligt i forhold til de hidtidige regler, hvilket hænger sammen med, at de nye regler i høj grad er lig med reglerne for regnskabsmæssig sikring i IAS 39. Betingelserne for at anvende regnskabsmæssig sikring er skærpet i de nye regler, idet der stilles større krav til dokumentation af effektiviteten og af sammenhængen mellem det sikrede og sikringsinstrumentet. Samtidig ændres den hidtidige praksis, hvor regnskabsmæssig sikring var ensbetydende med, at værdireguleringen af både det sikrede og sikringsinstrumentet skulle undlades.¹²² De nye regler medfører som beskrevet, at der både skal ske værdiregulering af det sikrede og sikringsinstrumentet, hvorfor der i fremtiden vil blive indregnet flere afledte finansielle instrumenter i årsrapporten.

Derudover udvides anvendelsesområdet for regnskabsmæssig sikring også i de nye regler, idet det ikke hidtil har været muligt at anvende regnskabsmæssig sikring i relation til sikring af fremtidige betalingsstrømme eller sikring af variabelt forrentede aktiver og forpligtelser. Som det fremgår af Gl. bek. § 82 – 84 har de hidtidige regler om regnskabsmæssig sikring udelukkende været gældende i relation til fast forrentede aktiver og forpligtelser.

4.2.2.2 Hold-til-udløb

Den anden kategori af finansielle instrumenter er kendetegnet ved at have faste eller bestemmelige betalinger samt fast udløbstidspunkt. Den består jf. bilag 3 af alle finansielle aktiver som pengeinstituttet både har hensigt og mulighed for at holde til udløb, bortset fra

¹²⁰ Ny bek. § 77 stk. 1

¹²¹ Ny bek. § 74

¹²² Gl. bek. § 82-84

udlån eller tilgodehavender. I praksis vil kategorien primært bestå af porteføljer af obligationer, som pengeinstituttet har til hensigt at holde til udløb. Derimod kan aktier ikke indgå i kategorien, da disse pr. definition ikke har et fast udløbstidspunkt.

Finansielle aktiver, der klassificeres som hold-til-udløb aktiver, er undtaget fra hovedreglen om efterfølgende måling til dagsværdi. I stedet skal aktiverne løbende måles til amortiseret kostpris.¹²³ Måling til amortiseret kostpris indebærer for det første, at dagsværdien ved første indregning som tidligere nævnt skal omfatte den faktiske kostpris inkl. omkostninger forbundet med anskaffelsen. For det andet indebærer amortiseret kostpris, jf. definitionen i afsnit 3.3.5, at kurstab eller kursgevinst skal fordeles over løbetiden og indregnes som en del af investeringens afkast. Resultatopgørelsen kommer herved til at afspejle investeringens effektive renteafkast, hvilket kan illustreres med følgende eksempel:

Den 01.01.05 køber et pengeinstitut nom. kr. 1.000.000 obligationer til kurs 94,9 omkostninger vedrørende købet udgør kr. 1.000. På baggrund heraf kan dagsværdien ved første indregning opgøres til kr. 950.000. Obligationerne har en restløbetid på 5 år og den pålydende rente er 5% og den effektive rente kan beregnes til 6,19%.

	Kostpris	Amorti- sering	Obligationer ultimo	Rente	Effektiv rente
2005	950.000	8.836	958.836	50.000	58.836
2006	950.000	9.383	968.219	50.000	59.383
2007	950.000	9.964	978.183	50.000	59.964
2008	950.000	10.581	988.764	50.000	60.581
2009	950.000	11.236	1.000.000	50.000	61.236
		50.000			300.000

Tabel 8: Løbende måling af hold-til-udløb aktiver.

Klassifikation af aktiver som hold-til-udløb aktiver, der er en helt ny mulighed i forhold til de hidtidige regler, gør det muligt for pengeinstitutter at give et mere retvisende billede af intentionen ved deres investeringer. Fordelen ved at klassificere aktiver som hold-til-udløb aktiver er, at afkastet af langsigtede investeringer i f.eks. obligationer, vil få en stabil resultatpåvirkning, der afspejler den effektive rente. Såfremt obligationerne i stedet blev målt til dagsværdi, vil der kunne opstå store udsving i resultateffekten, som følge af kursændringer

¹²³ Ny bek. § 45

på obligationsmarkedet i investerings løbetid. Det vil således typisk være for investeringer med lang løbetid, hvor den efterfølgende måling til amortiseret kostpris vil få størst betydning.

Når reglerne om hold-til-udløb aktiver i fremtiden skal anvendes, er det nødvendigt, at der sker en klar identifikation og udskillelse af hold-til-udløb aktiver. Det får nemlig omfattende konsekvenser, såfremt der ved en fejl sker salg af aktiver, der er klassificeret som hold-til-udløb aktiver. Det fremgår af Ny bek. § 45 stk. 2 at pengeinstituttet helt afskæres fra at klassificere aktiver som hold-til-udløb aktiver i det aktuelle regnskabsår og de to efterfølgende regnskabsår, såfremt betingelsen om at holde aktiver til udløb bliver brudt ved f.eks. salg eller omkvalificering. Samtidig skal alle aktiver der hidtil har været klassificeret som hold-til-udløb aktiver omvurderes til dagsværdi og efterfølgende måles til dagsværdi. Værdireguleringen ved omvurdering fra amortiseret kostpris til dagsværdi skal indregnes direkte på egenkapitalen og må først indtægtsføres, når aktiverne afhændes eller udløber.¹²⁴

Disse meget skrappe konsekvenser er fastsat for at forhindre misbrug af muligheden for at klassificere aktiver som hold-til-udløb aktiver. De finder dog ikke anvendelse såfremt salget eller omkvalificeringen af hold-til-udløb aktiver sker for et helt ubetydeligt beløb, hvis det finder sted meget tæt på udløb eller hvis det skyldes en isoleret begivenhed, der er udenfor pengeinstituttets kontrol, og som ikke med rimelig sikkerhed kunne forudses.¹²⁵ I disse tilfælde anses betingelsen om at holde aktiverne til udløb ikke for at være brudt, hvorfor der hverken sker suspension af anvendelsen eller omvurdering af hidtidige hold-til-udløb aktiver.

Såfremt betingelserne om at holde aktiverne til udløb overholdes, giver de nye bestemmelser pengeinstitutterne mulighed for i fremtiden, at indregne obligationer både til amortiseret kostpris og dagsværdi, afhængig af intentionen med anskaffelsen. Pengeinstitutterne skal derfor, ved overgangen til de nye regler pr. 01.01.05, have klarlagt intentionen med den eksisterende obligationsbeholdning, for at kunne opdele den i to grupper af obligationer, der skal måles til henholdsvis dagsværdi og amortiseret kostpris. Værdiregulering af de obligationer, der i fremtiden skal klassificeres som hold-til-udløb aktiver, vil bestå af både positive og negative reguleringer, afhængig af anskaffelseskursen, omkostninger ved anskaffelsen, dagsværdien samt restløbetiden. Der ligger således en opgave for pengeinstitutterne i at få fremskaffet de oplysninger der er nødvendige for at opgøre obligationernes amortiserede kostpris. Den samlede værdiregulering skal indregnes direkte på egenkapitalen pr. 01.01.05, hvorefter obligationerne fremover skal måles til amortiseret

¹²⁴ Ny bek. § 45 stk. 4 og 5

kostpris. Sammenligningstallene for 2004 er det imidlertid ikke nødvendigt at tilpasse jf. Ny bek. § 150 stk. 5.

4.2.2.3 Udlån og tilgodehavender

Den tredje kategori af finansielle instrumenter består af udlån og tilgodehavender, der har faste eller bestemmelige betalingsforløb og som hverken er børsnoterede eller indgår i en handelsbeholdning jf. bilag 3. Kategorien består i praksis hovedsagligt af udlån til privat- og erhvervskunder, tilgodehavender hos kreditinstitutter og centralbanker samt andre tilgodehavender.

Ved første indregning skal udlån og tilgodehavender måles til dagsværdi med tillæg af transaktionsomkostninger, der direkte er forbundet med erhvervelsen og med fradrag af gebyrer og provisioner, der er en integreret del af udlånets effektive forrentning.¹²⁶ Udgangspunktet for måling af udlån og tilgodehavender ændres således fra pålydende værdi, til måling til dagsværdi. Det får dog ikke umiddelbart nogen konsekvenser, da den pålydende værdi normalt vil være identisk med dagsværdien på tidspunktet for stiftelse af et låneforhold. Derimod får det stor betydning, at transaktionsomkostninger, gebyrer og provisioner skal indgå ved opgørelse af dagsværdien ved første indregning.

Transaktionsomkostninger omfatter de omkostninger, der direkte er forbundet med det konkrete udlån. Det kan f.eks. omfatte honorarer og provisioner til agenter og rådgivere, bonus direkte relateret til det pågældende udlån, omkostninger pålagt af offentlige myndigheder, transaktionsafgifter til datacentraler, omkostninger relateret til forhandlinger vedrørende det pågældende udlån, omkostninger til udarbejdelse af lånedokumentation samt omkostninger til registrering af pant og kautioner. Som udgangspunkt afholdes transaktionsomkostninger overfor eksterne parter, idet interne omkostninger til administration og løn til medarbejdere i kreditafdeling, der alligevel skulle afholdes, ikke kan allokeres til de enkelte udlån som en transaktionsomkostning. Ligeledes omfatter transaktionsomkostninger heller ikke over- eller underkurs på gældsinstrumenter eller finansieringsomkostninger.¹²⁷

Som beskrevet kan transaktionsomkostninger bestå af mange forskellige omkostninger, hvorfor det bliver et omfattende arbejde for pengeinstitutterne at identificere og fordele de

¹²⁵ Ny bek. § 45 stk.3

¹²⁶ Ny bek. § 43, stk. 2

¹²⁷ IAS 39 AG13

forskellige typer af transaktionsomkostninger ud på de enkelte udlån. Samtidig kan effekten på måling af udlånet være meget lille, da transaktionsomkostninger i nogle situationer kun udgør et ubetydeligt beløb i forhold til selve udlånet. I en situation med bevilling af et simpelt forbrugslån, vil transaktionsomkostningerne ofte kun bestå af omkostninger til lånedokumenter, edb-håndtering samt et frimærke, hvilket må anses for uvæsentlige omkostninger i forhold til et udlån på f.eks. kr. 100.000. For at fremme indhold frem for formalia og samtidig gøre administrationen overkommelig bliver pengeinstitutterne efter min mening nød til at arbejde med et væsentlighedsniveau for de transaktionsomkostninger, der skal indgå ved måling af udlån. Selvom denne mulighed ikke fremgår af direkte regnskabsbekendtgørelsen, så vil det være i overensstemmelse med de grundlæggende forudsætninger om substans og væsentlighed, der er omtalt i kapitel 3.3.6.

Gebyrer og provisioner, der skal indregnes som en del af udlånet, omfatter alle de indtægter, der kan anses for en integreret del af udlånets effektive afkast. Det er derfor nødvendigt at afgrænse disse gebyrer og provisioner overfor øvrige gebyrer og provisioner, der optjenes i takt med levering af ydelser eller som optjenes i forbindelse med udførelse af en væsentlig handling. Denne opdeling af gebyrer og provisioner er en ny udfordring for pengeinstitutterne, der får betydning for, hvornår gebyrer og provisioner skal indregnes som en indtægt i årsrapporten. De gebyrer og provisioner, der i fremtiden skal indgå i dagværdien ved måling af udlån, er indtægter i form af stiftelsesprovisioner, tinglysningsgebyrer, tilsagnshonorarer samt øvrige gebyrer som kunden skal betale i relation til oprettelse af udlånet. Derimod skal gebyrer for kontoudtog, posteringsgebyr, administrationsbidrag, checkgebyr og øvrige løbende gebyrer ikke indgå i dagsværdien ved første indregning, men indtægtsføres i takt med levering af de forskellige ydelser.

Den regnskabsmæssige behandling af transaktionsomkostninger, gebyrer og provisioner, som Ny bek indfører, svarer til reglerne i IAS/IFRS.¹²⁸ Det betyder at alle pengeinstitutter fremover fortsat skal følge den samme fremgangsmåde ved måling af udlån og tilgodehavender, der til forskel fra tidligere, skal omfatte en registrering og periodisering af transaktionsomkostninger samt modtagne provisioner og gebyrer over lånenes løbetid. Konsekvenserne af denne periodisering af transaktionsomkostninger, gebyrer og provisioner kan illustreres således:

¹²⁸ IAS 39 afsnit 43

	Gamle regler	Nye regler
Transaktionsomkostninger:		
Omkostninger til lånedokumenter	-500	0
Omkostninger til juridisk assistance	-1.500	0
Gebyr og provision:		
Stiftelsesprovision	3.000	0
Modtagne gebyrer relateret til oprettelse af udlånet	2.000	0
Indtægt ved første indregning	3.000	0
Udlån	200.000	200.000
Transaktionsomkostninger	0	2.000
Gebyr og provision	0	-5.000
Værdi af aktiv ved første indregning	200.000	197.000

Tabel 9: Første indregning af udlån

Som det fremgår af ovenstående tabel medfører de nye regler, at pengeinstituttets resultatopgørelse ikke umiddelbart bliver påvirket ved etablering af nye udlån. Konsekvensen er, at der vil ske en udskydelse af resultateffekten af det enkelte udlån i forhold til de hidtidige regler. De nye bestemmelser om periodisering af transaktionsomkostninger, gebyrer og provisioner vil dog ikke få ret stor betydning for årets resultat. Det skyldes, at det beløb der i fremtiden bliver indtægtsført i resultatopgørelsen er et års "periodiserede" provisioner og gebyrer mod hidtil et års "realiserede" provisioner og gebyrer. For pengeinstitutter, der har stor vækst i udlånene, indebærer de nye regler imidlertid, at de i vækstperioden vil opleve en mindre stigning i indtjeningen i forhold til de hidtidige regler, da værdien af periodiserede gebyrer og provisioner vil blive forøget i en periode med vækst i udlånene.

Udlån og tilgodehavender skal efter første indregning løbende måles til amortiseret kostpris.¹²⁹ Dette er en undtagelse fra hovedreglen i Ny bek § 44, der ellers bestemmer, at finansielle instrumenter løbende skal måles til dagsværdi. Den løbende regulering til amortiseret kostpris betyder, at værdien af udlån og tilgodehavender efterfølgende skal reguleres med tre forhold jf. definitionen i kapitel 3.3.5. For det første skal værdien af et udlån reduceres med de modtagne afdrag fra kunden, herunder både ordinære og ekstraordinære afdrag. For det andet skal værdien af udlånet reduceres med eventuelle nedskrivninger, der foretages på udlånet. Den løbende regulering af disse to forhold er uændret i forhold til den hidtidige behandling af udlån og tilgodehavender i pengeinstitutter. For det tredje skal værdien af udlånet som noget nyt

¹²⁹ Ny bek § 49

løbende reguleres med et tillæg eller fradrag, der repræsenterer en andel af forskellen mellem dagsværdi ved første indregning og det pålydende beløb, der forfalder ved indfrielse af udlånet.

Den grundlæggende tanke bag den tredje regulering er at de transaktionsomkostninger samt gebyrer og provisioner, der udgør forskellen mellem den pålydende værdi og dagsværdi ved første indregning, reelt er en del af den samlede rente på udlånet. Disse beløb skal efter de nye regler amortiseres over udlånets løbetid og indregnes som en del af renteindtægten i resultatopgørelsen. Ligesom det var tilfældet ved hold-til-udløb aktiver, kommer resultatopgørelsen herved til at afspejle udlånets effektive renteafkast.

Med udgangspunkt i tallene fra tabel 9, er den efterfølgende måling af udlånet til amortiseret kostpris illustreret nedenfor. Ved illustrationen er det forudsat, at der er tale om et stående lån med en løbetid på 5 år uden behov for nedskrivning. Den pålydende rente er på 6% p.a. og en effektive rente er opgjort til 6,3596% p.a.

	Udlån	Gebyr og provision	Transaktions omkostning	Afdrag	Udlån til amortiseret kostpris
	200.000	-5.000	2.000	0	197.000
2005	200.000	-4.119	1.648	0	197.529
2006	200.000	-3.183	1.273	0	198.090
2007	200.000	-2.187	875	0	198.688
2008	200.000	-1.127	451	0	199.324
2009	200.000	0	0	-200.000	0

Tabel 10: Efterfølgende måling af udlån til amortiseret kostpris

Som det fremgår af tabellen, så forøges udlånets værdi med et tillæg hvert år hen over lånets løbetid, så den regnskabsmæssige værdi på indfrielsestidspunktet svarer til det beløb, der forfalder til betaling. Lånets regnskabsmæssige værdi ændres således hvert år, selvom udlånets pålydende værdi er uændret i hele perioden. Modposten til de årlige reguleringer af udlånets værdi til amortiseret kostpris er pengeinstituttets resultatopgørelse. Forskellen mellem udlånets pålydende værdi og dagsværdi ved første indregning, i alt tkr. 3.000, indregnes som illustreret i tabel 11 som renteindtægt over lånets løbetid.

	Gebyr og provision	Transaktions omkostning	Rente	Effektiv rente
2005	881	-352	12.000	12.529
2006	936	-375	12.000	12.561
2007	996	-398	12.000	12.598
2008	1.060	-424	12.000	12.636
2009	1.127	-451	12.000	12.676
	5.000	-2.000	60.000	63.000

Tabel 11: Resultateffekt ved efterfølgende regulering af udlån til amortiseret kostpris

Opdelingen af lånets resultateffekt i forskellige delelementer er udelukkende til illustration af indholdet, således at det fremover bliver udlånets effektive rente, der bliver indtægtsført i resultatopgørelsen under posten "renteindtægter".¹³⁰ Konsekvenserne i forhold til de hidtidige regler er, at posterne "gebyr- og provisionsindtægter" samt "transaktionsomkostninger" vil blive reduceret, idet en del af disse beløb i fremtiden skal indgå i posten "renteindtægter".

Den efterfølgende regulering af udlån til amortiseret kostpris vil også medføre, at den regnskabsmæssige værdi af renter og udlån ikke længere vil svare til beløbene der normalt fremgår af kontoudtog til kunden. For hvert udlån kommer pengeinstitutterne i fremtiden til at holde styr på to værdier, en regnskabsmæssig værdi og en pålydende værdi, for at kunne leve op til de nye regnskabskrav. Konsekvensen bliver, at kunderne ikke umiddelbart kan bekræfte de regnskabsmæssige værdier af renter og udlån, da de ikke kan genkende disse værdier. Til gengæld medfører de nye regler, at pengeinstitutterne får et nyt styringsredskab, i form af udlånenes effektive rente, som giver et mere præcist billede af indtjeningen på de enkelte udlån. Jeg tror således, at det bliver den effektive rente, som pengeinstituttets ledelse i fremtiden vil fokusere på ved bevilling og vurdering af udlån, da den udtrykker den reelle indtjening på engagementet.

I situationer hvor der foretages ekstraordinære afdrag på udlån, vil det påvirke de fremtidige rentetilskrivninger samt lånets restløbetid. I relation til den efterfølgende måling til amortiseret kostpris betyder et ekstraordinært afdrag, at den effektive rente på udlånet bliver ændret. De årlige amortiseringsbeløb skal derfor reguleres, hver gang der foretages et ekstraordinært afdrag på et udlån.

¹³⁰ Ny bek. § 27

Den regnskabsmæssige behandling af indtægter og omkostninger ved oprettelse af kassekreditter er en anden problemstilling, som de nye regler giver anledning til. Ved oprettelse af en kassekredit betaler kunderne typisk gebyrer og stiftelsesprovision, der kan anses som en del af lånet. Derudover er det også sandsynligt, at der bliver afholdt transaktionsomkostninger til lånedokumenter og sikring af pant m.v., der kan henføres til oprettelse af kassekreditten. Problemet med kassekreditter er, at de ikke har foruddefinerede løbetider eller faste betalingsstrømme, der kan danne grundlag for en løbende amortisering, ligesom det er tilfældet for øvrige udlån. En måde at løse problemet på kunne være en tilnærmet amortisering, hvor tillægget eller fradraget amortiseres over perioden frem til første genforhandling af vilkårene for kassekreditten, hvorved tillægget/fradraget anses som en del af første periodes effektive rente. Det er imidlertid ikke en metode, der fremgår af Ny bek., ligesom der ikke fremgår andre måder at behandle disse indtægter og omkostninger på.

Det er i stedet relevant at søge hjælp i IAS 39, hvor det fremgår, at det kun er udlån og tilgodehavender med faste eller bestemmelige betalinger, der skal måles til amortiseret kostpris.¹³¹ Da dette ikke er kendetegnende for en kassekredit, overholder kassekreditter ikke betingelserne for at måles til amortiseret kostpris, men skal i stedet måles til dagsværdi, jf. hovedreglen for måling af finansielle instrumenter i Ny bek. § 43. Det betyder at indtægter og omkostninger ved oprettelse af kassekreditter skal resultatføres straks, hvilket er uændret i forhold til de hidtidige regler.

Derimod får de nye regler større betydning for den ikke trukne del af en kassekredit, idet denne del ikke længere kan indregnes som en del af det samlede udlån.¹³² Har en kunde således ikke fuldt udnyttet den kreditramme, vedkommende har fået bevilget, er det fremover kun det faktiske træk på kassekreditten, der skal indregnes som et udlån i årsrapporten. Det vil betyde et fald i værdien af de samlede udlån, idet det hidtil har været praksis at indregne alle bevilgede kreditter i årsrapporten som udlån. Denne nye praksis for indregning af udlån på kassekreditter vil samtidig få konsekvenser i forbindelse med nedskrivning på udlån, hvor kreditrammen på kassekreditten ikke er fyldt udnyttet. Da det ikke er muligt at nedskrive på den del af kassekreditten, der ikke er indregnet, kan det komme på tale at indregne en hensat forpligtelse, såfremt det ikke er muligt at hindre kunden i at udnytte kreditrammen fuldt ud.

¹³¹ IAS 39 afsnit 9 og 46.

¹³² Orienteringsbrev fra Finanstilsynet af 20-12-2004, side 4.2

Nedskrivning af udlån og tilgodehavender

De nye regler for nedskrivning af udlån og tilgodehavender, der findes i Ny bek. § 51-54, betyder en afskaffelse af den hidtidige benævnelse hensættelser, således at der i fremtiden bliver tale om nedskrivning af udlån og tilgodehavender. Udover at betegnelsen ændres, så er det samtidig et af de områder, hvor de nye regler adskiller sig mest fra de hidtidige regler. Allerede inden ikrafttrædelsen var der spekulationer fremme i medierne om, hvilke konsekvenser de nye regler for nedskrivning af udlån og tilgodehavender ville få. I en artikel i Børsen den 8. november 2004 fremgår det bl.a., at de nye regler vil medføre massive tilbageførsler af hensættelser i Sydbank, der vil komme aktionærerne til gode.¹³³

Pengeinstitutterne har hidtil foretaget hensættelser til tab på udlån og tilgodehavender på baggrund af en nøje gennemgang af samtlige udstående fordringer. Såfremt der ved gennemgangen blev sandsynliggjort en risiko for, at der kunne opstå et fremtidigt tab på et engagement, blev der hensat til tab på engagementet på baggrund af et konkret skøn fra pengeinstituttets ledelse. Herudover har pengeinstitutterne haft mulighed for at foretage statistiske hensættelse på grupper af ensartede mindre udlån.¹³⁴ Det har således hovedsageligt været ledelsens konkrete skøn, der har fastsat størrelsen af de hidtidige hensættelser til tab på udlån og tilgodehavender. Konsekvenserne har været, at nogle pengeinstitutter har været meget forsigtige i deres skøn, hvorfor de konsekvent har haft større hensættelser end andre sammenlignelige pengeinstitutter.

I fremtiden skal nedskrivning på udlån og tilgodehavender ske på en mere formaliseret og neutral måde. De nye regler indfører krav om, at pengeinstitutterne på balancedagen skal vurdere, hvorvidt der foreligger en objektiv indikation for, at udlån og tilgodehavender er værdiforringede.¹³⁵ Betegnelsen objektiv indikation er et helt nyt begreb for pengeinstitutterne, der er hentet direkte fra IAS 39.¹³⁶ Det er udtryk for, at der skal være indtruffet en klar tabsgivende begivenhed, der har betydning for de skønnede fremtidige betalinger på udlånet, før der kan ske nedskrivning på udlånet.

En af konsekvenserne af de nye regler er, at det ikke længere er tilladt på et tidligt tidspunkt at foretage en mindre hensættelse på et engagement for ligesom at markere, at der i fremtiden vil kunne opstå tab på engagementet, såfremt den nuværende økonomiske udvikling ikke

¹³³ Børsen, den 08.11.04, side 29

¹³⁴ Gl. bek. § 72

¹³⁵ Ny bek. § 51

¹³⁶ IAS 39 afsnit 58

forbedres. Først når der er indtruffet en objektiv indikation for værdiforringelse, kan der i fremtiden nedskrives på et engagement. En anden af konsekvenserne er, at nedskrivningerne skal ske på grundlag af aktuelle økonomiske forhold hos kunden i stedet for fremtidige økonomiske problemer.

Vurderingen af, om der er indtruffet en objektiv indikation for værdiforringelse, skal foretages både for udlånene enkeltvis (individuel vurdering) og for grupper af ensartede udlån og tilgodehavender (gruppevis vurdering).¹³⁷ Konsekvenser er, at der i fremtiden bliver tale om to former for nedskrivninger af udlån og tilgodehavender, der betegnes henholdsvis individuelle og gruppevise nedskrivninger. Sammenspillet mellem den individuelle og gruppevise vurdering er illustreret i bilag 4, hvoraf det fremgår i hvilke situationer, et udlån skal nedskrives individuelt og gruppevis. Samtidig fremgår det også af beslutningstræet, hvornår et udlån skal flyttes mellem de to vurderingsformer.

Individuel vurdering

Den individuelle vurdering skal som minimum foretages for udlån, der udgør en betydelig størrelse for pengeinstituttet, for udlån der ikke kan indpasses i en gruppe samt for udlån, hvor der er indikationer på tab.¹³⁸ Det er op til pengeinstitutterne selv at fastsætte de beløbsmæssige størrelser for, hvornår et udlån skal anses for betydelig. Afgrænsningen skal ske i forhold til det enkelte pengeinstituts omfang og størrelse, således at et udlån, der anses for signifikant i et pengeinstitut, ikke behøver at være det i et andet. Herudover kan pengeinstituttet frit vælge at foretage individuel vurdering af ethvert andet udlån, hvorved den individuelle vurdering bliver den mest betydningsfulde af de to vurderinger, da den går forud for den gruppevise vurdering.

Formålet med den individuelle vurdering af udlånene er at bedømme, hvorvidt der er indtruffet en objektiv indikation for, at det enkelte udlån er værdiforringet. Ifølge § 52 stk. 2 foreligger der en objektiv indikation for værdiforringelse, når en af følgende begivenheder er indtruffet:

1. Låntager er i betydelige økonomiske vanskeligheder.
2. Låntagers kontraktbrud, eksempelvis i form af manglende overholdelse af betalingspligt for afdrag og renter.

¹³⁷ Ny bek. § 51

¹³⁸ Ny bek. § 52 stk. 1 og Ny bek. § 54 stk. 2

3. Pengeinstituttet yder låntager lempelser i vilkårene, som ikke ville være overvejet, hvis det ikke var på grund af låntagers økonomiske vanskeligheder.
4. Det er sandsynligt, at låntager vil gå konkurs eller blive underlagt anden økonomisk rekonstruktion.

Selvom ovenstående begivenheder betegnes som objektive indikationer for værdiforringelse, så er der forsat mange subjektive vurderinger forbundet med de forskellige indikationer. Ifølge indikation nr. 1 skal pengeinstitutterne f.eks. vurdere tidspunktet for, hvornår en låntager er i økonomiske vanskeligheder til forskel fra at låntageren vil komme i økonomiske vanskeligheder samt hvornår de økonomiske vanskeligheder kan anses for betydelige. Ligeledes skal pengeinstituttet ifølge indikation nr. 4 vurdere, på hvilket tidspunkt det er sandsynligt, at låntager vil gå konkurs.

Den individuelle vurdering skal foretages ved hver balancedag for de udlån, der opfylder de fastsatte kriterier for individuel vurdering. Konstateres det ved den individuelle vurdering, at der er indtruffet en af ovenstående begivenheder, vil det ofte være ensbetydende med, at der skal nedskrives på udlånet. Det er dog endnu to forhold der skal være opfyldt, inden udlånet kan nedskrives.

For det første er det en betingelse, at den indtrufne begivenhed har betydning for de forventede fremtidige betalinger på udlånet.¹³⁹ Der kan således først ske nedskrivning på udlån og tilgodehavender, når nutidsværdien af de forventede fremtidige betalinger er mindre end udlånets regnskabsmæssige værdi. Det betyder, at det i fremtiden bliver et krav, at der skal foreligge dokumentation for de foretagne nedskrivninger, i form af beregninger af nutidsværdien af de forventede fremtidige betalinger.

For det andet er det en betingelse for at nedskrive udlån og tilgodehavender, at nedgangen i de fremtidige betalinger kan opgøres pålideligt.¹⁴⁰ I praksis vil det i mange situationer være vanskeligt præcist at forudsige størrelsen af de fremtidige betalinger, hvorfor beregningen af nutidsværdien ikke vil blive 100 % korrekt. Kravet om pålidelighed skal i disse situationer henføres til de kvalificerede skøn, som pengeinstituttet bliver nød til at foretage, for at kunne beregne nutidsværdien af de forventede fremtidige betalinger. Pengeinstitutterne kan således ikke undlade at foretage en relevant nedskrivning med henvisning til, at det er vanskeligt at opgøre størrelsen af de fremtidige betalinger korrekt.

¹³⁹ Ny bek. § 52 stk. 3

Beløbsmæssigt skal udlån som nævnt nedskrives til nutidsværdien af de forventede fremtidige betalinger. Ved beregning af nutidsværdien skal alle forventede indtægter og omkostninger i tilknytning til udlånet indgå, herunder også indtægter og omkostninger i forbindelse med overtagelse og realisation af sikkerheder. Den opstillede betalingsrække skal tilbagediskonteres med den oprindelige effektive rentesats for at finde nutidsværdien. Ved opgørelse af nedskrivningsbehovet på et variabelt forrentede udlån, skal den aktuelle effektive rentesats anvendes som diskonteringsfaktor.¹⁴¹

Under særlige omstændigheder kan en af ovennævnte begivenheder være indtruffet, uden at det vil påvirke de fremtidige betalinger på udlånet. Det vil f.eks. være tilfældet i situationer, hvor realisation af sikkerheder overstiger udlånets værdi eller hvor den indtrufne begivenhed kun vil reducere en låntagers kreditværdighed, uden at det vil få betydning for de fremtidige betalinger. I sådanne situationer, skal der ikke ske nedskrivning på udlånet, da det ikke kan anses for værdiforringet.

Opgaven med at foretage de individuelle vurderinger af udlån og tilgodehavender vil ikke være ukendt for pengeinstitutterne, idet de hidtil har foretaget en lignende vurdering af de enkelte engagementer for at fastsætte behovet for hensættelser. Derimod vil det være nyt, at de i fremtiden skal beregne nutidsværdien af de fremtidige betalinger for at dokumentere de foretagne nedskrivninger. Det bliver en stor opgave for pengeinstitutterne at løfte, der vil kræve et stort beregningsarbejde i relation til de enkelte engagementer. Samtidig er der indført yderlige dokumentationskrav, for at gøre Finanstilsynets tilsynsopgave lettere. Det betyder, at der i fremtiden skal foreligge oversigter over, hvilke udlån der er individuelt vurderet samt opdeling af, hvilke udlån der anses for signifikante, hvilke udlån der ikke kan indplaceres i en gruppe samt hvilke udlån der i øvrigt er vurderet individuelt. Disse krav gælder for alle pengeinstitutter, uanset om årsrapporten aflægges efter reglerne i FiL/Ny bek. eller IAS/IFRS.¹⁴²

Gruppevis vurdering

Den gruppevise vurdering skal jf. bilag 4 som udgangspunkt foretages for alle ikke-signifikante udlån, samt for udlån, hvor den individuelle vurdering ikke har givet anledning til at nedskrive på udlånet. Det betyder, at et udlån, der ikke blev nedskrevet efter den individuelle vurdering, efterfølgende skal indgå i den gruppevise vurdering. Den gruppevise

¹⁴⁰ Ny bek. § 52 stk. 3

¹⁴¹ Ny bek. § 52 stk. 4

vurdering skal dog ikke omfatte udlån, hvor der er objektiv indikation for værdiforringelse ligesom udlån, der er umulige at indpasse i en gruppe også friholdes fra den gruppevise vurdering. Det kræver imidlertid at pengeinstituttet har tilstræbt at indplacere udlånet i en gruppe, herunder overvejet mulighederne for at oprette en ny gruppe. Det er samtidig en forudsætning for fritagelsen fra den gruppevise vurdering, at udlånene vurderes individuelt.

Den gruppevise vurdering skal foretages på grupper af udlån, der har ensartede karakteristika med hensyn til kreditrisiko.¹⁴³ Det er derfor nødvendigt ved overgangen til de nye regler, at alle udlån inddeles i ensartede grupper, ud fra forskellige karakteristika, der er relevante i forhold til at vurdere betalingerne fra gruppen. Opdelingen vil eksempelvis kunne ske efter brancher, kreditrisiko, geografiske forhold, sikkerhedstype eller beskæftigelse afhængig af, hvilke kriterier som pengeinstituttet finder relevant, ved vurdering af en gruppes betalingsevne.

Ligesom ved den individuelle vurdering er formålet med den gruppevise vurdering at fastlægge, hvorvidt der er indtruffet et fald i de forventede fremtidige betalinger fra en gruppe af udlån. Ifølge § 53 stk. 3 foreligger der en objektiv indikation for værdiforringelse, når et af følgende observerbare tegn kan identificeres:

1. Forværring af betalingsmønstret fra den pågældende gruppe af udlån.
2. Ændring i forhold, der erfaringsmæssigt har sammenhæng med omfanget af betalingssvigt i en gruppe af udlån.

Den første objektive indikation for værdiforringelse foreligger, når der kan registreres en forværring i betalingsmønstret fra en gruppe af udlån. For at kunne vurdere dette, er det nødvendigt at have en klar forventning til betalingsmønstret for alle grupper af udlån. Der ligger således en stor opgave for pengeinstitutterne i at få defineret nogle målbare forventninger, der kan bruges som grundlag for at vurdere, hvorvidt der er sket en forværring af de enkelte gruppers betalingsmønstre. Ved opdeling af udlånene i forskellige grupper, vil der selvfølgelig være større risiko ved at udlåne til nogle grupper i forhold til andre, hvorfor pengeinstituttet vil have forskellige forrentningskrav til grupperne. Forskellene i risikoen skal imidlertid ikke have betydning for de gruppevise nedskrivninger, da der er taget højde for denne forskel ved fastsættelse af risikotillægget på udlånene. Det er først i den situation, hvor der indtræffer en begivenhed, der forværrer det forventede betalingsmønster på en gruppe af udlån, at der skal foretages gruppevise nedskrivninger.

¹⁴² Brev fra Finanstilsynet af 20-12-2004, side 4.10

Den anden objektive indikation for værdiforringelse indebærer, at der indenfor hver gruppe skal identificeres observerbare tabsindikatorer, der kendetegner gruppens evne til at betale deres forpligtelser. For udlån til en gruppe af "svineproducenter" vil oplysninger om udviklingen i svinepriserne f.eks. have betydning for gruppens evne til at betale deres fremtidige forpligtelser. For udlån til en geografisk opdelt gruppe af borgere i Bjerringbro, vil oplysninger om arbejdssituationen på Grundfos f.eks. have betydning for gruppens betalingsevne.

Ligesom ved den individuelle vurdering er det et krav ved den gruppevise vurdering, at faldet i en gruppes forventede fremtidige betalinger skal opgøres pålideligt. Det er derfor nødvendigt, at pengeinstituttet ved overgangen til de nye regnskabsregler indsamler oplysninger om historiske tabserfaringer, der kan underbygge de forudsatte sammenhænge mellem ændringer i observerbare oplysninger og effekten på gruppens fremtidige betalingsevne. Da sådanne sammenhænge vil ændre sig over tid, skal det indsamlede dokumentationsgrundlag løbende ajourføres i takt med at nye sammenhænge identificeres. Det er samtidig nødvendigt løbende at test de allerede identificerede sammenhænge for at sikre, at de er i overensstemmelse med den faktiske udvikling.

I situationer hvor der foreligger objektiv indikation for at en gruppe af udlån er værdiforringede, skal den samlede værdi af udlån til gruppen nedskrives til nutidsværdien af de forventede fremtidige betalinger fra gruppen.¹⁴⁴ Kan værdiforringelsen imidlertid henføres til enkelte udlån i gruppen, skal der foretages en individuel nedskrivning af disse udlån, hvorefter behovet for gruppevise nedskrivninger skal revurderes. Ved opgørelse af nutidsværdien af en gruppes fremtidige betalinger skal det vejede gennemsnit af udlånenes rentesatser anvendes som diskonteringsfaktor. Ligesom ved den individuelle vurdering skal variabelforrentede udlån indgå med de aktuelle effektive rentesatser medens fastforrentede udlån skal indgå med de oprindelige effektive rentesatser.¹⁴⁵

For langt de fleste pengeinstitutter bliver det at foretage gruppevise vurderinger en ny og hidtil ukendt opgave, hvorfor der formentlig kommer til at gå en periode, inden alle bliver fortrolige med denne form. Som beskrevet ovenfor bliver en af konsekvenserne, at der i fremtiden skal indsamles mange flere forskellige informationer for at kunne belyse sammenhænge og dokumentere behovet for gruppevise nedskrivninger. Samtidig er det at

¹⁴³ Ny bek. § 52 stk. 2

¹⁴⁴ Ny bek. § 53 stk. 4

foretage gruppevisse vurderinger en opgave, der forudsætter, at der skal ske en helt ny og anderledes kategorisering af udlån i mange små og mellemstore pengeinstitutter, da de hidtil kun har opdelt engagementerne i private og erhverv. Det betyder, at mange pengeinstitutter skal have tilrettet edb systemerne, så det er muligt at håndtere inddelingen af udlån i grupper med fælles karakteristika. Ligesom ved individuel vurdering, så har Finanstilsynet også konkretiseret de dokumentationskrav, der gælder i relation til gruppevisse vurderinger, for at sikre, at der er tilstrækkelig dokumentation for de foretagne nedskrivninger. Det medfører, at der i fremtiden skal foreligge oversigter over gruppeinddelingen, med beskrivelse af gruppernes forventede betalingsstrømme, de identificerede tabsindikatorer, samt resultater af de gennemførte test. Ligeledes skal der foreligge oversigter over de grupper, hvorpå der er foretaget gruppevisse nedskrivninger med dokumentation for værdiforringelsen samt beregning af nedskrivningsbehovet. Disse krav gælder for alle pengeinstitutter, uanset om årsrapporten aflægges efter reglerne i FiL/Ny bek. eller IAS/IFRS.¹⁴⁶

Tilbageførsel af nedskrivninger

Tilbageførsel af nedskrivninger kan blive relevant for såvel individuelle som gruppevisse nedskrivninger. Såfremt der ikke længere er grundlag for at nedskrive et udlån eller en gruppe af udlån, skal nedskrivningen tilbageføres.¹⁴⁷ Det kan f.eks. ske, såfremt de forventede betalingsstrømmene, der har dannet grundlag for nedskrivningen forbedres eller værdien af de stillede sikkerheder forøges. I praksis vil forbedringer på et nedskrevet udlån eller en gruppe af udlån ofte opstå over en længere periode, hvorfor første skridt vil være en delvis tilbageførsel af nedskrivningerne. For hvert udlån eller gruppe af udlån, hvor der sker hel eller delvis tilbageførsel af tidligere nedskrivninger, skal der foreligge beregninger af nutidsværdien af de forventede fremtidige betalinger, der dokumenterer, at der ikke længere er samme behov for nedskrivninger.¹⁴⁸

Overgang til de nye regler

Overgangen til at anvende de nye regler for udlån og tilgodehavender fra 2005 anses for en ændring af anvendt regnskabspraksis, hvorfor sammenligningstallene for 2004 som udgangspunkt skal tilpasses efter de nye regler. Det fremgår imidlertid af overgangsbestemmelserne i § 150 stk. 5 i Ny bek., at reglerne for tilpasning af sammenligningstal bl.a. er lempet i forhold til udlån og tilgodehavender. Ved overgang til de

¹⁴⁵ Ny bek. § 53 stk. 5

¹⁴⁶ Brev fra Finanstilsynet af 20-12-2004, side 4.10

¹⁴⁷ Ny bek. § 54 stk. 1

¹⁴⁸ Brev fra Finanstilsynet af 20-12-2004, side 4.10

nye regler har pengeinstituttet derfor lov til at indregne den akkumulerede virkning af primo ændringen direkte på egenkapitalen i åbningsbalancen pr. 01.01.05 uden at tilpasse sammenligningstallene. Foretagne hensættelser på engagementer pr. 31.12.04 skal således tilbageføres direkte på egenkapitalen pr. 01.01.05, hvorefter nedskrivninger opgjort efter de nye regler ligeledes skal posteres direkte på egenkapitalen 01.01.05, hvilket kan illustreres således:

	Nye regler 01.01.05	Gamle regler 31.12.04
Udlån	190.000.000	190.000.000
Regulering af udlån til amortiseret kostpris	-5.000.000	0
Hensættelse til tab, A-hensættelse	0	-15.000.000
Hensættelse til tab, B-hensættelse	0	-5.000.000
Nedskrivning, individuel	-5.500.000	0
Nedskrivning, gruppevis	-1.500.000	0
Regnskabsmæssig værdi	178.000.000	170.000.000
<hr/>		
Egenkapital 31.12.04		78.000.000
Tilbageførsel af hensættelser til tab (A & B)		20.000.000
Værdiregulering af udlån		-5.000.000
Nedskrivninger på udlån (individuel & gruppevis)		-7.000.000
Egenkapital 01.01.05		86.000.000

Tabel 12: Konsekvenser for måling af udlån

Konsekvenserne af de nye regler bliver, at en del af de hidtidige hensættelser til tab på udlån og tilgodehavender skal tilbageføres, da de ikke kan opfylde de nye objektive indikationer for værdiforringelse. Hvor stor en del af de hidtidige hensættelser, der skal tilbageføres, vil variere fra pengeinstitut til pengeinstitut afhængig af, hvor forsigtig den hidtidige hensættelsespolitik har været. De fleste tilbageførsler vil uden tvivl ske for den gruppe af hensættelser, der hidtil blev betegnet A-hensættelser. Det skyldes, at denne gruppe består af hensættelser, hvor der "kun" er sandsynliggjort en risiko for tab, der i mange situationer ikke kan henføres til en objektiv indikation. Derimod vil der formentlig ske færre tilbageførsler af de hidtidige B-hensættelser, da det er de hensættelser hvor pengeinstituttet hidtil har vurderet et tab som uundgåeligt.¹⁴⁹

¹⁴⁹ Gl. bek. § 72 stk. 6

Allerede ved udarbejdelse af åbningsbalancen pr. 01.01.05 skal pengeinstitutterne første gang foretage gruppevise vurderinger af udlån og tilgodehavender. Som beskrevet skal pengeinstituttet vurdere, om der er sket en forværring i betalingsmønsteret fra de enkelte gruppers udlån i forhold til tidspunktet for etablering af udlånene. Der er tale om en vanskelig opgave, der både stiller krav til medarbejderne og registreringssystemerne. Den største udfordring bliver at indsamle det nødvendige datagrundlag, der kræves for at kunne foretage en pålidelig vurdering af behovet for gruppevise nedskrivninger i åbningsbalancen. Det skyldes, at mange især små og mellemstore pengeinstitutter ikke hidtil har haft et registreringssystem, der umiddelbart indeholder det nødvendige datagrundlag. Det er således nødvendigt at opbygge et system, der kan gruppere udlånene og indsamle det nødvendige datagrundlag, der kræves for at løfte opgaven med gruppevise vurderinger. Da Ny bek. samtidig er vedtaget kort tid før ikrafttrædelsen pr. 01.01.05, har pengeinstitutterne ikke haft mulighed for at tilpasse deres registreringssystemer. I praksis har mange pengeinstitutter således ikke adgang til de oplysninger, der kan gøre dem i stand til pr. 01.01.05 at foretage en pålidelig måling af de gruppevise nedskrivninger efter de nye bestemmelser.

For at imødekomme disse problemer, der til dels er opstået, fordi den nye regnskabsbekendtgørelse blev vedtaget så kort tid inden ikrafttrædelsestidspunktet, har Finanstilsynet fremsendt et orienteringsbrev til pengeinstitutterne den 20.12.04, hvor de redegør for Finanstilsynets holdning til gruppevis vurdering af udlån i åbningsbalancen. Det fremgår af orienteringsbrevet, at Finanstilsynet kan acceptere, at forværringer i en gruppes betalingsmønster kan identificeres som forskellen mellem den gennemsnitlige risikopræmie på gruppens udlån og den risikopræmie som pengeinstituttet ville forlange hvis lånene skulle ydes pr. 01.01.05. Ved at sætte lighedstegn mellem risikopræmie og forværring af betalingsmønster skal der foretages gruppevis nedskrivning i åbningsbalancen, hvis den gennemsnitlige risikopræmie for en gruppe af udlån overstiger den gennemsnitlige risikopræmie, der er indeholdt i den faktiske gennemsnitlige rente for gruppen.

Selvom Finanstilsynets således har forsøgt at lette overgangen til de nye regler, så er gruppevise vurderinger fortsat en helt ny vurderingsproces, der i fremtiden skal opbygges. Det vil efter min vurdering komme til at tage et stykke tid, inden specielt de små og mellemstore pengeinstitutter for alvor vil blive fortrolig med denne nye arbejdsopgave. Jeg tror derfor, at det bliver forholdsvise beskedne gruppevise nedskrivninger, der vil blive foretaget i regnskaberne det kommende år.

Ved opgørelse af åbningsbalancen pr. 01.01.05 er det ligeledes et krav, at pengeinstitutterne skal måle allerede etablerede udlån og tilgodehavender efter de nye regler. Det betyder, at der skal opgøres en ændret værdi af alle eksisterende udlån pr. 01.01.05, der tager højde for tidligere modtagne gebyrer og provisioner samt tidligere afholdte transaktionsomkostninger. Der er tale om en meget ressourcekrævende opgave, da værdiopgørelsen skal tage udgangspunkt i oplysninger helt tilbage til det tidspunkt, hvor udlånene blev etableret. I nogle situationer vil det være umuligt at få adgang til de nødvendige data, der gør det muligt at foretage en korrekt opgørelse, hvorfor en mere "grov" periodisering af gebyrer og provisioner kan blive nødvendigt for grupper af udlån.

Da der som nævnt ovenfor ikke kræves, at sammenligningstallene for udlån og tilgodehavender for 2004 tilpasses, skal periodiseringen af gebyrer, provisioner og transaktionsomkostninger indregnes direkte på egenkapitalen. Under forudsætning af, at indtægterne i form af gebyrer og provisioner overstiger transaktionsomkostninger på de allerede eksisterende udlån, vil udarbejdelse af åbningsbalancen pr. 01.01.05 medføre en reduktion af egenkapitalen i form af periodiserede gebyrer og provisioner. Disse periodiserede gebyrer og provisioner vil blive indtægtsført i år 2005 og fremad som en del af udlånenes effektive rente.

Konsekvenserne ved overgangen til de nye regnskabsregler er, at de gebyrer og provisioner der periodiseres i åbningsbalancen pr. 01.01.05, vil blive indtægtsført to gange i pengeinstitutternes resultatopgørelse. Således vil en stiftelsesprovision på et udlån etableret før 01.01.05 både indgå som en provisionsindtægt i resultatopgørelsen efter de hidtidige regler samtidig med at beløbet vil blive indtægtsført som en del af udlånets effektive rente efter de nye regler. Det er efter min mening en meget uheldig effekt, der opstår fordi overgangsbestemmelsen i § 150 stk. 5 i Ny bek. fritager for tilpasning af sammenligningstallene. Det kan illustreres med et eksempel hvor stiftelsesprovision for et udlån etableret ultimo 2004 med løbetid på 1 år både vil blive indregnet som en indtægt i resultatopgørelsen for 2005 som en del af den effektive rente på udlånet, og i sammenligningstallene for 2004 som en provisionsindtægt. Denne dobbelte indtægtsførelse er meget uhensigtsmæssigt og pengeinstitutterne bør derfor efter min mening tilpasse sammenligningstallene for 2004 for ikke at få et misvisende sammenligningsgrundlag.

4.2.2.4 Finansielle forpligtelser

Den fjerde og sidste kategori af finansielle instrumenter består af finansielle forpligtelser, der efter første indregning som hovedregel skal måles til amortiseret kostpris.¹⁵⁰ Som det er illustreret i bilag 3, findes der tre undtagelser til denne hovedregel, hvor de finansielle forpligtelser efterfølgende skal måles til dagsværdi. Det drejer sig om finansielle forpligtelser, der besiddes med handel for øje, afledte finansielle instrumenter, der udgør en forpligtelse på statutstidspunktet samt forpligtelser, der er udstedt i medfør af lov om realkreditlån og realkreditobligationer.¹⁵¹ Alle øvrige finansielle forpligtelser, der typisk består af gæld til kreditinstitutter og centralbanker, indlån samt øvrige gældsforpligtelser skal efterfølgende måles til amortiseret kostpris.

Amortiseret kostpris skal opgøres efter de samme principper som gælder for hold-til-udløb aktiver, jf. beskrivelsen ovenfor i kapitel 4.2.2.2. Det betyder at eventuelle kurstab, indtægter og omkostninger direkte forbundet med forpligtelsen skal indgå ved opgørelse af dagsværdi ved første indregning, og efterfølgende amortiseres over forpligtelsens løbetid. Resultatopgørelsen kommer herved til at afspejle forpligtelsens effektive rente. I modsætning til på aktivsiden, så vil der i mange tilfælde hverken være indtægter, omkostninger eller kurstab direkte forbundet med forpligtelser som f.eks. indlån eller gæld til centralbanker. Dagsværdien ved første indregning vil derfor ofte svare til den nominelle gæld.

I forhold til de hidtidige regler sker der en ændring af den efterfølgende måling fra nominel værdi til amortiseret kostpris. Denne ændring får dog ikke ret stor betydning for værdiansættelsen af forpligtelserne i årsrapporten, da der som regel ikke vil være forskel på den nominelle gæld og den amortiserede kostpris. De eneste nyskabelser bliver derfor, at finansielle forpligtelser der besiddes med handel for øje samt finansielle forpligtelser vedrørende udstedte realkreditobligationer i fremtiden skal måles til dagsværdi.

Bestemmelsen om måling af forpligtelser vedrørende udstedte realkreditobligationer får især betydning for realkreditinstitutter, der via den indarbejdede undtagelse får mulighed for at måle såvel aktiver som forpligtelser i realkreditinstituttet til dagsværdi. For pengeinstitutter har overgangen til de nye regler således kun betydning for den lille gruppe af forpligtelser, der

¹⁵⁰ Ny bek. § 46 stk.1

¹⁵¹ Ny bek. § 55 stk. 1 og Ny bek. § 46 stk. 2

klassificeres som forpligtelser, der besiddes med handels for øje. Denne gruppe består typisk af korte værdipapirpositioner, der efter de nye regler skal måles til dagsværdi.

4.2.3 Sammenligning med IAS/IFRS

Regnskabsreglerne i Ny bek. er som tidligere nævnt udarbejdet med udgangspunkt i IAS/IFRS, hvorfor reglerne for finansielle instrumenter på langt de fleste af områder er lig de internationale regler. Det bliver således ikke særlig stor forskel på den regnskabsmæssige behandling af finansielle instrumenter, uanset om pengeinstituttet aflægger årsrapport efter Ny bek. eller IAS/IFRS. Det er dog relevant at fremtrække nedenstående forhold, hvor der ikke er overensstemmelse mellem reglerne i Ny bek. og IAS/IFRS.

Indre værdis metode

Det første forhold vedrører tilvalg af indre værdis metode. Som beskrevet i kapitel 4.2.2.1 under noterede aktier, så videreføres de hidtidige bestemmelser om, at måling af kapitalandele i dattervirksomheder og associerede virksomheder skal ske til indre værdi. Denne metode blev imidlertid fjernet som målegrundlag for kapitalandele i forbindelse med ajourføring af IAS 27 i 2003, således at pengeinstitutter der aflægger regnskab efter IAS/IFRS kun kan måle kapitalandele til kostpris eller dagsværdi.¹⁵² Det betyder, at de nye regler i Ny bek. på dette punkt er anderledes end reglerne i IAS/IFRS.

Valget af indre værdi som obligatorisk målegrundlag for kapitalandele er imidlertid et bevidst valg fra Finanstilsynet, selvom det er en klar fravigelse af intentionen om, at reglerne i Ny bek. skal være forenelige med IAS/IFRS. Det fremgår af bemærkningerne til Ny bek., hvor det positivt fremhæves, at de nye regler for måling af kapitalandele ikke er forenelige med IAS/IFRS.¹⁵³

Beslutningen om at fravige de internationale regler og i stedet vælge indre værdis metode er først truffet i slutningen af lovgivningsprocessen. I første udgave af Ny bek., der blev sendt til høring den 09.07.2004, indeholdt regelsættet nemlig forslag om, at kapitalandele i dattervirksomheder og associerede virksomheder skulle måles til dagsværdi med værdiregulering over resultatopgørelsen. Af bemærkninger til dette forslag fremgik det, at der har været intense drøftelser i Finanstilsynets regnskabsudvalg om, hvilket målegrundlag der skal anvendes for kapitalandele i dattervirksomheder og associerede virksomheder - kostpris

¹⁵² PWC Regnskabshåndbogen 2005, side 110

¹⁵³ Bemærkninger til Ny bek., side 23.

eller dagsværdi. I processen mod den endelige regnskabsbekendtgørelse har Finanstilsynet ændret holdning til spørgsmålet, så målegrundlaget i den endelige udgave af Ny bek. hverken blev kostpris eller dagsværdi men indre værdis metode.

Forklaringen på dette skifte fremgår ikke af bemærkningerne til Ny bek., men Finanstilsynet er formentlig blevet påvirket af forskellige interesseorganisationer, der har ønsket fortsat at kunne måle kapitalandele til indre værdi. Dette ønske hænger sammen med, at vi i Danmark har haft en lang tradition for anvendelse af indre værdis metode, hvorfor det er en anerkendt værdiansættelsesmetode for kapitalandele, som af mange anses for at give et retvisende billede af investeringen. For de mange små og mellemstore pengeinstitutter, der i fremtiden skal aflægge regnskaber efter Ny bek., er det efter min mening hensigtsmæssigt, at indre værdis metode fortsat er en mulig metode til måling af kapitalandele. Det er nemlig en metode, der er forholdsvis nem at anvende, samtidig er den ikke så omkostningskrævende som dagsværdi, der var obligatorisk i første udgave af Ny bek.

Jeg kan dog ikke helt forstå, hvorfor Finanstilsynet helt har ændret kurs og gjort indre værdis metode til et obligatorisk målegrundlag og samtidig fjernet både dagsværdi og kostpris som målemetode. Det vil efter min mening give et bedre regelsæt, hvis Finanstilsynet havde valgt at tillade alle tre metoder for måling af kapitalandele. Så ville det være op til det enkelte pengeinstitut selv at vælge det målegrundlag, der giver et retvisende billede af kapitalandelene. Det ville samtidig have gjort reglerne i Ny bek. mere forenelige med reglerne i IAS/IFRS. Som reglerne i Ny bek. er udformet vil pengeinstitutter, der aflægger regnskab efter Ny bek. som udgangspunkt ikke kunne anvende samme målegrundlag på kapitalandele, som der anvendes i IAS/IFRS. Det vil i nogle situationer betyde, at det blive svært at sammenligne værdien af kapitalandelene i regnskaber aflagt efter henholdsvis Ny bek. og IAS/IFRS, da værdireguleringen vil ske forskelligt.

Dagsværdioption

Et andet forhold, der er relevant at trække frem ved sammenligning af Ny bek. med IAS/IFRS, er dagsværdioptionen i IAS 39, der har været genstand for intense drøftelser mellem Den Europæiske Centralbank, Basel-komiteen¹⁵⁴ og EU-kommissionen.

¹⁵⁴ Basel-komiteen blev oprettet i 1975 og har til formål at sikre stabilitet i det internationale finansielle system. Komiteen består af repræsentanter fra tilsynsmyndighederne for banksektoren i Belgien, Canada, Frankrig, Holland, Italien, Japan, Luxembourg, Schweiz, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tyskland og USA.

Den reviderede udgave af IAS 39 som IASB offentliggjorde i december 2003 indeholder mulighed for at klassificere alle finansielle aktiver og forpligtelser i kategorien "Finansielle instrumenter til dagsværdi". Det betyder, at det er muligt at måle ethvert finansielt instrument til dagsværdi med indregning af værdireguleringerne direkte i resultatopgørelsen. Betingelserne for at benytte dagsværdioptionen er, at den skal anvendes allerede fra erhvervelsen af det finansielle instrument. Samtidig er det ikke muligt efterfølgende at ændre klassifikationen og derved overgå til måling af det pågældende instrument til amortiseret kostpris.

Dagsværdioptionen er fra IASB's side tænkt som en praktisk regel, der skal gøre det lettere at formindske volatiliteten i regnskaberne uden at være underlagt de restriktive effektivitets- og dokumentationskrav, der findes for at anvende reglerne om regnskabsmæssig sikring. I situationer hvor pengeinstitutter har aktiver og passiver, der udgør et naturligt sikringsforhold uden at opfylde effektivitetskravet, gør dagsværdioptionen det muligt at måle begge elementer til dagsværdi med værdiregulering over resultatopgørelsen. Herved kommer regnskabet til at give et retvisende billede af sikringsforholdet, selvom det ikke er muligt at anvende reglerne for regnskabsmæssig sikring.

Den Europæiske Centralbank og Basel-komiteen har imidlertid udtrykt bekymring for, at dagsværdioptionen i IAS 39 vil kunne give et forkert billede af virksomhedens finansielle stilling. Det drejer sig især om muligheden for at anvende dagsværdioptionen på egne finansielle forpligtelser, da det betyder værdiansættelse af egen kreditrisiko. I disse situationer vil et fald i den finansielle virksomheds kreditværdighed betyde en gunstig regnskabsmæssig udvikling, da værdiregulering af egne finansielle forpligtelser skal indtægtsføres i resultatopgørelsen. Konsekvensen af den faldende kreditværdighed bliver således en øget indtjening, hvilket må anses for meget problematisk.¹⁵⁵

For at løse disse problemer har IASB i april 2004 udsendt forslag til ændring af IAS 39, der begrænser mængden af finansielle forpligtelser, hvor dagsværdioptionen kan anvendes. Forslaget indebærer, at det i fremtiden kun skal være muligt at anvende dagsværdioptionen for finansielle forpligtelser, der indeholder et optionselement eller forpligtelser, hvor der er matchende positioner. Desuden indeholder ændringsforlaget krav om, at dagsværdien skal være verificerbar, sådan at uafhængige parter vil komme til samme markedsværdi.¹⁵⁶ De foreslåede ændringer har givet anledning til mange kommentarer og praktiske

¹⁵⁵ Høringssvar fra Finansrådet, side 6

problemstillinger, der skal undersøges grundigt, inden ændringerne kan vedtages. Det har derfor ikke været muligt for IASB at blive færdig med ændringerne til IAS 39 inden ikrafttrædelsestidspunktet den 01.01.05.

På baggrund heraf har EU-kommissionen den 19. november 2004 været nødsaget til at godkende en særlig europæisk variant af IAS 39, hvor to forhold er skåret ud i forhold til den regnskabsstandard, der er offentliggjort af IASB. Det drejer sig om muligheden for at bruge dagsværdioptionen for forpligtelser samt lempelse af nogle af kravene i forbindelse med porteføljesikring. Det fremgår af en udtalelse fra EU-kommissionen, at vedtagelsen af den beskårede udgave af IAS 39, kun skal anses som midlertidig løsning, idet EU-kommissionen forventer at IASB i løbet af 2005 udarbejder de nødvendige ændringer, der kan afhjælpe problemerne i relation til de to forhold.¹⁵⁷

Fjernelse af den fulde dagsværdioption fra IAS 39 skyldes som nævnt, at det kan medføre en uheldig regnskabsmæssig effekt, såfremt dagsværdioptionen anvendes for egne finansielle forpligtelser. Samtidig vil værdiansættelse af egne forpligtelser til dagsværdi være i strid med artikel 42a i 4. selskabsdirektiv. Dagsværdioptionen findes dog stadig i den godkendte IAS 39, men den giver udelukkende mulighed for at måle finansielle aktiver til dagsværdi.¹⁵⁸

I modsætning til IAS 39 så findes der ikke en dagsværdioption i Ny bek, hvorfor der ikke er den samme valgfrihed for måling af finansielle aktiver. Som illustreret i bilag 3 er det f.eks. ikke muligt at måle udlån og tilgodehavender til dagsværdi, medmindre de indgår i en handelsbeholdning. Konsekvenserne heraf er, at der vil blive forskel på målegrundlaget for disse finansielle aktiver, såfremt pengeinstitutter, der aflægger årsrapport efter IAS/IFRS, anvender dagsværdioptionen i IAS 39. Det vil dog efter min mening ikke få ret stor betydning, at de danske regler har undladt at medtage dagsværdioptionen for finansielle aktiver. Det skyldes, at mange af de finansielle aktiver i forvejen skal måles til dagsværdi samt at Ny bek. indeholder mulighed for, at udlån og tilgodehavender kan måles til dagsværdi, når de besiddes med handel for øje. Det bliver således forholdsvis få finansielle aktiver, der ikke kan måles til dagsværdi, samtidig er der tale om finansielle aktiver, hvor det sjældent er relevant at anvende dagsværdioptionen.

¹⁵⁶ Høringssvar fra Finansrådet, side 6

¹⁵⁷ Eu- pressemeddelelse IP/04/1385 af 19.november 2004

¹⁵⁸ IAS 39 afsnit 9

Omvendt kan jeg ikke se nogen god begrundelse for, at dagsværdioptionen ikke er medtaget i Ny bek. For det første findes muligheden i IAS 39, hvorfor medtagelse af dagsværdioptionen i Ny bek. vil give et mere IAS/IFRS foreneligt regelsæt. Samtidig er det en bestemmelse der harmonere fint med det overordnede målegrundlag i FiL § 189, der som nævnt ovenfor i kapital 3.3.4 er dagsværdi. Den vil selvfølgelig give pengeinstitutterne en større valgfrihed, eftersom det fastsatte regelsæt for måling af finansielle aktiver vil blive overstyret af en dagsværdioption. Det er dog efter min mening ikke tilstrækkelig grundlag for at fjerne dagsværdioptionen fra Ny bek.

EU-kommissionens vedtagelse af den beskårede udgave af IAS 39 rejser spørgsmålet, hvorvidt reglerne i Ny bek. skal være forenelige med den oprindelige IAS 39 eller den beskårede udgave af IAS 39, for at de kan anses for at være forenelige med IAS/IFRS. Dette spørgsmål får især betydning i relation til dagsværdioptionen for finansielle forpligtelser, eftersom denne mulighed indgår i den oprindelige IAS 39 men er fjernet fra den beskårede udgave. Finanstilsynets direktør Henrik Bjerre-Nielsen har i en tale ved Finansrådets direktørkonference givet udtryk for, at foreneligheden med IAS/IFRS er ensbetydende med, at de danske regler skal være forenelige med de IAS/IFRS standarder, der er godkendt af EU.¹⁵⁹ I overensstemmelse med denne udtalelse indeholder Ny bek. ingen generel dagsværdioption for de finansielle forpligtelser, hvorfor de danske regler på dette område er lig med den beskårede udgave af IAS 39.

Som beskrevet i kapitel 4.2.2.4 indeholder Ny bek. imidlertid bestemmelser om, at forpligtelser i henhold til børsnoterede obligationer udstedt i medfør af lov om realkreditlån og realkreditobligationer skal måles til dagsværdi.¹⁶⁰ Denne regnskabsmæssige behandling af udstedte realkreditobligationer i Ny bek. har Finanstilsynet valgt at fastholde, selvom bestemmelserne er i strid med den beskårede udgave af IAS 39 samt artikel 42a i 4. direktiv, der ikke tillader at egne forpligtelser værdiansættes til dagsværdi. Begrundelsen for at fastholde dagsværdimålingen for udstedte realkreditobligationer er, at det sikrer et retvisende billede af realkreditinstitutternes årsrapporter, da det bliver muligt at måle såvel realkreditlån som de tilhørende obligationsforpligtelser til dagsværdi. Samtidig er det Finanstilsynets opfattelse, at der kun er tale om en midlertidig uoverensstemmelse med IAS/IFRS, da godkendelse af den beskårede udgave af IAS 39 uden dagsværdioptionen for finansielle forpligtelser, ikke skete som følge af modvilje mod dagsværdioptionen, men fordi de foreslåede ændringer til IAS 39 endnu ikke var færdigbearbejdet af IASB.

¹⁵⁹ Pengeinstitutternes vilkår – nye regler for regnskaber solvens m.v. afsnit 3.

Det er efter min mening uhensigtsmæssigt, at Ny bek. indeholder regler, der er i strid med både de godkendte IAS/IFRS standarder og EU-direktiverne. Det kan være med til at skabe en usikkerhed omkring Ny bek., da anvendelse af bestemmelsen i Ny bek. § 46 stk. 2 nr. 2 kræver oplysninger i noterne om at målegrundlaget udgør en fravigelse af reglerne i 4. selskabsdirektiv.¹⁶¹ Jeg er dog enig med Finanstilsynet i, at måling af børsnoterede obligationer udstedt i medfør af lov om realkreditlån og realkreditobligationer skal ske til dagsværdi, for at årsrapporten giver et retvisende billede. Jeg foretrækker imidlertid at det danske regelsæt er lig reglerne i IAS/IFRS, hvorefter realkreditinstitutterne kan anvende generalklausulens bestemmelser, jf. kapitel 3.2 til at fravige reglerne. Det giver også den fordel, at der er knyttet oplysningskrav til fravigelsen, hvorved regnskabsbrugerne får mulighed for at forholde sig til den beløbsmæssige effekt. Da Finanstilsynet imidlertid har valgt at fastholde bestemmelsen om at måle børsnotede obligationer udstedt i medfør af lov om realkreditlån og realkreditobligationer til dagsværdi, er det vigtigt for de danske reglers forenelighed med IAS/IFRS, at behandlingen af ændringerne til IAS 39 bliver færdiggjort og vedtaget af EU-kommissionen hurtigst muligt.

Arbejdet med at revidere reglerne i IAS 39 foretages af IASB i tæt samarbejde med Den Europæiske Centralbank og Basel-komiteen m.fl. Den 16. juni 2005 har IASB offentliggjort en revideret udgave af IAS 39 omfattende en dagsværdioption, der indeholder nedenstående specifikke betingelser, der skal være opfyldt for at kunne benytte dagsværdioptionen:¹⁶²

1. Dagsværdioptionen eliminerer eller væsentlig reducerer en regnskabsmæssig skævhed.
2. Der eksisterer et sikringsforhold mellem en gruppe af finansielle aktiver, finansielle forpligtelser eller begge samt at sikringsforholdet er etableret som et led i en dokumenteret strategi for risikostyring eller investeringsstrategi.
3. Det finansielle instrument indeholder et indbygget afledt finansielt instrument.

Den efterfølgende godkendelsesprocedure i EU er herefter iværksat. På et møde den 8. juli 2005 i Accounting Regulatory Committee, der rådgiver EU-kommissionen omkring vedtagelse af internationale regnskabsstandarder, blev det enstemmigt vedtaget at anbefale EU-kommissionen at godkende den reviderede udgave af IAS 39. Det fremgår endvidere af en EU pressemeddelelse fra samme dag, at medmindre EU Parlamentet har indvendinger, så har EU-kommissionen planer om at godkende den reviderede standard i løbet af september 2005 med

¹⁶⁰ Ny bek. § 46 stk. 2

¹⁶¹ Ny bek. § 85 stk. 8

tilbagevirkende kraft pr. 1. januar 2005.¹⁶³ Ved redaktionens afslutning er den reviderede udgave af IAS 39 dog endnu ikke godkendt af EU.

I forlængelse af de foreslåede ændringer til IAS 39, har Finanstilsynet den 2. august 2005 udsendt høringsudkast til ændringer til Ny bek., der bl.a. har til formål at implementere den ændrede dagsværdioption i Ny bek.¹⁶⁴ Behandlingen af ændringerne til de to regelsæt forventes at blive afsluttet inden udgangen af 2005. Såfremt både den reviderede udgave af IAS 39 og ændringerne til Ny bek. bliver godkendt som de foreligger, vil det betyde, at der bliver overensstemmelse mellem dagsværdioptionen i de to regelsæt.

Regnskabsmæssig sikring

Et tredje område der er relevant at trække frem ved sammenligning af reglerne i Ny bek. med reglerne i IAS/IFRS er regnskabsmæssig sikring. Som beskrevet i kapitel 4.2.2.1 under afledte finansielle instrumenter er reglerne opdelt i tre forskellige typer af sikring, sikring af dagsværdi, sikring af betalingsstrømme og sikring af nettoinvestering i en udenlandsk enhed. Denne opbygning og indholdet af reglerne svarer til de muligheder for regnskabsmæssig sikring der findes i IAS 39. Det er i den forbindelse væsentlig at fremhæve, at mulighederne for porteføljesikring af renterisici, der blev tilføjet til IAS 39 ved den seneste revision af reglerne i marts 2004, er indarbejdet i Ny bek.¹⁶⁵

Som nævnt ovenfor har EU-kommissionen den 19. november 2004 godkendt en særlig europæisk variant af IAS 39, hvor af nogle af kravene i forbindelse med porteføljesikring er skåret ud i forhold til den standard, der er offentliggjort af IASB. Godkendelsen af den beskårede udgave af IAS 39 skyldes især kritik fra mange europæiske pengeinstitutter, der arbejder i en kontekst med faste renter. Efter deres mening tager IAS 39 ikke i tilstrækkelig høj grad hensyn til den måde de foretager balance- og risikostyring. De restriktive krav til regnskabsmæssig sikring i IAS 39 betyder, at de ikke kan anvende regnskabsmæssig sikring på deres porteføljer af anfordringsindskud, hvilket vil tvinge dem til at foretage store og omkostningskrævende ændringer af deres balancestyling og regnskabssystemer.¹⁶⁶

¹⁶² History of IAS39, Deloitte

¹⁶³ EU pressemeddelelser IP/05/884 af 8. juli 2005

¹⁶⁴ Høringsudkast til ændringer til Ny bek. af 02.08.05

¹⁶⁵ Ny bek. § 72

¹⁶⁶ IAS 39 Financial Instruments – FAQ, Memo/04/265, side 3

IASB har anerkendt denne kritik og vil se på, om det er muligt at udforme reglerne for porteføljesikring, så de i højere grad afspejler de vilkår, der gælder for pengeinstitutter, der opererer i en kontekst med fast rente. Der er i den forbindelse nedsat en arbejdsgruppe der skal arbejde med et forslag om en ny type regnskabsmæssig sikring, sikring af rentemarginal, der skal sikre at pengeinstitutterne ikke behøver at ændre deres balancestyling og udskifte regnskabssystemerne.¹⁶⁷

I forlængelse af den igangværende revision af reglerne for sikring porteføljerisiko har EU-kommissionen valgt, at de ikke vil indføre tvungen anvendelse af de bestemmelser i IAS 39, der vedrører den regnskabsmæssige behandling af porteføljesikring, da de ikke kan betragtes som endelige. Da reglerne imidlertid ikke er fjernet men blot gjort valgfrie står det pengeinstitutterne frit for, om de vælger at følge reglerne alligevel. Finanstilsynet har valgt at følge samme fremgangsmåde ved udarbejdelse af Ny bek., idet reglerne om porteføljesikring i Ny bek. § 72 er udformet som en mulighed, der kan anvendes. Bestemmelserne i Ny bek. er således i overensstemmelse med den godkendte udgave af IAS 39.

¹⁶⁷ EU forordning 2084/2004, L363/2

4.3 Garantier

4.3.1 Definition og klassifikation

Et væsentligt forretningsområde i pengeinstitutter består i at stille garantier for kunder overfor 3. mand ofte i forbindelse med låntagning eller kreditgivning. Herved påtager pengeinstituttet sig en risiko, der honoreres i form af betaling af en garantiprovision. Udfaldet af en garantistillelse er afhængig af, om den kunde, der er stillet sikkerhed for, overholder de indgåede aftaler med 3. mand, som garantien er stillet overfor. Er det tilfældet, vil garantien ikke blive til en forpligtelse for pengeinstituttet. Omvendt vil kontraktbrud som f.eks. manglende betalinger fra kunden medføre, at garantien bliver til en reel forpligtelse for pengeinstituttet til betaling overfor 3. mand.

Det der således kendetegner garantier er, at de er uvisse med hensyn til størrelse og/eller tidspunktet for betaling. Det betyder, at de som udgangspunkt ikke kan indregnes som en forpligtelse i årsrapporten, da de ikke opfylder den generelle definition på en forpligtelse jf. kapitel 3.3.3. Derimod opfylder garantierne definitionen på hensatte forpligtelser, der i bilag 1 til Ny bek. er defineret som en forpligtelse, hvor indfrielsestidspunktet og/eller forpligtelsens størrelse er usikker. Udover garantier så omfatter de hensatte forpligtelser også typisk øvrige forpligtelser som udskudt skat, pensionsforpligtelser, omstrukturingshensættelser m.v.

Klassifikation af garantier som en hensat forpligtelse er en nyhed i forhold til de hidtidige regler. Det betyder, at fremtidige hensættelser til tab på garantier skal indgå i årsrapporten som en særskilt post der betegnes "Hensættelser til tab på garantier" (Passivpost nr. 9) under hensatte forpligtelser. I forhold til de hidtidige regler bliver hensættelser til tab på garantier mere synlige, idet de hidtil har været indregnet i passivposten "Andre passiver" sammen med mange øvrige forpligtelser.¹⁶⁸

4.3.2 Indregning og måling

I modsætning til de hidtidige regler, så indeholder Ny bek. i § 66 – 68 specifikke regler for indregning og måling af hensatte forpligtelser, herunder garantier. Det fremgår af § 66 stk. 1, at garantier først kan indregnes som en hensat forpligtelse, når det er sandsynligt, at garantien vil medføre et træk på pengeinstituttets økonomiske ressourcer, og forpligtelsen kan måles pålideligt.

¹⁶⁸ Gl. bek. § 30 stk. 1

Når pengeinstituttet skal vurdere sandsynligheden for, at en garanti vil medføre træk på de ressourcer, skal vurderingen baseres på alle de oplysninger, som pengeinstituttet har til rådighed i relation til den pågældende garanti. Er det på baggrund af disse oplysninger mere sandsynligt end ikke, at en garanti vil medføre et træk på de økonomiske ressourcer, skal forpligtelsen indregnes i årsrapporten som en hensat forpligtelse. Vurderes sandsynligheden at være under 50% må garantien ikke indregnes som en hensat forpligtelse, men skal oplyses som en eventualforpligtelse i årsrapporten.¹⁶⁹

Ved indregning af garantien i årsrapporten skal den måles til det bedste skøn over de omkostninger, der på balancedagen anses nødvendige for at indfri den aktuelle garanti.¹⁷⁰ Såfremt afvikling af garantiforpligtelsen forventes at ske over en længere periode, skal forpligtelsen opgøres som nutidsværdien af de forventede fremtidige træk på de økonomiske ressourcer. I situationer hvor det er relevant at tilbagediskontere de forventede fremtidige omkostninger for at opgøre nutidsværdien af forpligtelsen, skal der som diskonteringssats anvendes en rente, der svarer til den aktuelle risikofrie markedsrente plus et risikotillæg, der afspejler de risici, der specifikt er forbundet med den konkrete garanti.¹⁷¹

Vurdering af garantiforpligtelser skal minimum foretages hver balancedag, således at de indregnede forpligtelser altid afspejler det bedste aktuelle skøn over de omkostninger, der er nødvendige for at indfri garantierne. Anses det ikke længere sandsynligt, at indfrielse af en garanti vil medføre træk på de økonomiske ressourcer, skal den indregnede forpligtelse tilbageføres. Samtidig er det et nyt krav i Ny bek., at hensatte forpligtelser kun kan anvendes til dækning af de omkostninger, som begrundede hensættelsen ved første indregning. Pengeinstituttet må således ikke indregne en generel forpligtelse, der ikke kan henføres direkte til konkrete garantier.

Den største nyskabelse vedrørende den regnskabsmæssige behandling af garantier er den tidsmæssige behandling af garantiprovisioner, som pengeinstituttet modtager for at påtage sig en garantiforpligtelse. Hidtil har pengeinstitutter indregnet denne provision som en indtægt på betalingstidspunktet, der typisk er tidspunktet for oprettelse af garantien. Efter de nye regler skal garantier som minimum indregnes til en værdi, der svarer til den præmie eller provision, som pengeinstituttet har modtaget for at påtage sig garantien.¹⁷² Det betyder at

¹⁶⁹ Ny bek. § 106 stk. 2

¹⁷⁰ Ny bek. § 66 stk. 3

¹⁷¹ Ny bek. § 66 stk. 5

¹⁷² Ny bek. § 66 stk. 6

pengeinstituttet ikke straks kan indtægtsføre præmier eller provisioner, men de skal indregnes i balancen som en hensat forpligtelse og efterfølgende indtægtsføres systematisk over garantiperioden. I situationer hvor det forventes at garantiforpligtelsen bliver aktuel, skal provisionen dog ikke fordeles systematisk over garantiperioden men derimod indgå i opgørelsen af den hensatte forpligtelse, der skal indregnes i balancen.

Ved overgangen til de nye regler fra 01.01.05 skal pengeinstitutterne tilbageføre de hidtidige hensættelser til tab på garantier direkte på egenkapitalen og erstatte disse med hensatte forpligtelser opgjort i overensstemmelse med de nye regler. Det vil efter min vurdering medføre en reduktion af de indregnede forpligtelser, da en del af de hidtidige hensættelser til tab på garantier, formentlig ikke kan opfylde det nye krav om at forpligtelserne skal være sandsynlige og kunne opgøres pålideligt. Hvor store ændringer der bliver tale om, afhænger af, hvor forsigtige pengeinstitutterne hidtil har været i deres vurderinger af hensættelserne og hvorvidt de har indregnet en form for generel hensættelse til tab på garantier.

Denne udvikling modsvarer imidlertid af de nye krav om periodisering af garantiprovisioner, der betyder, at alle garantier i fremtiden skal indregnes som en hensat forpligtelse i årsrapporten, med et beløb der minimum svarer til den modtagne provision. Ved opgørelse af åbningsbalancen pr. 01.01.05 skal modtagne provisioner på allerede indgåede garantier identificeres, og den del der kan henføres til perioden efter 01.01.05 skal indregnes som en forpligtelse i åbningsbalancen, hvilket kan illustreres således:

	Nye regler 01.01.05	Gamle regler 31.12.04
Samlede garantistillelser	200.000.000	200.000.000
Heraf garantier uden sandsynlighed for tab	-192.000.000	-180.000.000
I alt	8.000.000	20.000.000
Værdi af modtagne garantiprovisioner	5.000.000	0
Hensættelser til tab på garantier	13.000.000	20.000.000
Egenkapital 31.12.04		78.000.000
Tilbageførsel af tidligere hensættelser		20.000.000
Nye hensættelser til tab på garantier		-8.000.000
Modtagne garantiprovisioner		-5.000.000
Egenkapital 01.01.05		85.000.000

Tabel 13: Konsekvenser ved måling af garantier

Overgangen til de nye regler betyder også, at der stilles øgede krav til pengeinstituttets registreringssystemer, idet der løbende skal ske periodisering af alle garantiprovisioner. Samtidig har Finanstilsynet i et brev til pengeinstitutterne konkretiseret yderlige forhold, der som minimum skal dokumenteres af pengeinstituttet. Den løbende dokumentation der kræves i relation garantier omfatter bl.a. en oversigt over alle garantier, med angivelse af hvilke garantier der er indregnet som en forpligtelse, og hvilke der ikke er. Samtidig skal der foreligge dokumentation for at alle indregnede garantier er sandsynlige samt at tilbageførte garantier ikke længere er sandsynlige. For garantier der alene indregnes til den periodiserede andel af garantiprovisionen, skal der foreligge beregninger, der dokumentere de talmæssige sammenhænge mellem modtagne provisioner og indregnede forpligtelser.¹⁷³

4.3.3 Sammenligning med IAS/IFRS

De nye regler for indregning og måling af garantier er i høj grad forenelige med de internationale regler i IAS 37 "Hensatte forpligtelser, eventualforpligtelser og eventualaktiver", der gælder for pengeinstitutter der aflægger årsrapport efter IAS/IFRS. Mange af bestemmelserne er hentet direkte fra IAS 37, således er både definitionen på hensatte forpligtelser samt kriterierne for indregning og måling af hensatte forpligtelser, herunder garantier ens i de to regelsæt. Den nye praksis omkring periodisering af garantiprovisionen fremgår dog ikke af IAS 37, men er hentet fra IAS 39, der ligeledes foreskriver, at den efterfølgende måling af garantier som minimum skal ske til den modtagne garantiprovision, der skal afskrives over garantiperioden.¹⁷⁴ Der bliver således ikke forskel på den regnskabsmæssige behandling af garantier, uanset om pengeinstituttet aflægger årsrapport efter Ny bek. eller IAS/IFRS.

¹⁷³ Brev fra Finanstilsynet af 20-12-2004, side 4.11

¹⁷⁴ IAS 39 afsnit 2 f

4.4 Delkonklusion

De nye regnskabsregler i Ny bek., der træder i kraft 1. januar 2005, er et nyt fælles regelsæt, der i fremtiden skal gælde for pengeinstitutter samt øvrige finansielle virksomheder. De nye regler indeholder mange ændringer i forhold til de hidtidige regnskabsregler, der vil få stor indflydelse på indregning og måling af regnskabsposterne grunde og bygninger, finansielle instrumenter samt garantier. De mange ændringer er en konsekvens af, at der er indført nye generelle regnskabsregler i FiL.

Grunde og bygninger bliver som noget nyt en selvstændig regnskabspost under anlægsaktiver, der skal opdeles i underkategorierne investeringsejendomme og domicilejendomme. Samtidig bliver målegrundlaget for grunde og bygninger ændret væsentligt, så det ikke længere er muligt at måle ejendomme til kostpris med fradrag af efterfølgende af- og nedskrivninger.

Investeringsejendomme, der er erhvervet med henblik på at opnå afkast af den investerede kapital, skal efter første indregning til kostpris løbende reguleres til dagsværdi, der fastsættes ud fra handelsværdier på et velfungerende marked eller på baggrund af beregninger opgjort efter afkastmetoden eller DCF-metoden. Ved overgangen til de nye regler skal de hidtidige afskrivninger på investeringsejendomme tilbageføres over egenkapitalen, ligesom værdiregulering fra kostpris til dagsværdi pr. 01.01.05 skal reguleres over egenkapitalen. Efterfølgende værdireguleringer af investeringsejendomme til dagsværdi skal indregnes direkte i resultatopgørelsen, så alle udsving får effekt på både resultat og egenkapital.

Domicilejendomme, der anvendes i pengeinstituttets egen drift, skal efter første indregning til kostpris løbende reguleres til omvurderet værdi, der svarer til dagsværdien på omvurderingstidspunktet med fradrag af efterfølgende af- og nedskrivninger. Omvurderingen skal foretages med så hyppige intervaller, at den omvurderede værdi ikke bliver væsentlig forskellig fra dagsværdien. Ved overgangen til de nye regler skal forskellen mellem den regnskabsmæssige værdi og den omvurderede værdi reguleres over egenkapitalen, og den værdiregulering, der overstiger kostprisen, skal bindes på reserve for opskrivninger.

Selvom de nye regler for måling af grunde og bygninger er inspireret af reglerne i IAS/IFRS, så indeholder Ny bek. ikke samme valgfrihed. For investeringsejendomme giver IAS/IFRS mulighed for at vælge mellem dagsværdimodellen og kostprismodellen, medens de danske regler kun giver mulighed for at benytte dagsværdimodellen. Denne forskel betyder, at de danske regler bliver mere ressourcekrævende især for mindre pengeinstitutter. For

domicilejendomme har IAS/IFRS ligeledes to målegrundlag, hvor kostpris er hovedreglen og omvurderet værdi er et tilladt alternativ, hvorimod Ny bek. kun giver mulighed for at anvende omvurderet værdi. Udover den manglende valgfrihed består forskellen mellem de to regelsæt i, at den regnskabsmæssige behandling i Ny bek. ændres fra hovedreglen i IAS/IFRS (kostpris) til det tilladte alternativ (omvurderet værdi). Konsekvenserne bliver, at den fremtidige måling af domicilejendomme vil tage udgangspunkt i to forskellige værdier afhængig af, om regnskabet aflægges efter Ny bek. eller IAS/IFRS.

Opbygningen af det nye regelsæt for finansielle instrumenter er hentet fra IAS 39 og tager som noget nyt udgangspunkt i en overordnet definition af finansielle instrumenter, der omfatter både finansielle aktiver, finansielle forpligtelser og egenkapitalinstrumenter. På tidspunktet for første indregning skal finansielle instrumenter måles til dagsværdi, der som udgangspunkt svarer til kostprisen på erhvervelsestidspunktet. Ved den efterfølgende måling skal der som noget nyt ske opdeling af de finansielle instrumenter i fire kategorier, der afspejler hensigten med det finansielle instrument. Det bliver således ikke længere instrumenternes art men intentionen, der bliver afgørende for den efterfølgende måling.

Aktier, finansielle instrumenter i handelsbeholdninger samt afledte finansielle instrumenter, skal kategoriseres som finansielle instrumenter til dagsværdi, der løbende skal måles til dagsværdi over resultatopgørelsen. I forhold til de hidtidige regler kan indregningstidspunktet for finansielle aktiver i fremtiden fastsættes til enten handelsdatoen eller afregningsdatoen, såfremt aktiverne handles på sædvanlige markedsvilkår. Ligeledes ændres bestemmelserne om måling af børsnotede finansielle instrumenter, så den efterfølgende måling i fremtiden skal ske til lukkekurs på statusdagen i stedet for gennemsnitskursen på statusdagen. De nye regler får også betydning for unoterede aktier og anparter, hvor ejerandelene ikke overstiger 20%, idet målegrundlaget for disse værdipapirer ændres fra kostpris til dagsværdi, hvilket vil medføre en opskrivning af unoterede aktier og anparter. Endvidere er der fastsat nye regler for beholdninger af egne aktier, så de ikke som hidtil skal indregnes som et aktiv men modregnes direkte på egenkapitalen under frie reserver. Det vil betyde en væsentlig reduktion af egenkapitalen for pengeinstitutter med store beholdninger af egne aktier.

En anden ændring består i, at bestemmelserne om regnskabsmæssig sikring udvides fra en til tre typer, sikring af dagsværdi, sikring af betalingsstrømme og sikring af nettoinvestering i udenlandske enheder, der skal gøre det muligt i større omfang at opnå symmetriske værdireguleringer af sikrede poster og de tilhørende sikringsinstrumenter. Denne udvidelse af anvendelsesområdet betyder, at regnskabsmæssig sikring fremover også kan anvendes

vedrørende variabelt forrentede aktiver og forpligtelser samt fremtidige betalingsstrømme. Samtidig forøges dokumentationskravet, så regnskabsmæssig sikring kun kan anvendes i situationer, hvor sikringen anses for effektiv og dokumenteret. I modsætning til den hidtidige praksis, skal værdireguleringen af både den sikrede post og sikringsinstrumentet indregnes i årsrapporten, hvilket vil betyde indregning af flere afledte finansielle instrumenter.

Klassifikation af finansielle aktiver som hold-til-udløb er en ny mulighed, der gør det muligt at måle langsigtede investeringer til amortiseret kostpris, hvorved investeringen vil få en stabil resultatpåvirkning, der afspejler den effektive rente. Bestemmelserne gør det muligt at indregne beholdninger af obligationer til enten dagsværdi eller amortiseret kostpris afhængig af intentionen med anskaffelsen. Samtidig er der indført hårde konsekvenser for at bryde hold-til-udløb klassificeringen, idet salg af hold-til-udløb aktiver medfører, at der skal ske omvurdering af alle hold-til-udløb aktiver til dagsværdi.

For udlån og tilgodehavender ændres målingen ved første indregning fra pålydende værdi til dagsværdi med tillæg af transaktionsomkostninger og med fradrag af modtagne gebyrer og provisioner. Konsekvensen bliver at indtægter og omkostninger, der kan henføres til det enkelte udlån, skal periodiseres og indregnes som en del af udlånets effektive rente over udlånets løbetid. Samtidig indføres der nye krav i relation til nedskrivning af udlån og tilgodehavender, så udlån først kan nedskrives, når der er indtruffet en objektiv indikation for værdiforringelse. Denne vurdering skal foretages såvel individuel som for grupper af udlån, der har samme karakteristisk med hensyn til kreditrisiko. Beløbsmæssigt skal udlån nedskrives til nutidsværdien af de forventede fremtidige betalinger på udlånet, der skal dokumenteres ved beregninger. Konsekvenserne af de nye objektive regler for nedskrivninger bliver, at en del af de hidtidige hensættelser til tab på udlån og tilgodehavender skal tilbageføres, da de ikke kan opfylde de objektive indikationer for værdiforringelse.

En af forskellene i forhold til IAS/IFRS består i, at Finanstilsynet har valgt at videreføre indre værdis metode som målegrundlag for kapitalandele i dattervirksomheder og associerede virksomheder, selvom dette målegrundlag er afskaffet i IAS/IFRS til fordel for dagsværdi eller kostpris. Det betyder, at det bliver svært at sammenligne værdien af kapitalandele, da værdireguleringen vil ske forskelligt, afhængig af om årsrapporten aflægges efter Ny bek. eller IAS/IFRS.

En anden forskel mellem de to regelsæt består i, at Ny bek. til forskel fra IAS/IFRS ikke indeholder en dagsværdioption, der gør det muligt at måle finansielle aktiver til dagsværdi.

Derimod indeholder Ny bek. regler om, at forpligtelser i henhold til børsnoterede obligationer udstedt i medfør af lov om realkreditlån og realkreditobligationer skal måles til dagsværdi, selvom dette både er i strid med dagsværdioptionen i den beskårede udgave af IAS 39. Der er dog kun tale om midlertidige forskelle, da ændringerne til Ny bek., der er sendt i høring den 02.08.05, indeholder forslag om indførelse af en dagsværdioption, der er i overensstemmelse med dagsværdioptionen i den reviderede udgave af IAS39, der formentlig bliver godkendt af EU inden udgangen af 2005.

Garantier skal efter de nye regler indregnes som en særskilt post under hensatte forpligtelser, hvorved de bliver mere synlige, end de hidtil har været. Samtidig ændres målingen af garantier, så de som minimum skal indregnes til den præmie eller provision, som pengeinstituttet har modtaget for at påtage sig garantien. Konsekvenserne bliver, at garantiprovisioner ikke straks kan indregnes som en indtægt i resultatopgørelsen, men skal indregnes i balancen som en hensat forpligtelse, der skal indtægtsføres systematisk over garantiperioden.

5. KAPITALKRAV

5.1 Solvensprocent

Pengeinstitutter varetager en vigtig funktion i samfundet, der blandt andet består i at sikre effektive betalingsstrømme og kapitalformidling. Disse aktiviteter indebærer, at pengeinstitutter påtager sig en risiko, der er en integreret og kalkuleret del af pengeinstitutterns virksomhed. For at skabe tillid til den finansielle sektor og for at beskytte indskydere, kreditorer og samfundet mod tab er der fastsat kapitalkrav til pengeinstitutter. Kravene skal sikre, at pengeinstitutterne har en forsvarlig egenkapital, der skal fungere som stødpude mod fremtidige dårlige konjunkturer og store forretningsmæssige tab, der ikke kan dækkes via den løbende drift i pengeinstituttet.

De gældende regler for kapitalkrav til pengeinstitutter findes i § 124 stk. 1 i FiL, hvoraf det fremgår, at basiskapitalen i pengeinstitutter som minimum skal udgøre det største beløb af:

- 1) 8 pct. af de risikovægtede poster (solvenskravet) og
- 2) 5 mio. euro (minimumskapitalkravet)

I langt de fleste pengeinstitutter vil opgørelse af solvenskravet efter alternativ 1 overstige minimumskapitalkravet, hvorfor kapitalkravet til pengeinstitutter i praksis er lig solvenskravet. Opgørelse af pengeinstitutterns solvensprocent og udviklingen i dette nøgletal bliver således meget central i relation til overholdelse af kapitalkravet.

Solvensprocenten beregnes som pengeinstituttets ansvarlige kapital i forhold til de risikovægtede poster. Den ansvarlige kapital består af indbetalt aktie- eller garantikapital, overkurs, bundne og frie reserver samt supplerende kapital i form af ansvarlig lånekapital og opskrivningshenslæggelser. Der henvises til FiL § 124 – 139, hvor de specifikke regler for opgørelse af den ansvarlige kapital findes.

Den anden faktor, der indgår i beregningen af solvensprocenten, er værdien af pengeinstituttets risikovægtede poster. Ved risikovægtede poster forstås jf. FiL § 142 poster med kreditrisiko, aktierisiko, renterisiko, valutarisiko, råvarerisiko m.v. Finanstilsynet har fastsat de nærmere regler for opgørelse af de risikovægtede poster i bekendtgørelse om kapitaldækning.¹⁷⁵ Reglerne i bekendtgørelsen foreskriver, at der skal ske en vægtning af

¹⁷⁵ Bek. nr. 9712 af 22/12/2004 om kapitaldækning

pengeinstitutternes enkelte aktiver med en værdi, der udtrykker risikoen ved den konkrete post. Således skal f.eks. kassebeholdninger og tilgodehavender hos centralbanker vægtes med værdien 0,0 medens tilgodehavender med pant i industriejendomme, hvor sikkerheden ligger i intervallet over 90% af markedsværdien, skal vægtes med værdien 2,0.¹⁷⁶ Ligeledes vægtes alle øvrige poster i årsrapporten i overensstemmelse med bestemmelserne i bekendtgørelse om kapitaldækning. Med udgangspunkt i den samlede værdi af de risikovægtede poster kan pengeinstituttets solvensprocent herefter beregnes:

$$\text{Solvensprocent:} \quad \frac{\text{Ansvarlig kapital efter fradrag} \times 100}{\text{Vægtede poster i alt}}$$

Som det fremgår af statistikkerne i bilag 5, har danske pengeinstitutter generelt meget fine solvensprocenter, idet den gennemsnitlige solvensprocent for alle pengeinstitutter i 2004 var på 13,5%. Især de mindre pengeinstitutter i gruppe 3 og 4 har en høj gennemsnitlig solvensprocent, der ligger på henholdsvis 16,6% og 25,7%. Samtidig fremgår det af tabellen, at den gennemsnitlige solvensprocent i perioden fra 2000 – 2004 er steget fra 12,9% til 13,5%. Den positive udvikling skyldes især, at pengeinstitutterne i denne periode har haft stor fremgang i indtjeningen. For perioden 2003 til 2004 er den gennemsnitlige solvensprocent dog faldet fra 14,0% til 13,5%, hvilket især skyldes, at pengeinstitutterne i løbet af 2004 har udbetalt store beløb i udbytte til aktionærene.¹⁷⁷

Ovenstående gennemsnitstal dækker endvidere over en stor spredning på solvensprocenten i de enkelte pengeinstitutter. Som det fremgår af bilag 5 var der i 2004 to pengeinstitutter, der havde en solvensprocent på over 200 medens to andre pengeinstitutter ikke kunne opfylde lovens solvenskrav på 8,0 procent, idet de havde en solvensprocent på henholdsvis 7,4 og 2,2.

5.2 De nye regnskabsreglers indflydelse

De nye regnskabsregler i Ny bek. vil som beskrevet ovenfor i kapital 4 få stor betydning for den fremtidige regnskabsaflæggelse. Mange aktiver og forpligtelser skal indregnes og måles efter nye bestemmelser, der vil medføre store ændringer i værdien af de enkelte aktiver og forpligtelser i årsrapporten. Disse ændringer vil få direkte indflydelse på opgørelse af pengeinstitutternes solvensprocent, da de vil påvirke begge faktorer, der indgår i beregningen. Opgørelse af de risikovægtede poster påvirkes af de nye indregnings- og

¹⁷⁶ Bek. om kapitaldækning, § 12.

¹⁷⁷ Markedsudvikling i 2004 for pengeinstitutter, side 13

målekriterier for aktiver og forpligtelser, medens den ansvarlige kapital påvirkes af nettoeffekten af de omvurderinger, der foretages ved overgangen til de nye regnskabsregler.

Hvorvidt de nye regler vil medføre en forøgelse eller formindskelse af solvensprocenten for det enkelte pengeinstitut er umiddelbart svært at vurdere, da opgørelse af solvensprocenten vil blive påvirket både positivt og negativt af de omvurderinger, der skal ske ved overgangen til de nye regler. Samtidig afhænger indvirkningen på solvensprocenten af, hvilken regnskabspraksis pengeinstituttet hidtil har anvendt. Der er dog en generel forventning om, at det nye regelsæt vil medføre en forøgelse af solvensprocenterne hos de fleste pengeinstitutter, bl.a. som følge af de nye regler for nedskrivning af udlån og tilgodehavender.¹⁷⁸ Som illustreret ovenfor i tabel 12, forventes det, at en del af de hidtidige hensættelser til tab på tilgodehavender skal tilbageføres, hvilket vil have en positiv effekt på egenkapitalen og solvensprocenten.

For at få et mere præcist billede af, hvilken indvirkning overgangen til de nye regler i praksis vil få på pengeinstitutternes egenkapital og solvensprocent, er åbningsbalancen for seks udvalgte pengeinstitutter gennemgået. De indsamlede oplysninger, der fremgår af bilag 6, illustrerer, at der er stor forskel på, hvilke regnskabsposter der bliver reguleret i de enkelte pengeinstitutter. Samtidig viser regnskabstallene, at overgangen til de nye regler både medfører positive og negative ændringer af pengeinstitutternes egenkapital og solvensprocent.

	Ændring af egenkapital	Ændring af solvensprocent
Danske Bank	1.179,0	0,4
Sydbank	-211,0	-0,5
Jyske Bank	-310,0	-0,5
Bonusbanken	-6,2	-0,7
Fionia Bank	-20,0	-0,1
Djurslands Bank	-3,7	0,0

Tabel 14: De nye reglers effekt på egenkapital og solvensprocent.

Som det fremgår af ovenstående tabel, har Danske Bank som det eneste af de seks pengeinstitutter opgjort en positiv værdiregulering på mio. kr. 1.179, der betyder en forøgelse af solvensprocenten med +0,4 procentpoint, medens de fem øvrige pengeinstitutter alle har opgjort en negativ værdiregulering, der betyder en formindskelse af solvensprocenten. Det kan

¹⁷⁸ Brev fra Finanstilsynet til danske pengeinstitutter af 08.07.05

således konstateres, at der er langt fra de forventede positive effekter, som fra flere sider blev proklameret ved introduktionen af de nye regler, til de faktiske værdireguleringer i åbningsbalancen.

En væsentlig forklaring på at overgangen til de nye regler både medfører positive og negative værdireguleringer skal findes i værdireguleringen af udlån og tilgodehavender. Som det fremgår af nedenstående tabel, har Danske Bank forøget værdien af udlån og tilgodehavender med mio. kr. 4.205 ved overgangen til de nye regler, medens f.eks. Sydbank og Jyske Bank har formindsket værdien af udlån og tilgodehavender med henholdsvis mio. kr. - 96 og mio. kr. - 40. De negative værdireguleringer af udlån og tilgodehavender opstår, fordi pengeinstitutterne har tilbageført forholdsvis få af de tidligere hensættelser samtidig med, at der er foretaget store periodiseringer af gebyrer og provisioner.

	Tilbageførsel af hensættelser	Periodisering af gebyrer og provisioner	Samlet effekt på udlån og tilgodehavender
Danske Bank	4.654,0	-449,0	4.205,0
Sydbank	13,0	-109,0	- 96,0
Jyske Bank	106,0	-146,0	-40,0
Bonusbanken	0,0	-3,9	-3,9
Fionia Bank	12,0	-29,0	-17,0
Djurslands Bank	15,2	-13,4	1,8

Tabel 15: Effekt på udlån og tilgodehavender

De negative værdireguleringer af udlån og tilgodehavender er meget overraskende, da der som beskrevet i kapitel 4.2.2.3 er indført nye skærpede krav om objektiv indikation for værdiforringelse, der burde resultere i en forøgelse af værdien af udlån og tilgodehavender. Men som det fremgår af ovenstående tabel, så er det ikke kun hos et enkelt pengeinstitut, hvor effekten har været en reduktion af værdien af udlån og tilgodehavender. I forbindelse med pengeinstitutternes indberetning af åbningsbalancen har Finanstilsynet konstateret, at ca. halvdelen af pengeinstitutterne ikke har ændret eller endog mindsket værdien af de samlede udlån og tilgodehavender ved overgangen til de nye regler.¹⁷⁹ Forklaringen på de mange negative værdireguleringer af udlån og tilgodehavender er, at mange pengeinstitutter har tilbageført forholdsvis få af de tidligere foretagne hensættelser. Det fremgår af nedenstående tabel, at de fire pengeinstitutter med negative værdireguleringer af udlån og tilgodehavender kun har tilbageført mellem 0 og 5,3% af hensættelserne pr. 31.12.04, medens Danske Bank har tilbageført 41,4% og Djurslands Bank har tilbageført 10,5%.

	Tilbageførsel af hensættelser	Hensættelser pr. 31.12.04	Andel der er tilbageført
Danske Bank	4.654,0	11.322,0	41,1 %
Sydbank	13,0	1.545,0	0,8 %
Jyske Bank	106,0	2.012,0	5,3 %
Bonusbanken	0,0	12,8	0,0 %
Fionia Bank	12,0	466,0	2,6 %
Djurslands Bank	15,2	145,0	10,5 %

Tabel 16: Andel af hensættelser der tilbageføres

At overgangen til de nye regler kan få så forskellig betydning for tilbageførsel af hensættelser virker efter min mening underligt, og kan ikke kun forklares med, at pengeinstitutterne har haft forskellige udgangspunkter som følge af, at de har udvist forskellig grad af forsigtighed ved opgørelse af hensættelserne pr. 31.12.04. Forskellene er efter min mening også et udtryk for, at pengeinstitutterne ikke har anvendt samme fremgangsmåde ved overgangen til de nye regler. Nogle pengeinstitutter har måske som følge af tidsmæssige problemer ikke opgjort nedskrivningsbehovet for alle udlån efter de nye regler, hvorfor hensættelserne pr. 31.12.04 i stort omfang er videreført i åbningsbalancen. Andre pengeinstitutter har måske forudsat, at deres vurdering af nedskrivningsbehovet ikke påvirkes af de nye regler, hvorfor de ikke har tilbageført nogle af de tidligere hensættelser. En anden forklaring kan være, at pengeinstitutterne i mange tilfælde har haft svært ved at se bort fra forsigtighedsprincippet, så nedskrivningerne ikke udelukkende baseres på objektive indikationer på værdiforringelse. Resultat er, at nogle pengeinstitutters fremgangsmåde for indregning og måling af udlån og tilgodehavender i åbningsbalancen formentlig ikke er i overensstemmelse med den fremgangsmåde, som skal anvendes ifølge reglerne i Ny bek., hvorved disse pengeinstitutter har tilbageført færre hensættelser, end de reelt burde efter de nye regler.

Finanstilsynet har derfor i et brev af 08.07.05 anmodet pengeinstitutterne om at foretage en fornyet gennemgang af åbningsbalancen, herunder særligt regnskabsposten udlån og tilgodehavender, for at sikre at indregning og måling af de enkelte poster sker i overensstemmelse med de nye regnskabsregler. Samtidig er der fastsat en ny tidsfrist for indberetning af den endelige åbningsbalance pr. 01.01.05, så den kan korrigeres frem til tidspunktet for aflæggelse af årsrapporten for 2005.¹⁷⁹

¹⁷⁹ Brev fra Finanstilsynet om værdien af udlån i åbningsbalancen af 08.07.05, side 2

¹⁸⁰ Brev fra Finanstilsynet om værdien af udlån i åbningsbalancen af 08.07.05.

Jeg tror, at mange pengeinstitutter vil følge denne opfordring og revurdere åbningsbalancen, herunder særligt posten udlån og tilgodehavender, i forbindelse med udarbejdelse af årsrapporten for 2005. Det vil formentligt betyde, at flere pengeinstitutter vil korrigere åbningsbalancen, herunder især posten udlån og tilgodehavender, da de på dette tidspunkt vil være mere fortrolige med at foretage vurderinger af nedskrivningsbehovet efter reglerne i Ny bek. Konsekvenserne bliver formentlig, at flere pengeinstitutter vil opføre en positiv effekt ved overgangen til de nye regler. Det vil dog ikke ændre det generelle billede af, at overgangen til de nye regler forsat vil resultere i både positive og negative ændringer af pengeinstitutternes egenkapital og solvensprocent.

5.3 Individuelle solvensbehov

Samtidig med indførelse af de nye regnskabsregler er der i FiL § 124 indført nye regler, der kræver, at pengeinstitutterne løbende skal opføre et individuelt solvensbehov, der ligesom solvenskravet opgøres som den ansvarlige kapital i forhold til de risikovægtede poster. Solvensbehovet adskiller sig fra solvenskravet ved, at det fastsættes af pengeinstitutterne selv, samtidig er det en forudsætning, at det individuelle solvensbehov ikke fastsættes til en lavere værdi end solvenskravet på 8%.¹⁸¹ Opgørelsen skal ske på baggrund af pengeinstituttets konkrete risikoprofil, således at det individuelle solvensbehov svarer til den kapital, der er nødvendig for at sikre, at der er en meget lille risiko for, at indskyderne lider tab som følge af pengeinstituttets insolvens.¹⁸²

De nye krav om opgørelse af individuelle solvensbehov har en nær sammenhæng med indførelse af de nye regnskabsregler. Det fremgår af bemærkningerne til de nye regler om individuelle solvensbehov, at de skal ses i lyset af, at der sker en afskaffelse af det hidtidige forsigtighedsprincip, der bl.a. var gældende ved værdiansættelse af udlån. Tilbageførsel af tidligere hensættelser samt øvrige værdireguleringer ved overgangen til de nye regnskabsregler forventes at få en positiv nettopåvirkning på pengeinstituttets egenkapital, uden at der sker ændringer i pengeinstituttets risikoforhold.¹⁸³ Finanstilsynet har som følger heraf anset det for nødvendigt, at der sker en individuel vurdering og tilpasning af pengeinstitutternes solvensbehov, for at sikre en forsvarlig overgang til de nye regnskabsregler, uden at der skabes usikkerhed om kapitalgrundlagets tilstrækkelighed.

¹⁸¹ FiL § 124 stk. 3

¹⁸² Bek. nr. 9377 af 30.06.05 Opgørelse af solvensbehov, afsnit 1.

¹⁸³ Bemærkninger til lov om ændring af lov om finansiel virksomhed, nr. 1383 af 20/12/04

Fastsættelse af det individuelle solvensbehov er en kompliceret opgave, der skal varetages af direktionen og bestyrelsen i fællesskab. Det individuelle solvensbehov skal som minimum tage højde for pengeinstituttets forretningsprofil, risikokoncentration, store engagementer, udlånsvækst, vækstforventninger, kapitalfremskaffelsesmuligheder, udbyttepolitik, kontrolmiljø og konjunkturfølsomhed. Opgørelse af disse forretningsmæssige risici vil hos store pengeinstitutter ofte ske ved anvendelse af avancerede økonomiske modeller, medens små og mellemstore pengeinstitutter med fordel kan anvende mere ukomplicerede følsomhedsanalyser kombineret med kvalitative vurderinger fra ledelsen. Udover de forretningsmæssige risici skal fastsættelse af det individuelle solvensbehov også inddrage den nettoeffekt, som overgangen til de nye regnskabsregler giver anledning til.¹⁸⁴ Dette er illustreret i bilag 7, hvor de lokale pengeinstitutters inspirationsmodel for opgørelse af solvensbehov er gengivet.

Formålet med at inddrage nettoeffekten ved overgangen til de nye regnskabsregler i opgørelsen af det individuelle solvensbehov er, at det skal være med til at beskytte den ekstra egenkapital, der tillægges den eksisterende egenkapital, så den ikke straks udloddes til aktionærerne. Det betyder f.eks., at den positive værdiregulering på mio. kr. 1.179, som Danske Bank har opgjort ved overgangen til de nye regler, skal omregnes og indgå som et procenttillæg ved opgørelse af det individuelle solvensbehov for Danske Bank. Dermed får værdireguleringerne ved overgangen til de nye regler direkte betydning for, hvor stort et individuelt solvensbehov pengeinstitutterne i fremtiden skal opfylde.

Det individuelle solvensbehov skal løbende opgøres og indberettes til Finanstilsynet hvert kvartal, ligesom Finanstilsynet skal have besked, hvis pengeinstituttet ikke længere opfylder det individuelle solvensbehov. Overskridelse af solvensbehovet medfører dog ikke, at tilladelsen til at drive pengeinstitutvirksomhed umiddelbart inddrages. Men det giver Finanstilsynet anledning til at vurdere forholdene i pengeinstituttet og evt. benytte en ny bestemmelse i FiL § 124 stk. 4, der gør det muligt, at Finanstilsynet kan fastsætte et individuelt solvenskrav, der er højere end det normale krav på 8%.¹⁸⁵

I bemærkningerne til de nye regler om individuelle solvensbehov fremgår det klart, at det ikke er hensigten, at indførelse af det individuelle solvensbehov skal medføre en generel stramning af solvenskravet for sektoren som helhed. Det fremgår derfor af bemærkningerne, at solvensbehovet maksimalt skal øges med nettovirkningen ved overgangen til de nye

¹⁸⁴ Bemærkninger til lov om ændring af lov om finansiel virksomhed, nr. 1383 af 20/12/04

regnskabsregler, såfremt pengeinstitutterne før 1. januar 2005 havde opgjort solvensbehovet på et forsvarligt niveau. Konsekvenserne er, at pengeinstitutterne som minimum skal forhøje solvensbehovet med nettovirkningen af overgangen til de nye regnskabsregler, medens Finanstilsynet skal have tungtvejende grunde til at kræve et solvensbehov, der overstiger dette minimumstillæg.

Den ovenfor beskrevne sammenhæng mellem værdimæssige reguleringer ved overgangen til de nye regnskabsregler og opgørelse af det individuelle solvensbehov er efter min mening meget uhensigtsmæssig. Det betyder for det første, at pengeinstitutterne er tvunget til at foretage forsigtige udmeldinger om solvensbehovet før 01.01.05, da de ellers vil blive fanget af disse udmeldinger ved opgørelse af solvensbehovet fremover. For det andet tvinges pengeinstitutterne til at overveje, hvilken effekt overgangen til de nye regnskabsregler vil få for solvensbehovet. En stor positiv værdiregulering vil medføre et stort tillæg til solvensbehovet, der skal efterleves i årene fremover. Det vil begrænse pengeinstituttets fremtidige udlånsmuligheder, ligesom det vil påvirke den fremtidige resultatdisponering. For at undgå at blive straffet på denne måde tvinges pengeinstitutterne efter min mening til at begrænse værdireguleringerne ved overgangen til de nye regnskabsregler ved f.eks. at være varsomme med tilbageførsel af hensættelser til tab på udlån og tilgodehavender. Ellers vil værdireguleringerne ramme dem som en bommerang i form af et højt individuelt solvensbehov. Jeg tror, at denne sammenhæng er en væsentlig grund til, at overgangen til de nye regler som beskrevet ovenfor i kapitel 5.2 ikke har haft den forventede positive effekt på pengeinstitutternes egenkapital og solvensprocent.

5.4 Basel II regler

De nye krav om opgørelse af individuelle solvensbehov er første step mod implementering af de nye internationale retningslinier for kapitaldækning, også kaldet Basel II reglerne, der skal erstatte de hidtidige kapitaldækningsregler. Basel II reglerne, der forventes at træde i kraft primo 2007, betyder, at kapitalkravene i højere grad kommer til at afspejle de faktiske risici i pengeinstitutterne. Forslagene til de nye regler indeholder tre søjler, hvor søjle 2 indeholder krav om, at pengeinstitutterne i fremtiden skal opgøre individuelle solvensbehov samt mulighed for, at tilsynsmyndighederne kan fastsætte individuelle kapitalkrav. Det er disse regler, som Finanstilsynet allerede nu har indført i forlængelse af de nye regnskabsregler, hvorved de danske kapitaldækningsregler er på forkant med den internationale udvikling.¹⁸⁶

¹⁸⁵ FiL § 124 stk. 4

¹⁸⁶ Direktivforslag om nye kapitaldækningsregler, side 6

Som beskrevet ovenfor har Finanstilsynet i første omgang valgt at begrænse stigningen i det individuelle solvensbehov med et minimumstillæg. Dette skal ses i lyset af, at en generel stramning af solvenskravet i sektoren vil kunne skade konkurrenceevnen overfor udenlandske pengeinstitutter, eftersom de gældende internationale retningslinier for kapitaldækning ikke indeholder krav om fastsættelse af individuelle solvensbehov.¹⁸⁷ Ved at fastsætte minimumstillægget til nettoeffekten ved overgangen til de nye regnskabsregler har Finanstilsynet forsøgt at opnå to ting. For det første at kompensere for en førtidig anvendelse af Basel II reglerne, så der ikke skabes ulige konkurrencevilkår for danske pengeinstitutter, og for det andet at beskytte egenkapitaltilvæksten ved overgangen til de nye regnskabsregler.

Konsekvenserne af denne sammenblanding af kapitaldækningsreglerne og regnskabsreglerne bliver, at udviklingen i de individuelle solvensbehov kommer til at afspejle, hvor store skjulte reserver, der hidtil har været gemt i pengeinstitutternes regnskaber, i stedet for de konkrete risici. De pengeinstitutter, der hidtil har været forsigtige i deres regnskabsmæssige vurderinger, vil blive straffet i form af et stort tillæg til det individuelle solvensbehov. Derimod vil de mere progressive pengeinstitutter, der hidtil har været mere neutrale i deres vurderinger af f.eks. udlån og tilgodehavender, ikke få samme tillæg til det individuelle solvensbehov, selvom deres aktiviteter må anses for mere risikobetonet. Opgørelse af det individuelle solvensbehov efter FiL § 124 er således i første omgang ikke helt i overensstemmelse med Søjle 2 reglerne i Basel II.

Udover ovenstående regler så indeholder Basel II reglerne, som det fremgår af bilag 8, også mange andre nyskabelser, der vil påvirke den fremtidige opgørelse af kapitalkravene. I søjle 1 udvides minimumskapitalkravene, så de operationelle risici også skal dækkes af den ansvarlige kapital. De operationelle risici omfatter risici for tab som følge af utilstrækkelige eller manglende interne forretningsgange, menneskelige eller systemmæssige fejl. Derudover indeholder søjle 1 også mulighed for at anvende nye metoder til opgørelse af kreditrisici, så pengeinstitutterne enten kan vælge mellem en forholdsvis enkel standardmetode, der minder om den der hidtil er blevet anvendt, eller en mere avanceret metode, hvor kreditrisikoen opgøres på grundlag af pengeinstituttets interne rating metoder. I søjle 3 indføres nye bestemmelser om, at pengeinstitutterne skal offentliggøre oplysninger om risici og risikostyring i årsrapporten. Det forventes at få en disciplinerende indflydelse på pengeinstitutternes risikoprofil og risikostyring i kraft af, at der skal ske offentliggørelse af disse informationer.

¹⁸⁷ Bemærkninger til lov om ændring af lov om finansiel virksomhed, nr. 1383 af 20/12/04

5.5 Delkonklusion

Kapitalkravene i FiL er fastsat for at sikre, at der er en forsvarlig egenkapital tilstede i pengeinstitutterne, der skal fungere som stødpude mod fremtidige dårlige konjunkturer og store forretningsmæssige tab. Solvenskravet opgøres som den ansvarlige kapital i forhold til de risikovægtede poster og skal minimum udgøre 8%. Generelt har de danske pengeinstitutter meget fine solvensprocenter, der ligger et godt stykke over minimumskravet, idet den gennemsnitlige solvensprocent for alle pengeinstitutter i 2004 var på 13,5%.

Overgangen til de nye regnskabsregler får direkte indflydelse på opgørelse af solvensprocenten i pengeinstitutterne, da begge faktorer, der indgår i beregningen, påvirkes. De risikovægtede poster påvirkes af de nye indregnings- og målekriterier for aktiver og forpligtelser, medens den ansvarlige kapital påvirkes af nettoeffekten af værdireguleringerne ved overgangen til de nye regnskabsregler. Hvor stor indvirkning værdireguleringerne vil få på solvensprocenten, afhænger af pengeinstituttets konkrete forhold herunder, hvilken regnskabspraksis de hidtil har anvendt.

Ved introduktionen af de nye regnskabsregler var der en generel forventning om, at de nye regler ville medføre en forøgelse af egenkapitalen og solvensprocenterne hos de fleste pengeinstitutter som følge af de nye regler for nedskrivning af udlån og tilgodehavender. For at sikre en forsvarlig overgang til de nye regnskabsregler, der afskaffer det hidtidige forsigtighedsprincip, er der indført nye krav om opgørelse af individuelle solvensbehov. Formålet var at sikre, at den ekstra egenkapital, der tillægges den eksisterende egenkapital ved overgangen til de nye regnskabsregler, ikke straks udloddes til aktionærene. Samtidig er indførelse af det individuelle solvensbehov første step mod implementering af Basel II reglerne.

De faktiske værdireguleringer i seks udvalgte pengeinstitutters åbningsbalancer viser imidlertid, at overgangen til de nye regler både resulterer i positive og negative ændringer af pengeinstitutternes egenkapital og solvensprocenter. Således havde fem af de seks udvalgte pengeinstitutter opgjort en negativ effekt på egenkapitalen i åbningsbalancen. Forklaringen på denne udvikling er, at pengeinstitutterne ikke har tilbageført så mange af de tidligere hensættelser som forventet. Fire af de seks udvalgte pengeinstitutter havde således opgjort uændrede eller negative værdireguleringer af udlån og tilgodehavender medens ca. halvdelen af alle pengeinstitutter har opgjort uændrede eller negative værdireguleringer af udlån og

tilgodehavender. En af forklaringerne på dette er, at nettoeffekten ved overgangen til de nye regnskabsregler er inddraget som et minimumstillæg ved opgørelse af de individuelle solvensbehov. Dette sammenspil mellem de nye regnskabsregler og de nye regler for individuelle solvensbehov betyder, at pengeinstitutterne har interesse i at overgangen til de nye regnskabsregler får en lille effekt, da det ellers vil ramme dem som en bommerang i form af høje individuelle solvensbehov.

De gennemgåede åbningsbalancer viser, at nogle pengeinstitutter har valgt en forsigtig fremgangsmåde ved tilbageførsel af hensættelser på udlån og tilgodehavender, der formentlig ikke er i overensstemmelse med de nye regler i Ny bek. Finanstilsynet har derfor givet mulighed for, at åbningsbalancen kan korrigeres helt frem til tidspunktet for aflæggelse af årsrapporten for 2005. Det vil dog formentlig ikke påvirke det generelle billede af, at overgangen til de nye regnskabsregler både medfører positive og negative ændringer af pengeinstitutternes egenkapital og solvensprocenter.

6. KONKLUSION

De nye regnskabsregler i FiL, der træder i kraft den 1. januar 2005, introducerer mange nye begreber og definitioner, der hænger sammen med, at der er indarbejdet en egentlig begrebsramme i de nye regler, der bygger på den formueorienterede regnskabsteori. I forhold til de hidtidige regler i BSL består de væsentligste ændringer i:

- at betegnelsen for regnskabsrapporteringen ændres fra årsregnskab til årsrapport.
- at indholdet udvides, så årsrapporten også skal indeholde en ledelsespåtegning samt oversigt over bevægelser på egenkapitalen.
- at det retvisende billede bliver udvidet til også at gælde for ledelsesberegningen og eventuelle supplerende beretninger.
- at generalklausulens indhold udvides til både at omfatte en suppleringspligt og en fravigelsespligt, så regnskabsbestemmelserne som noget nyt skal fraviges, såfremt overholdelse af reglerne og afgivelse af supplerende oplysninger ikke giver et retvisende billede.
- at der skal ske definition af regnskabsbrugere, så pengeinstitutterne får større fokus på de informationer, der kan tilgodese regnskabsbrugernes informationsbehov.
- at relevans og pålidelighed bliver to ligestillede kvalitetskrav i modsætning til tidligere, hvor pålidelighed gik forud for relevans.
- at aktiver og forpligtelser bliver de centrale elementer i årsrapporten, idet begrebsrammen indeholder definitioner samt kriterier for indregning og måling af disse elementer.
- at det primære målegrundlag for aktiver og forpligtelser ændres fra kostpris til dagsværdi, hvilket betyder, at dagsværdi skal anvendes som målegrundlag på alle de områder, hvor der ikke er fastsat et andet målegrundlag i Ny bek.
- at forsigtighedsprincippet erstattes af et neutralitetsprincip, der betyder at aktiver og forpligtelser, hverken må være overvurderet eller undervurderet.

Den nye begrebsramme i FiL er i meget høj grad inspireret af opbygningen og indholdet af IASB's begrebsramme, der fungerer som teoretisk fundament for IAS/IFRS, hvorfor der er mange ligheder mellem de to regelsæt. Der er dog konstateret enkelte forskelle, der består i:

- at begrebsrammen i FiL er indarbejdet direkte i lovgivningen, medens den i IAS/IFRS udgør en teoretisk overbygning, der ligger udenfor regnskabsstandarderne. Det betyder, at begrebsrammen i FiL har samme status som de øvrige regnskabsregler, medens regnskabsstandarderne går forud for begrebsrammen i IAS/IFRS. Denne forskel kan få betydning ved uoverensstemmelser mellem begrebsrammen og standarderne.
- at der i IAS/IFRS stilles skarpere betingelse for at fravige reglerne i regnskabsstandarderne, da det kun skal ske i situationer, hvor reglerne fører til misvisende regnskaber. Til forskel herfra skal der ske fravigelse af de danske regnskabsregler, såfremt de ikke giver et retvisende billede.
- at pengeinstitutterne ifølge FiL selv skal definere de primære regnskabsbrugere, medens investorerne er foruddefineret som de primære regnskabsbrugere i IAS/IFRS. Denne forskel kan få betydning, hvis investorernes informationsbehov er anderledes end de øvrige regnskabsbrugeres informationsbehov.
- at forsigtighed fortsat indgår som en del af de overordnede begreber i IAS/IFRS, hvorimod dette princip er erstattet af et neutralitetsprincip i FiL. Der er dog ikke tale om en reel forskel, idet forsigtigheden i IAS/IFRS skal udvises ved udøvelse af skøn, der skal sikre en neutral måling.

De nye regnskabsregler i Ny bek., der ligeledes træder i kraft pr. 1. januar 2005, indeholder mange ændringer i forhold til de hidtidige regler, der er en konsekvens af, at der er indført nye generelle regnskabsregler i FiL. I relation til indregning og måling af regnskabsposterne grunde og bygninger, finansielle instrumenter samt garantier, består de væsentligste ændringer i:

- at grunde og bygninger bliver en selvstændig regnskabspost, der skal opdeles i underkategorierne investeringsejendomme og domicilejendomme.
- at investeringsejendomme løbende skal måles til dagsværdi, der fastsættes til handelsværdien på et velfungerende marked eller på baggrund af værdiberegninger opgjort efter afkastmetoden eller DCF-metoden.
- at domicilejendomme løbende skal måles til omvurderet værdi, der skal opgøres med så hyppige intervaller, at den omvurderede værdi ikke er væsentlig forskellig fra dagsværdien.

- at den efterfølgende måling af finansielle instrumenter skal ske ud fra en opdeling i fire kategorier, så det ikke længere er instrumenternes art men intentionen, der bliver afgørende for den efterfølgende måling.
- at der indføres valgfrihed med hensyn til indregningstidspunktet for finansielle aktiver, så pengeinstitutterne kan vælge mellem enten handelsdatoen eller afregningsdatoen, såfremt aktiverne handles på sædvanlige markedsvilkår.
- at målingen af børsnotede finansielle instrumenter ændres fra gennemsnitskursen på balancedagen til lukkekursen på balancedagen.
- at målegrundlaget for unoterede aktier og anparter, hvor ejerandelen udgør under 20%, ændres fra kostpris til dagsværdi.
- at beholdningen af egne aktier skal modregnes direkte på egenkapitalen under frie reserver.
- at anvendelsesmulighederne for regnskabsmæssig sikring er udvidet fra en til tre typer regnskabsmæssig sikring, samtidig skal værdireguleringer af både den sikrede post og sikringsinstrumentet indregnes i årsrapporten.
- at dokumentationskravet for regnskabsmæssig sikring øges, så bestemmelserne kun kan anvendes i de situationer, hvor sikringen kan anses for effektiv og dokumenteret.
- at kategorien hold-til-udløb aktiver gør det muligt at måle beholdninger af obligationer til amortiseret kostpris, hvorved investeringens resultatpåvirkning vil afspejle den effektive rente.
- at målingen af udlån og tilgodehavender ved første indregning skal ske til kostpris med tillæg af transaktionsomkostninger og med fradrag af gebyrer og provisioner, der kan henføres til det enkelte udlån. Ved den efterfølgende måling skal disse indtægter og omkostninger indregnes i resultatopgørelsen som en del af den effektive renteindtægt.
- at der kun kan foretages nedskrivninger på udlån og tilgodehavender, såfremt der foreligger en objektiv indikation for værdiforringelse. Vurdering af nedskrivningsbehovet skal foretages såvel individuelt som for grupper af udlån, og der skal ske nedskrivning til nutidsværdien af de forventede fremtidige betalinger.
- at garantiforpligtelser skal indregnes som en særskilt post under hensatte forpligtelser.

at målingen af garantiforpligtelser ikke kan ske til en lavere værdi end den modtagne garantiprovision, der efterfølgende skal indregnes som en indtægt over garantiperioden.

Udarbejdelse af regnskabsreglerne i Ny bek. er sket med afsæt i reglerne i IAS/IFRS, hvorfor der er konstateret mange ligheder mellem de to regelsæt. Det betyder, at regnskabsaflæggelsen på langt de fleste område vil blive ens, uanset om årsrapporten aflægges efter Ny bek. eller IAS/IFRS. For regnskabsområderne grunde og bygninger, finansielle instrumenter samt garantier er der dog konstateret nedenstående forhold, hvor der ikke er overensstemmelse mellem reglerne i IAS/IFRS og Ny bek. Forskellene består i:

at reglerne for måling af investeringsejendomme ikke indeholder samme valgfrihed som der findes i IAS/IFRS, idet investeringsejendomme kun kan måles til dagsværdi efter Ny bek. medens IAS/IFRS giver mulighed for at vælge mellem dagsværdimodellen eller kostprismodellen. De danske regler bliver dermed mere ressourcekrævende for små og mellemstore pengeinstitutter, der kun ejer få investeringsejendomme.

at måling af domicilejendomme kun kan ske til omvurderet værdi efter Ny bek. medens hovedreglen for måling i IAS/IFRS er kostpris og omvurderet værdi er et tilladt alternativ. Konsekvenserne bliver, at måling af domicilejendomme som udgangspunkt vil ske efter to forskellige metoder, der gør det svært at sammenligne værdierne.

at indre værdis metode videreføres i Ny bek. som eneste målegrundlag for kapitalandele i dattervirksomheder og associerede virksomheder, selvom dette målegrundlag er afskaffet i IAS/IFRS til fordel for dagsværdi eller kostpris. Det betyder, at det bliver svært at sammenligne værdien af kapitalandelene i regnskaber aflagt efter Ny bek. og IAS/IFRS, da indregning af værdireguleringerne vil ske forskelligt.

at dagsværdioptionen for finansielle aktiver ikke er medtaget i Ny bek. Det betyder at reglerne i Ny bek. ikke er i overensstemmelse med den beskårede udgave af IAS 39. Der er dog kun tale om en midlertidig forskel, idet ændringerne til Ny bek., der er fremsendt i høring den 02.08.05 indeholder forslag om indførelse af en dagsværdioption, der er i overensstemmelse med dagsværdioptionen i den reviderede udgave af IAS 39.

at Ny bek. indeholder en bestemmelse om, at forpligtelser i henhold til børsnoterede obligationer udstedt i medfør af lov om realkreditlån og realkreditobligationer kan måles til dagsværdi, selvom denne mulighed blev fjernet ved EU's godkendelse af den

beskårede udgave af IAS 39. Forskellen er dog også af midlertidig karakter, idet den vil forsvinde, når ændringerne til dagsværdioptionen i IAS 39 godkendes af EU.

De nye regnskabsregler vil få direkte betydning for pengeinstitutternes opgørelse af solvensprocenter, da begge faktorer, der indgår i beregningen, påvirkes ved overgangen til de nye regnskabsregler. De risikovægtede poster påvirkes af de nye regler for indregning og måling af aktiver og forpligtelser medens den ansvarlige kapital påvirkes af nettoeffekten ved overgangen til de nye regnskabsregler. Hvor stor effekt de nye regler vil få på solvensprocenten i det enkelte pengeinstitut, afhænger af de konkrete forhold i pengeinstituttet herunder hvilken regnskabspraksis, der hidtil har været anvendt. Der er dog en generel forventning om, at overgangen til de nye regnskabsregler vil medføre en forøgelse af egenkapitalen og solvensprocenterne hos de fleste pengeinstitutter.

De faktiske værdireguleringer i seks udvalgte pengeinstitutters åbningsbalancer viser imidlertid, at overgangen til de nye regler både får positiv og negativ effekt på egenkapitalen og solvensprocenterne. Således har fem af seks udvalgte pengeinstitutter opgjort en negativ effekt på egenkapitalen ved overgangen til de nye regnskabsregler. Dette hænger sammen med, at pengeinstitutterne ikke har tilbageført så mange af de tidligere hensættelser som forventet. Således har fire af de seks udvalgte pengeinstitutter opgjort uændrede eller negative værdireguleringer af udlån og tilgodehavender, medens ca. halvdelen af alle pengeinstitutter har opgjort uændrede eller negative værdireguleringer af udlån og tilgodehavender i åbningsbalancen.

En af forklaringerne på dette er, at nettoeffekten ved overgangen til de nye regnskabsregler er inddraget som et minimumstillæg ved opgørelse af de individuelle solvensbehov. Dette sammenspil betyder, at pengeinstitutterne har interesse i, at overgangen til de nye regnskabsregler får en lille effekt, da det ellers vil ramme dem som en bommerang i form af et højt individuelt solvensbehov. Selvom pengeinstitutterne fortsat har mulighed for at korrigere åbningsbalancerne frem til tidspunktet for aflæggelse af årsrapporten for 2005, så vil det formentlig ikke påvirke det generelle billede af, at overgangen til de nye regnskabsregler både medfører positive og negative ændringer af pengeinstitutternes egenkapital og solvensprocenter.

LITTERATURLISTE

Love og bekendtgørelser m.v.

Lov om finansiel virksomhed (FiL)
LBK nr. 90 af 03.02.2005

Bekendtgørelse om finansielle rapporter for kreditinstitutter og fondsmæglerselskaber (Ny bek)
BEK nr. 1407 af 14.12.2004

Bemærkninger af 18.02.05 til Ny bek. af 14.12.04
Kilde: Finanstilsynets hjemmeside

Lov om banker og sparekasser m.v. (BSL)

Bekendtgørelse om regnskabsaflæggelse m.v. for pengeinstitutter, sparevirksomheder (Gl bek)
BEK nr. 12504 af 23.10.2001 senest ændret ved BEK nr. 9764 af 29.10.2003

Europa-parlamentets og rådets forordning om anvendelse af internationale regnskabsstandarder.
NR. 1606/2002 af 07.06.2002

Kommissionens EU forordning om vedtagelse af den beskårede udgave af IAS 39
NR 2084/2004 af 19.11.04

Årsregnskabsloven (ÅRL)
LBK nr. 196 af 23.03.04 senest ændret ved LBK nr. 604 af 24.06.05

Internationale regnskabsstandarder (IAS/IFRS)
IAS 1, IAS 16, IAS 27, IAS 28, IAS 32, IAS 37, IAS 39, IAS 40

IASB's begrebsramme for udarbejdelse og præsentation af årsregnskaber

Bekendtgørelse om kapitaldækning
BEK nr. 9712 af 22.12.04

Faglitteratur:

Bank- og sparekasseloven med kommentarer
Forfatter: Christen Boye Jakobsen, Peter Sylvest Larsen, Thomas Kjøller, Tine Roed
Forlag: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1996

Retskilderne
Forfatter: Ruth Nielsen
Forlag: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 6. udgave, 1999

Årsregnskabsteori i analytisk perspektiv
Forfatter: Jens O. Elling
Forlag: Forlaget FSR, 3. udgave, 1998

Årsrapporten - teori og regulering

Forfatter: Jens O. Elling

Forlag: G.E.C. Gads Forlag, 2002

Den nye årsregnskabslov – introduktion til ændringer og nyskabelser

Forfatter: KPMG, august 2001

Årsrapporten efter internationale regnskabsstandarder – fra dansk praksis til IFRS

Forfatter: Jan Fedders og Henrik Steffensen

Forlag: Forlaget Thomson, 2003

Regnskabshåndbogen 2005

Forfatter: PriceWaterhouseCoopers, 2005

Kommentarer til årsregnskabsloven – bind 1 & 2

Forfatter: Olaf Hasselager, Aksel R. Johansen, Jens Otto Damgaard, Henrik Steffensen

Forlag: Forlaget Thomson, 3. udgave, 2001

Artikler:

Teoretiske refleksioner over forslag til ny årsregnskabslov

Forfatter: Professor Jens O. Elling, Handelshøjskolen i København.

Tidsskrift: Revision og Regnskabsvæsen, nr. 11, 2001

Når de finansielle love bliver til én

Forfatter: Kim Busck-Nielsen og Christian Brandt, jurister i Finansrådet

Tidsskrift: Finans & Samfund, 3/2003

Den finansielle paraplylov vokser

Forfatter: Morten Balling, professor

Tidsskrift: Finans & Invest, 3/2003

IAS og pengeinstitutter – nye regnskabsregler

Forfatter: Carsten Skelde, fuldmægtig i Finansrådet

Tidsskrift: Finans & Samfund, 1/2004

Lov om finansiell virksomhed

Forfatter: Henrik B. Christiansen, Ernst & Young og Flemming Petersen, Finanstilsynet

Tidsskrift: Revision og Regnskabsvæsen, nr. 7, 2001

Generalklausulen "et retvisende billede"

Forfatter: Olaf Hasselager, kontorchef og Henrik Steffensen, chefkonsulent hos E&S

Tidsskrift: Revision og Regnskabsvæsen, nr. 3, 2000

Regnskabsaflæggelse i pengeinstitutter mv.

Forfatter: Lars Rohed Søndergaard, KPMG og Anders Duedahl-Olsen, KPMG

Tidsskrift: Regnskabsorientering, februar 2005

Indregning og måling af investeringsejendomme

Forfatter: Lars Hørberg, statsautoriseret revisor, Grant Thornton

Tidsskrift: Regnskabsorientering, april 2004

Sønderjysk forsigtighed guld for aktionærer

Forfatter: Nicolai Raastrup og Simon R. Nielsen

Tidsskrift: Børsen den 08.11.04

Kommende kapitaldækningsregler for pengeinstitutter og realkreditinstitutter mv.

Forfatter: Lars Stage, Kontorchef Finanstilsynet

Tidsskrift: Inspi 06/2004

Regnskaber og regnskabsrapportering:

Danske Bank

Årsrapport for 2004

Kvartalsrapport for 1. kvartal 2005

Halvårsrapport for 1. halvår 2005

Sydbank

Årsrapport for 2004

Kvartalsrapport for 1. kvartal 2005

Halvårsrapport for 1. halvår 2005

Jyske Bank

Årsrapport for 2004

Kvartalsrapport for 1. kvartal 2005

Halvårsrapport for 1. halvår 2005

Bonusbanken

Årsrapport for 2004

Kvartalsrapport for 1. kvartal 2005

Halvårsrapport for 1. halvår 2005

Fionia Bank

Årsrapport for 2004

Kvartalsrapport for 1. kvartal 2005

Halvårsrapport for 1. halvår 2005

Djurslands Bank

Årsrapport for 2004

Kvartalsrapport for 1. kvartal 2005

Halvårsrapport for 1. halvår 2005

Diverse:

Statistik for pengeinstitutter for 2004

Kilde: Finanstilsynets hjemmeside

Markedsudviklingen i 2004 for pengeinstitutter

Kilde: Finanstilsynets hjemmeside

Udkast til lovforslag af 16.08.04 om ændring af lov om finansiel virksomhed

Kilde: Finanstilsynets hjemmeside

Kommentar fra Finansrådet til lovforslag af 16.08.04 om ændring af FiL

Kilde: Finansrådets hjemmeside

Høringsudkast til ændringer i Ny bek. af 02.05.2005

Kilde: Finanstilsynets hjemmeside

Udkast til Ny bek. af 12.11.04

Kilde: Finanstilsynets hjemmeside

Udkast til Ny bek. af 09.07.04

Kilde: Finanstilsynets hjemmeside

Følgrebrev til høringsudkast af 9.juli 2004

Modtagere: Diverse brancheorganisationer

Afsender: Lars Østergaard, kontorchef ved finanstilsynet

Kilde: Finanstilsynets hjemmeside

Orienteringsbrev om ændrede regnskabsregler af 20.12.04

Modtagere: Pengeinstitutter

Afsender: Lars Østergaard, kontorchef ved finanstilsynet

Vejledning til indberetning af oplysninger fra finansielle rapporter m.v. for kreditinstitutter og fondsmæglerselskaber m.fl.

Kilde: Finanstilsynets hjemmeside

Høringssvar fra Finansrådet til udkast til Ny bek. af 16.08.04

Kilde: Finansrådets hjemmeside

Tale om nye regnskabsregler ved Finansrådets direktørkonference den 13.09.04

Overskrift: Pengeinstitutternes vilkår – nye regler for regnskaber, solvens m.v.

Taler: Finanstilsynets direktør Henrik Bjerre-Nielsen

Kilde: Finanstilsynets hjemmeside

EU-pressemeddelelse IP/04/1385 af 19.11.04

Overskrift: Accounting standards: Commission endorses IAS 39

Kilde: www.europa.eu

EU-pressemeddelelse IP/05/884 af 08.07.05

Overskrift: Financial reporting EU Accounting Regulatory Committee supports Commission proposal to endorse "IAS 39 Fair Value Option"

Kilde: www.europa.eu

IAS Plus International Accounting Standards - History of IAS 39

Forfatter: Deloitte

Kilde: www.iasplus.com/standard/ias39.htm

EU Memo/04/265 af 19.11.04

Titel: IAS 39 Financial Instruments: Recognition and Measurement – FAQ

Kilde: www.europa.eu

Brev af 08.07.05 fra Finanstilsynet til danske pengeinstitutter.

Emne: Notat om ikke anvendelige fremgangsmåder ved opgørelse af værdien af udlån i forbindelse med udarbejdelse af åbningsbalance pr. 01.01.05.

Kilde: www.finanstilsynet.dk

Bemærkninger til lovforslag om ændring af lov om finansiel virksomhed

LBK nr. 1383 af 20.12.04

Opgørelse af solvensbehov. Vejledende retningslinier i henhold til § 124 stk.3

BEK. nr. 9377 af 30.06.05

Kilde: Finanstilsynets hjemmeside

Udenrigsministeriets underretning til Folketingets Europaudvalg af 25.11.04

Titel: Forslag til ændring af direktiverne om kreditinstitutters kapitaldækning.

Kilde: www.ft.dk

Nationalbankens kvartalsoversigt 1. kvartal 2005

Titel: Direktivforslag om nye kapitaldækningsregler (Basel II)

Kilde: www.nationalbanken.dk

BILAG 1 – INDBERETNINGSSKEMAER

Følgende oversigt viser, hvilke skemaer i de enkelte indberetningssæt, (AS-, AK-, HS-, og HK-skemaer) som den enkelte virksomhedstype skal indberette:¹⁸⁸

	AS- skemaer	AK-skemaer	HS-skemaer	HK-skemaer
Alle	1-14,15 (delvis)	1-12		
Pengeinstitutter gr. 1-3 og 6	16-35	13-21	1-6	1-4
Pengeinstitutter gr. 4	18-30, 36	13,14,16-18,22		
Realkreditinstitutter	16-19, 37	13-15	1-6	1-4
Fondsmæglervirksomheder	16-17,20-21, 38	16,17,23	1,2, 4-6	1-4

Første indberetning, der omfatter HS-skemaer 1-6, skal være Finanstilsynet i hænde inden udgangen af januar måned. For koncerner skal HK-skemaerne 1-4, indberettes senest 10 arbejdsdage efter udgangen af januar måned.

Anden indberetning omfatter oplysninger for virksomheder i henhold til skemasiderne AS1-38 og for koncerner i henhold til skemasiderne AK1-23. Anden indberetning skal være Finanstilsynet i hænde senest 15. marts.

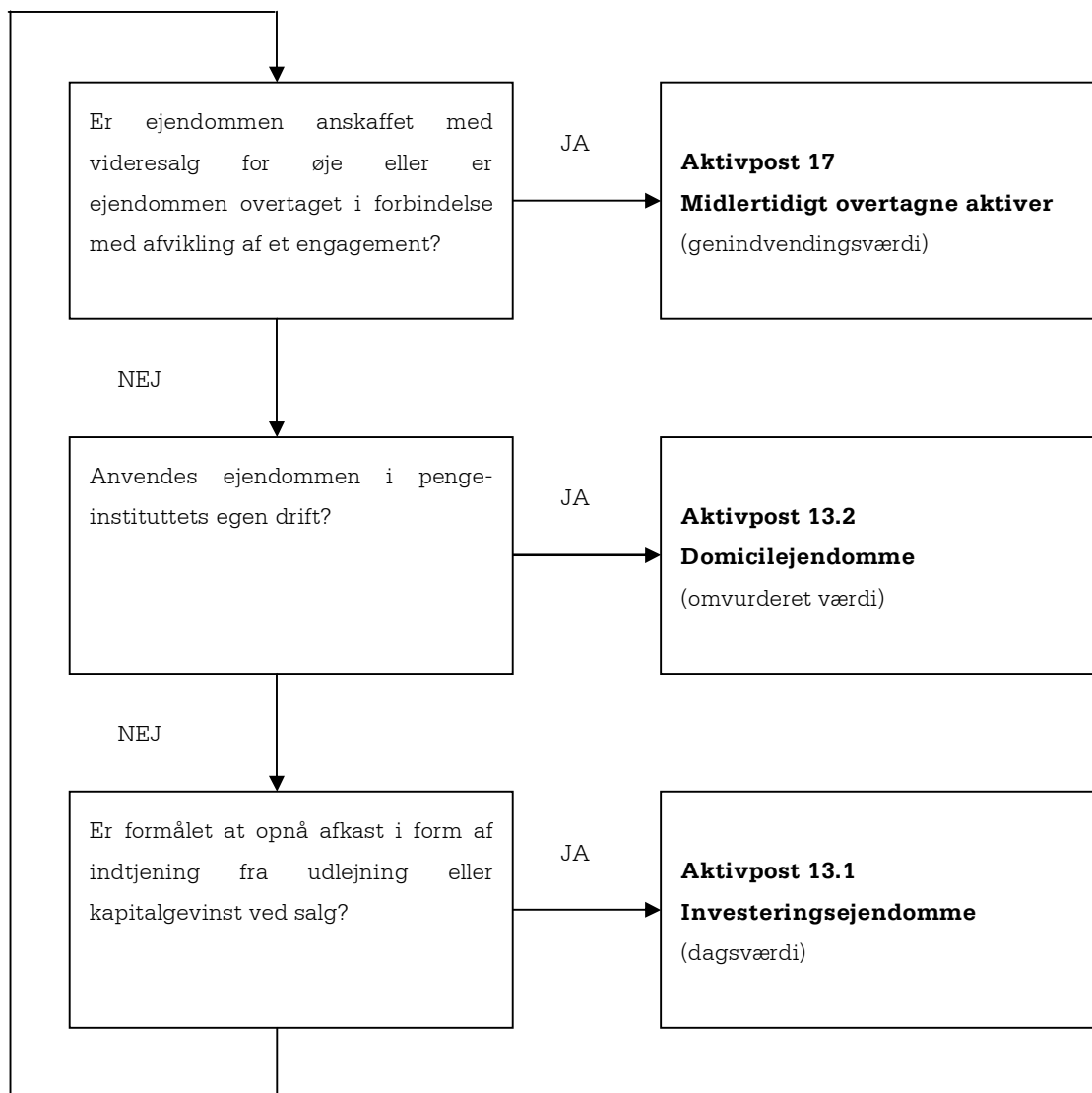
Sparevirksomheder, de enkelte deltagende andelskasser, der indgår i en sammenslutning af andelskasser, finansielle holdingselskaber samt dattervirksomheder, der ikke selv er finansielle virksomheder, skal ikke udarbejde årsindberetning til Finanstilsynet.

Indberetning af oplysningerne vedrørende årsrapporten m.v. skal udarbejdes i danske kroner.

¹⁸⁸ Vejledning til indberetning af oplysninger fra finansielle rapporter for kreditinstitutter m.fl.

BILAG 2 – KLASSIFIKATION AF EJENDOMME

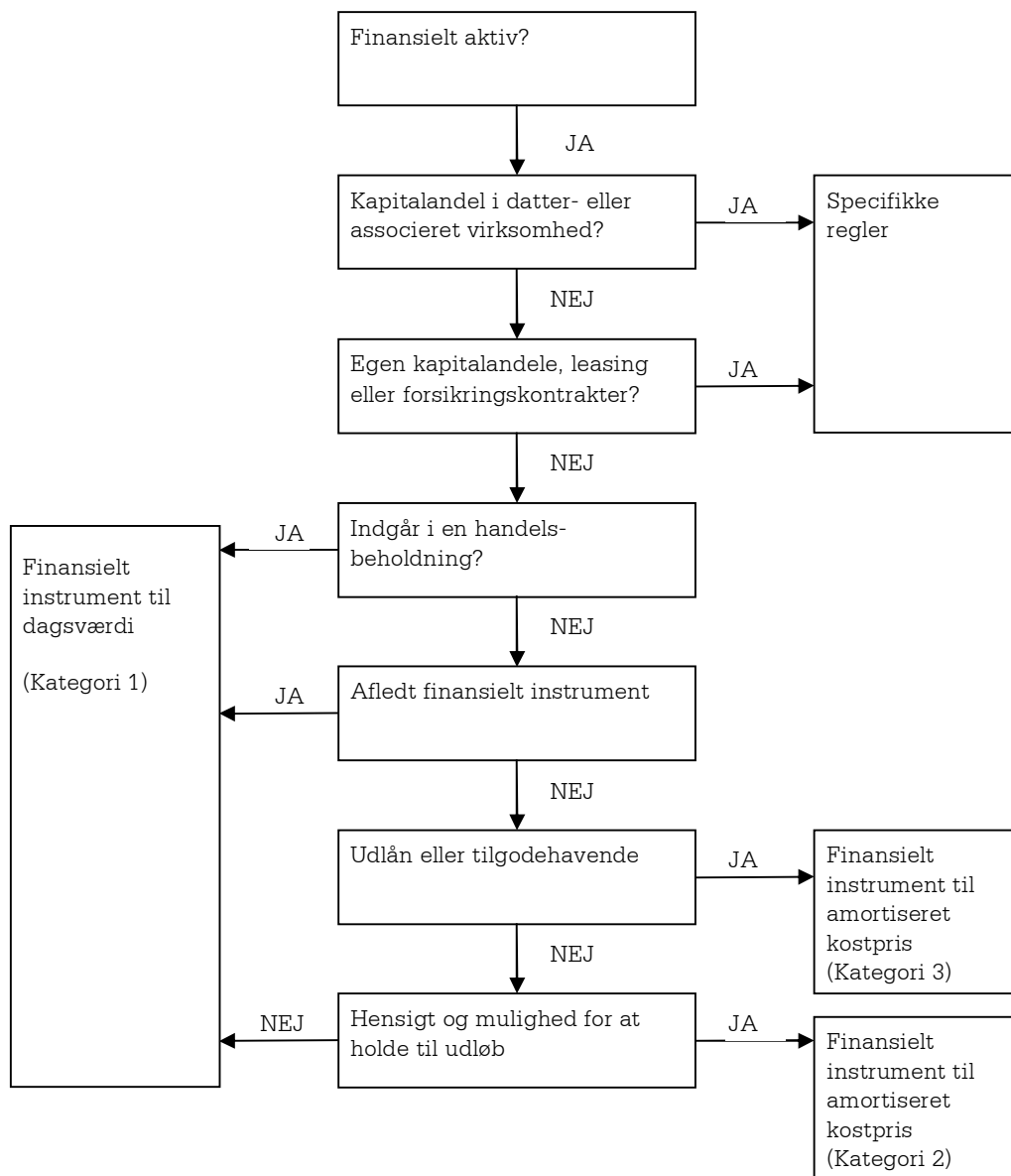
Model til klassifikation af ejendomme i pengeinstitutter:

Kilde: Indregning og måling af investeringsejendomme, RO 4/2004, side 4 samt egen tilpasning.

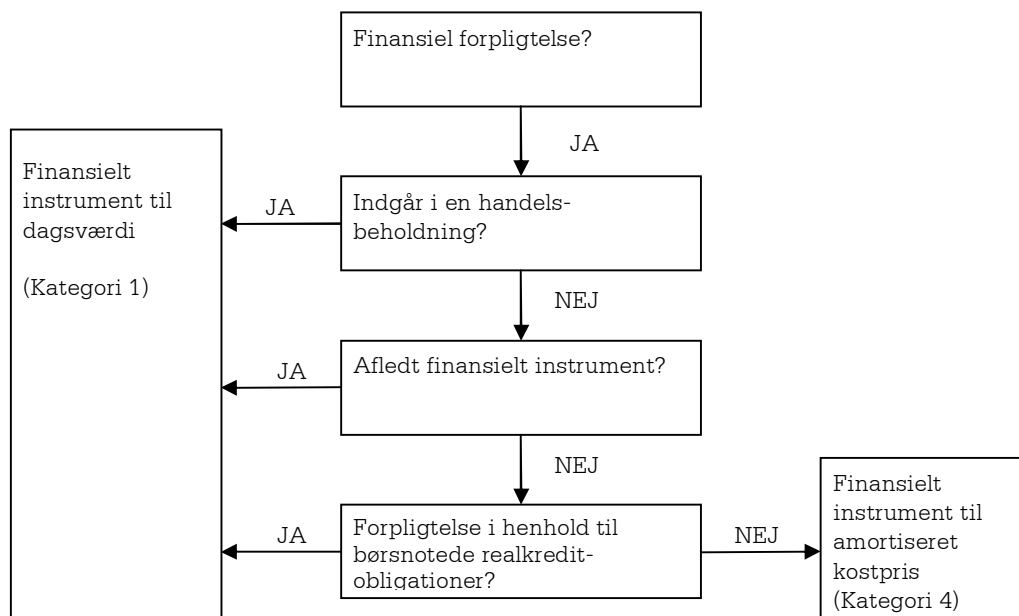
BILAG 3 – MÅLING AF FINANSIELLE INSTRUMENTER

Efterfølgende måling af finansielle aktiver:

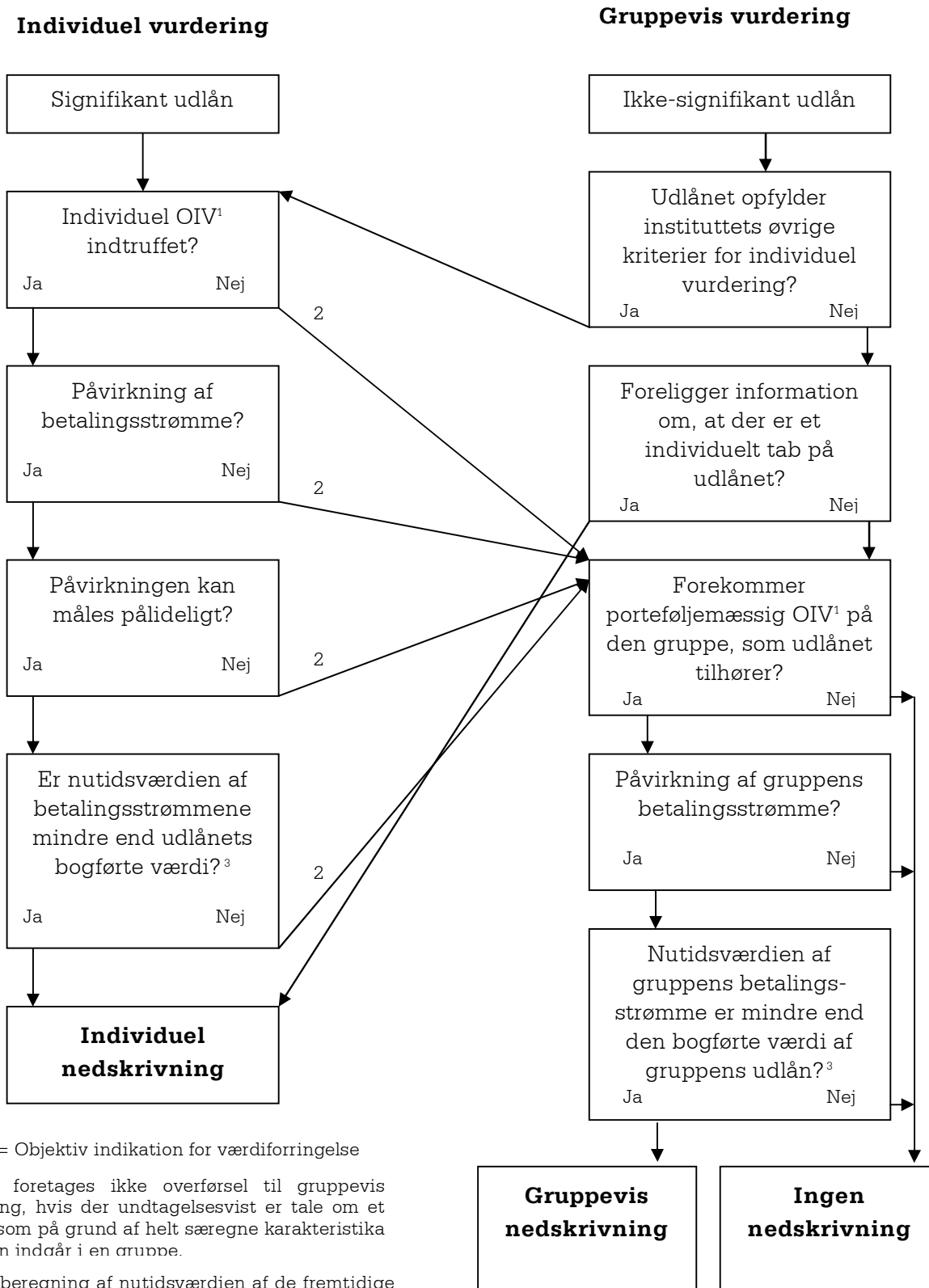
Kilde: Egen udarbejdelse

Efterfølgende måling af finansielle forpligtelser:

Kilde: Egen udarbejdelse

BILAG 4 – NEDSKRIVNING AF UDLÅN

1) OIV = Objektiv indikation for værdiforringelse

2) Der foretages ikke overførsel til gruppevis vurdering, hvis der undtagelsesvist er tale om et udlån, som på grund af helt særegne karakteristika ikke kan indgå i en gruppe.

3) Ved beregning af nutidsværdien af de fremtidige betalingsstrømme indregnes indtægter og omkostninger fra overtagelse og realisation af sikkerheder.

BILAG 5 – STATISTIK VEDRØRENDE SOLVENSPROCENT

Gennemsnitlige solvensprocenter - pengeinstitutter

Gennemsnit for solvensprocent					
	2004	2003	2002	2001	2000
Gruppe 1	12,9	13,8	13,3	12,7	12,7
Gruppe 2	14,0	12,7	12,3	12,1	12,0
Gruppe 3	16,6	18,4	18,2	17,8	17,1
Gruppe 4	25,7	23,0	23,4	24,3	24,4
Gruppe 1-4	13,5	14,0	13,5	13,0	12,9

Kilde: www.finanstilsynet.dk

Specifikation af solvensopgørelse – pengeinstitutter

Mio.kr.		2004	2003	2002
1.	Kernekapital efter fradrag	147.138	135.441	126.402
2.	Ansvarlig kapital og kortfristet supplerende kapital efter fradrag	184.589	175.951	167.479
3.	Vægtede poster uden for handelsbeholdningen	1.217.124	1.097.676	1.081.772
4.	Vægtede poster med markedsrisiko m.v.	156.633	164.214	163.063
5.	Vægtede poster i alt (summen af 3 til 4)	1.373.757	1.261.890	1.244.835
6.	Kernekapital efter fradrag i procent af vægtede poster i alt	10,7	10,7	10,2
7.	Solvensprocent ifølge BSL § 21, stk. 1	13,5	14,0	13,5

Anm.: Opgjort i henhold til Finanstilsynets bekendtgørelse om kapitaldækningsregler for pengeinstitutter og visse kreditinstitutter.

Kilde: www.finanstilsynet.dk

Statistik pengeinstitutter - 10 højeste solvensprocenter

Institut	2004	2003	2002	2001	2000
1. 13090 Sdr. Lem Andelskasse	510,1	13,9	17,5	23,4	42,2
2. 6100 SEB BANK A/S (TIDL. CODAN)	220,5	31,6	52,5	55,4	50,8
3. 1176 NYKREDIT PORTEFØLJE BANK A/S	139,4	144,4	303,8	357,8	394,6
4. 8115 HSH GUDME BANK A/S (tidl. Gudme Raaschou Bank)	120,9	124,7	202	172,4	70
5. 13450 Funder Fælleskasse Andelskasse Andelskasse	101,6	114,1	80,9	105,9	104,7
6. 5426 Alfred Berg Bank A/S	100,3	107,3	110,6	91,8	58,2
7. 9136 Dragstrup-Skallerup Sparekasse	73,4	73,7	77,3	64,6	69,8
8. 9627 Ulfborg Sparekasse	69	68,9	73,9	75	99,7
9. 9438 Astrup-Tulstrup-Hvilsted Sparekasse	66,1	51,5	54,2	51,3	51,1
10. 9372 Hvilsager-Lime Sparekasse	62,3	58	61,7	53,7	55

Kilde: www.finanstilsynet.dk

Statistik pengeinstitutter - 10 laveste solvensprocenter

Institut	2004	2003	2002	2001	2000
1. 9295 Spare- og Laanekassen i Vium Sogn	2,2	13,9	17,6	18,7	21,1
2. 13180 Århus Andelskasse	7,4	11,4	11,2	11,7	10,8
3. 7681 Alm. Brand Bank, Bankaktieselskab	10,2	12	11,5	9,6	10,8
4. 2222 Nordea Bank Danmark A/S	10,2	10,4	10,5	10,1	10,2
5. 9380 Spar Nord Bank A/S	10,4	11,4	10,6	10,4	9,6
6. 8117 Nykredit Bank A/S	10,4	9,7	9,3	9,4	8,8
7. 7650 Ringkjøbing Bank, Aktieselskabet	10,6	12,4	14,8	12,9	13,2
8. 7380 Morsø Bank, Aktieselskabet	10,6	12,1	11,1	11,4	11,9
9. 9501 Fruering-Vitved Sparekasse	10,9	11,3	12,1	13,6	19,8
10. 725 FIONIA BANK A/S (tidl. Amtsparekassen Fyn A/S)	10,9	10,1	11	11,2	11,3

Kilde: www.finanstilsynet.dk

BILAG 6 – EFFEKT VED OVERGANG TIL NYE REGNSKABSREGLER

Danske Bank	31.12.04	01.01.05	Forskel
Solvensprocent	10,2	10,6	+0,4
Værdiregulering af poster:			Mio. kr.
Nedskrivning af egne aktier			-1.762
Opskrivning af ejendomme			248
Måling af udlån til amortiseret kostpris inkl. gebyrer og trans.omk			-449
Ændringer af nedskrivninger på udlån og tilgodehavender			4.654
Regulering af personaleforpligtelser			-395
Regulering af pensionsforpligtelser			-303
Aktiebaseret vederlæggelse			296
Indregning af indretning af lejede lokaler			128
Øvrige reguleringer			103
Skatteeffekt			-1.341
Effekt på egenkapitalen			1.179

Kilde: Årsrapport 2004, Kvartalsrapport for 1. kv. 2005 samt Halvårsrapport for 1. halvår 2005 for Danske Bank.

Sydbank	31.12.04	01.01.05	Forskel
Solvensprocent	11,5	11,0	-0,5
Værdiregulering af poster:			Mio. kr.
Nedskrivning af egne aktier			-37,0
Ophør med afskrivning af koncerngoodwill			0,0
Opskrivning af ejendomme			-26,0
Måling af udlån til amortiseret kostpris inkl. gebyrer og trans.omk			-109,0
Ændringer af nedskrivninger på udlån og tilgodehavender			13,0
Ændring af metode for opgørelse af dagsværdi for fin. instrumenter			2,0
Regulering af personaleforpligtelser			-114,0
Skatteeffekt			60,0
Effekt på egenkapitalen			-211,0

Kilde: Årsrapport 2004, Kvartalsrapport for 1. kv. 2005 samt Halvårsrapport for 1. halvår 2005 for Sydbank.

Jyske Bank	31.12.04	01.01.05	Forskel
Solvensprocent	12,4	11,9	-0,5
Værdiregulering af poster:			Mio. kr.
Nedskrivning af egne aktier			-3,0
Ophør med afskrivning af koncerngoodwill			4,0
Regnskabsmæssig sikring			-57,0
Måling af udlån til amortiseret kostpris inkl. gebyrer og trans.omk			-146,0
Ændringer af nedskrivninger på udlån og tilgodehavender			106,0
Regulering af personaleforpligtelser			-470,0
Minoritetsinteresser			86,0
Skatteeffekt			170,0
Effekt på egenkapitalen			-310,0

Kilde: Årsrapport 2004, Kvartalsrapport for 1. kv. 2005 samt Halvårsrapport for 1. halvår 2005 for Jyske Bank.

Bonusbanken	31.12.04	01.01.05	Forskel
Solvensprocent	11,8	11,1	-0,7
Værdiregulering af poster:			Mio. kr.
Nedskrivning af egne aktier			-8,0
Opskrivning af ejendomme			6,4
Måling af udlån til amortiseret kostpris inkl. gebyrer og trans.omk			-3,9
Ændringer af nedskrivninger på udlån og tilgodehavender			0,0
Skatteeffekt			-0,7
Effekt på egenkapitalen			-6,2

Kilde: Årsrapport 2004, Kvartalsrapport for 1. kv. 2005 samt Halvårsrapport for 1. halvår 2005 for Bonusbanken.

Fionia Bank	31.12.04	01.01.05	Forskel
Solvensprocent	10,9	10,8	-0,1
Værdiregulering af poster:			Mio. kr.
Nedskrivning af egne aktier			-9,0
Nedskrivning af egne udstedte obligationer			-1,0
Måling af udlån til amortiseret kostpris inkl. gebyrer og trans.omk			-29,0
Ændringer af nedskrivninger på udlån og tilgodehavender			+12,0
Ændring af metode for opgørelse af dagsværdi for fin.instrumenter			+1,0
Skatteeffekt			+6,0
Effekt på egenkapitalen			-20,0

Kilde: Årsrapport 2004, Kvartalsrapport for 1.kvt samt Halvårsrapport for 1. halvår 2005 for Fionia Bank.

Djurslands Bank	31.12.04	01.01.05	Forskel
Solvensprocent	11,7	11,7	0,0
Værdiregulering af poster:			Mio. kr.
Nedskrivning af egne aktier			-8,5
Opskrivning af ejendomme			1,0
Måling af udlån til amortiseret kostpris inkl. gebyrer og trans.omk			-13,4
Ændringer af nedskrivninger på udlån og tilgodehavender			15,2
Skatteeffekt			2,0
Effekt på egenkapitalen			-3,7

Kilde: Årsrapport 2004, Kvartalsrapport for 1. kv. 2005 samt Halvårsrapport for 1. halvår 2005 for Djurslands Bank.

BILAG 7 – MODEL TIL OPGØRELSE AF INDIVIDUEL SOLVENSBEHOV

Lokale Pengeinstitutter har udarbejdet nedenstående inspirationsmodel til opgørelse af solvensbehov. I modellen er beskrevet en række faktorer, der bør indgå ved opgørelsen af solvensbehovet, herunder nettovirkning af de nye regnskabsregler jf. A.3.11.

Modellen ser skematisk således ud:

Tekst	Beløb	I procent
Minimumskrav	xxx.xxx.xxx	8
Den forventede "normal" konsolidering		+/-
Kapital til dækning af særlig risici som følge af forretningsprofil		+/-
Kapital til dækning af risikokoncentration		+/-
Kapital til dækning af risiko vedr. store engagementer		+/-
Kapital til dækning af mulighederne for at få tilført ny ansvarlig kapital		+/-
Kapital til dækning af manglende kontrolmiljø		+/-
Kapital til yderligere dækning af renterisiko		+/-
Kapital til yderligere dækning af aktierisiko		+/-
Kapital til yderligere dækning af valutarisiko		+/-
Kapital til yderligere dækning af kreditrisiko		+/-
Nettovirkningerne af IAS, jf. A.3.11		+/-
Total = kapitalbehov/solvensbehov		

A.3.11 Nettovirkningen af IAS:

»Nettovirkningen af de nye regnskabsregler skal medtages ved beregning af solvensbehovet. De nye regnskabsregler medfører for flere institutter, at der tilbageføres beløb fra korrektivkontoen til egenkapitalen og/eller via driften. Dette uden at kreditrisikoen er ændret. Det bør der især tages højde for i solvensbehovet. Endvidere er der i regnskabsbekendtgørelsen flere ændringer af værdiansættelsesprincipper m.m., som reducerer egenkapitalen, hvilket der også bør tages højde for i solvensbehovet.«

Kilde: Vejledning fra finanstillsynet nr. 9377 af 30.06.05

BILAG 8 – BASEL II REGLER

Overordnede indhold af Basel II reglerne:

Søjle 1: Minimumskapital	Søjle 2: Tilsynsprocessen	Søjle 3 Markedsdisciplin
Krav til <u>kreditrisiko</u> : <ul style="list-style-type: none">- standardmetoden- grundlæggende intern rating- avanceret intern rating	Opgørelse af individuelt Kapitalbehov. Tilsynet skal vurdere pengeinstituttets opgørelse af Kapitalbehov.	Krav om offentliggørelse af risikoprofil samt oplysninger om risikostyring.
Krav til <u>markedsrisiko</u> : <ul style="list-style-type: none">- standardmetode- intern model	Tilsynet har mulighed for at fastsætte supplerende individuelle kapitalkrav	
Krav til <u>operationel risiko</u> : <ul style="list-style-type: none">- basis indikator- standardiseret metode- avanceret metode		

Kilde: Udenrigsministeriets underretning til folketingets Europaudvalg af 25.11.2004
Kommende kapitaldækningsregler, INSPI 06/2004

BILAG 9 – TABEL- OG FIGUROVERSIGT
Tabeloversigt:

TABEL 1: ILLUSTRATION AF AFKASTMETODEN	42
TABEL 2: ILLUSTRATION AF DISCOUNTED CASH FLOWS METODEN	44
TABEL 3: REGNSKABSMÆSSIG VÆRDI AF EJENDOMME EFTER DE GAMLE REGLER	48
TABEL 4: KONSEKVENSER VED MÅLING AF EJENDOMME	49
TABEL 5: INDREGNINGSTIDSPUNKT FOR FINANSIELLE AKTIVER.	55
TABEL 6: SIKRING AF DAGSVÆRDI.....	62
TABEL 7 SIKRING AF BETALINGSSTRØMME.....	63
TABEL 8: LØBENDE MÅLING AF HOLD-TIL-UDLØB AKTIVER.	65
TABEL 9: FØRSTE INDREGNING AF UDLÅN	69
TABEL 10: EFTERFØLGENDE MÅLING AF UDLÅN TIL AMORTISERET KOSTPRIS	70
TABEL 11: RESULTATEFFEKT VED EFTERFØLGENDE REGULERING AF UDLÅN TIL AMORTISERET KOSTPRIS	71
TABEL 12: KONSEKVENSER FOR MÅLING AF UDLÅN	80
TABEL 13: KONSEKVENSER VED MÅLING AF GARANTIER	94
TABEL 14: DE NYE REGLERS EFFEKT PÅ EGENKAPITAL OG SOLVENSPROCENT.	102
TABEL 15: EFFEKT PÅ UDLÅN OG TILGODEHAVENDER	103
TABEL 16: ANDEL AF HENSÆTTELSER DER TILBAGEFØRES	104

Figuroversigt:

FIGUR 1: STRUKTUR FOR FREMTIDIGE REGNSKABSREGLER FOR PENGEINSTITUTTER.	14
FIGUR 2: BEGREBSRAMMENS STRUKTUR	20
FIGUR 3: OPDELING AF FINANSIELLE INSTRUMENTER	53